

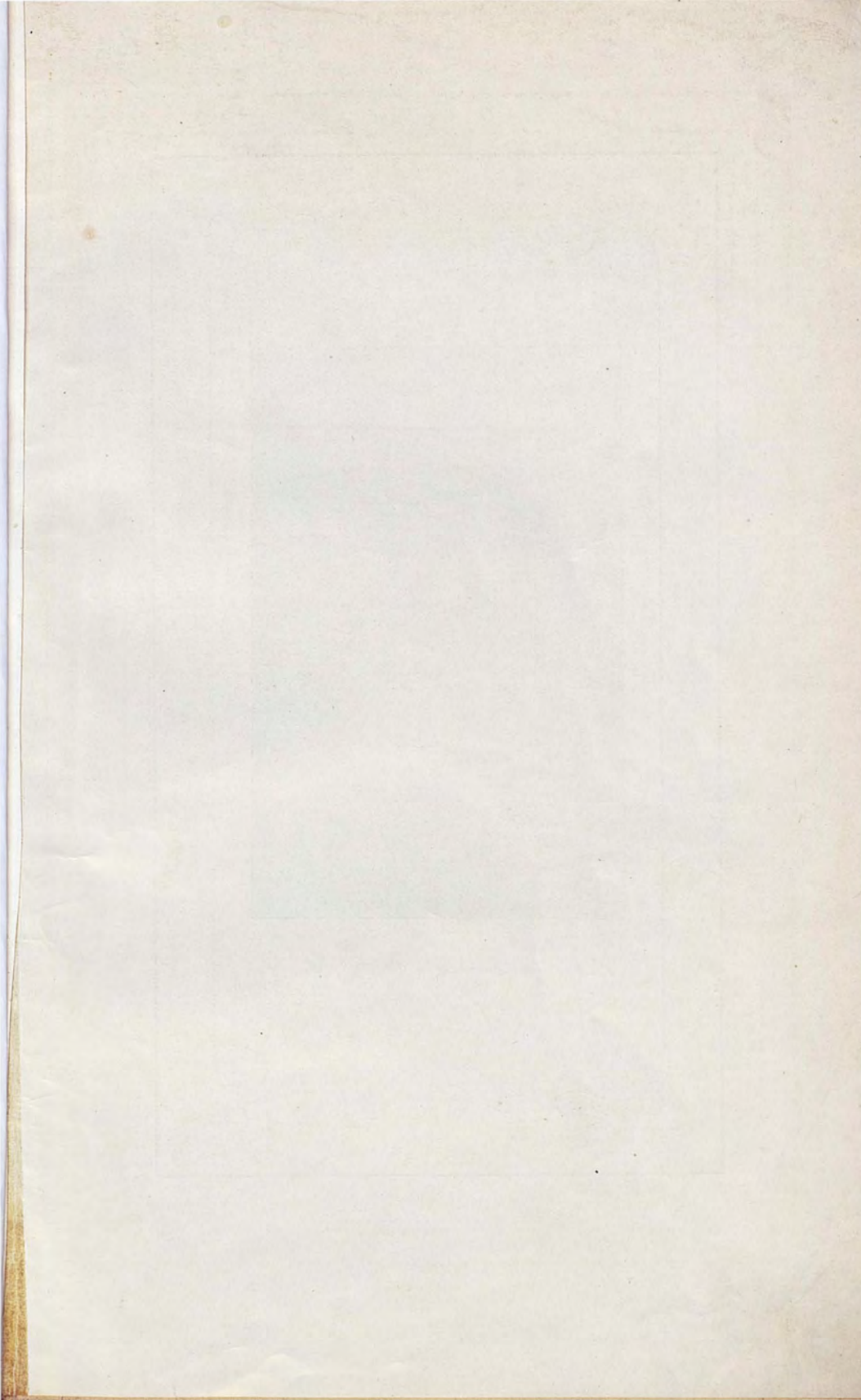
22

GKR - Središnji odjel

886.2
GROHOVAC
r*

003000531 / A-233.691

Bez Rijeke nema Hrvatske! -
J. Golovec

RIJEKOM

I

  REŠĆINOM

IVE GROHOVCA-RIJEČANINA

PJESME.

RIJEKA 1912.
TISAK RIJEČKE DIONICKE TISKARE.
NAKLADA PIŠČEVA.

Gradska knjižnica Rijeka

ID. BR. 003000531

SIGNATURA V
886.2
GROHOVAC
Y

UDK 886.2-1

INV. BR. A-233 691

TISAK RIJEČKE DIONIČKE TISKARE

:: CIJENA 2 KRUNE ::

PONIŠTENO

531

EE

886.2-1

GROHOVAC

M

D 32424

ODLIČNOME POBORNIKU
HRVATSKO-SLOVENSKOG BRATSTVA

DRU. FRANU ILEŠIĆU
PREDSJEDNIKU „MATICE SLOVENSKE“ ITD. ITD.

U ZNAK OSOBITOG ŠTOVANJA
POSVEĆUJE

PJESNIK.

NA GROBU ANTE STARČEVIĆA.

S kidam kapu i pristupam smjerno k Tvome grobu bliže,
Pri duši mi, kao da me nešto teška, teška stiže.
Klanjam Ti se, velikane učitelju slavni Ante,
Tvoje težnje za slobodom u mom srcu žarko plamte.
Davno, davno težio sam k Tvome svetom grobu doći,
Ali sam se često pito: „Hoće li to biti moći?“
Svuda oko naokolo vlada rano pramaljeće,
Al je ipak sniježak bijeli pao na to mlado cvijeće.
I gora se zagrebačka ko u cičoj zimi bijeli,
Srce moje, duša moja raduje se i veseli,
Jer ko da i Višnji htjede, da Tvoj grobak ljepši bude,
Pa je sniježne pahuljice razasuo krajem tude,
Da još ljepša sine slika zagrebačkog čarnog kraja,
Kao da smo na domaku, a ne tek na pragu maja.
Došao sam sa obale hrvatskoga sinjeg mora —
Tamo, gdje stražu straži naša gorda Učka gora!
Donio sam Tebi poklon Tvoje djece od Hrvata,
Što taljanska laž ih bije i bahatost Azijata.
Putovo sam ranim jutrom, putovao do večera,
Donio sam more suza, donio sam plač Kvarnera.
Svuda putem vodila me samo jedna miso sveta:
Poklonit se prahu Tvome! — To bijaše moja meta.
Ja se klanjam prahu Tvome, Ja se klanjam, Starče Tebi,
Jer bez Tebe domovinu trak slobode stigo ne bi.
Učitelju, spasitelju hrvatskoga roda moga,
Bez Tebe bi Hrvat bio bez imena davno svoga!
Došao sam sa vrleti primorskoga našeg Krasa,
K zapadu gdje jur se sprema i gdje blijedi zvijezda naša ...
Gdje hrvatstva zadnji traci gole krši slabo grijū,
A dušmana silna jata našu vrelu krvcu piju.

Svuda putem pratile me svete muze sa oblaka:
Maštao sam o slobodi i o sreći od junaka.
Mislio sam katkad tako, ko da dušman jurve pada,
A Hrvatska da se naša izbavila teških jada!
Al iz slatkog maštanja me prenu onaj „mehet“ kleti,
Što opstanku moga roda, što imenu našem prijeti.
Prošao sam kroz Karlovac, čuo vikat: „Karolyvaroš“,
Ko da tud ne šumi Kupa, nego Tisa ili Maroš!
Bilo mi je u grudima, ko da će mi srce pući,
Pa iz duše vinuo se pred Višnjega uzdah vruci:
„Ustaj slavni učitelju, Hrvatska Te Tvoja zove,
Da joj spasiš čast i slavu, skineš lance i okove!“
Mislio sam, plakao sam, maštao sam o slobodi,
Jer nas ovaj kleti „vašut“ jur u vječno ropstvo vodi.
Vidio sam silnu vojsku i šatore razapeti,
Gledao sam kako bježi s bojnog polja dušman kleti,
Al to bjaše duše moje tek varava, pûka mašta,
Iza koje u mom srcu jošte veća tuga nastala,
Jer sam čuo silnu viku nekakvoga tudjeg „perca“,
Kao da sam osjetio teški udar šestoperca.
Ah, teško je, teško nama na obali sinjeg mora,
Teško čekat kroz sve noći, dok slobode svane zora!
Na Tvom grobu padam nice, ljubim ovu grudu svetu,
Gdje je moja mlada duša uživala u poletu:
Naužih se tude milja, naužih sreće dosti,
Na toj grudi, koja čuva, Starče, Tvoje svete kosti.
S Bogom ostaj grudo sveta, uspomeno mila moja!
Jer grobova još imade, krećem putem Mirogoja . . .

Šestine, 7. travnja 1911.

RIJEKOM I REŠĆINOM.

POZDRAV.

„Da ste zdravo vlastelini
Ubavog mi rodnog kraja! . . .“
Dr. A. Kovačić.

Da ste zdravo kamenite krši,
Što vas oko po Reščini!) gleda!
Zdrav Proslope, zdravo mili vrsi,
S vama duši rasti se ne da!
Zdravo moja gola Golešino,?)
Zdrav Strijine, zdravo Čičiberu,
Zdravo mila i draga Rječino,
Zdravo moje more u Kvarneru!
Zdrav Grobniče — zvijezdo našeg slavlja,
Moja pjesma danas te pozdravlja.

Ah, da mogu s neba zvijezde snijeti
Srebrn mjesec i još zlatno sunce
Okitio vaše bi vrlati,
Pozlatio vaše bih vrhunce!
Ko u raju litice bi sjale
Dragi kamen moj bi Proslop bio,
Mjesto vode Rječice bi male³⁾
Žeženim se zlatom potok lio.
Sve, da mogu, ali jao jade,
Svaki uzdah ko u more pade!

Zdravo da ste dražice i luzi,
Zdravo moje mile visočine,
Zdravo mili iz mladosti druzi,
Što vas bije ropstvo otadžbine!

Zdravo gaju, gdje moj slavulj pjeva,
Zdravo polje, gdje mi stado pase,
Zdravo Zviru, gdje i moja djeva —
Slatkom pitkom vodom napaja se.
Zdravo gorje i pod tobom dolje,
Zdravo i ti Grobničko mi polje!

Koga gleda radje oko moje
Ne znam, jer ste svi mi dušom srasli,
A da srce izvadite moje —
Ime svoje — u njemu bi našli!
Jer vas nosim širom moga svijeta,
Pratiste me, ma gdje god sam bio,
Duša bi mi bila bez poleta,
Da se na svijet nijesam tu rodio.
Tu su cvale moje prve ruže,
Tu me svete poljubiše muze.

Da ste zdravo i vi Vela Vrata⁴⁾
I ti moja gorda Učka goro,
Zdravo kulo drevnoga Trsata,
Gdje je silni Franak pasti moro!
Zdrav Hreljinu, zdravo Kraljevice,
Pozdravljam te oj Kruševo moje,
Zdrav Lubanju, kamena Golice —
Ja pozdravljam visočine tvoje!
Gordo stojte ponosni ko stijena,
Neumrla vaša su imena!

IVIĆINA I JOŽIĆINA.

Ivićina:

Rijekom nas i Reščinom tudjinština kleta bije —
Tako nam je, kako još nam u životu bilo nije!
Sve se roti proti nama, pravdu kroje nam tudjinci,
U svojoj su kući stranci hrvatske nam Rijeke sinci.
Plakao bi kamen sinji, uzburkalo naše more,
Jer se tresu od žalosti naša brda, naše gore.
Svud se grade tudje škole, što je naše sve se briše,
A hrvatska sirotinja već na Rijeci jedva diše.
Zavladala krajem tuga, zaplakale svete Muze,
Mjesto mora u Kvarneru — vidimo sad svoje suze . . .

Jožićina:

Ne moj plakat, Ivićino, ma ako je sve propalo! —
Kraj moj rodni propao nije — uspomena mi ostalo:
Tu sam slušao milu majku slatkim glasom govoriti:
„Hrvatska će naša draga ipak jednom sretna biti!“ . . .
Vidio sam mnogo toga na Trsatu i Grobniku,
Pričala mi majka bajke i o Mraku i Maliku,
Gledao sam bajne slike, pa sam miloj majci tepo:
„Mamo moja, s Kruševa je naše more tako lepo!“ —
O Kastvu sam mnogo čuo i od onog kapetana,
Kako su ga u Lokvinu jur bacili usred dana.
„Ali tko ga bacio je?“ — gospoda su htjela znati,
Al Kastavci svi, ko jedan, nisu htjeli to kazati.
Svaki reče: „Ja sam njega i moja su braća cijela —
Još i sudac naš Kinkela i Kastavci do vrag tega! . . .“

Ivićina:

Slatke, mile uspomene s vama mi se duša sladi,
Al su danas moje srce pritisnuli veći jadi.

Teško mi je, plakao bih, al sramota plakati je,
Pravi junak u životu zaplakao nikad nije!
Ne moj mislit, Jožičino, da bih plako iz objesti,
Ne, već zato, što hrvatske jošte uvijek manjka svijesti.
Imade nas na hiljade, oko Rijeke sve je naše,
Al smo ipak proste sluge doklaćenog tudjeg paše.

Jožičina:

Stani, brate, nemoj tako, jer bi puklo srce moje,
A Rječina milo-tužno o hrvatstvu Rijeke poje!
Pogledaj je sa Lubanja kako joj se voda blista,
Rekao bi, kao da tu teče lava srebročista.
Stani, brate, divi joj se, s Velog Vrha gledi dolje —
I pozoblji sav kraj okom i Grobničko krasno polje.
Gle, kamenog Buzdovana, eno tamo Golešine,
Eno tamo Učke gore i Obruča nam planine.
Gle, Strijina i Proslopa, gle nam tamo Čičibera,
Eno Krka, eno Cresa, što nam straže kod Kvarnera!
Gle nam tamo Orebića, eno tamo Orlić brda,
Gdje se pasu od vajakada Grobničana našeg krda.
Sve te gore i bregovi i to milje sve je naše,
Jer baština naših slavnih pradjedova to bijaše . . .

Ivičina:

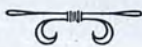
Istina je, al im ime tudja sila promijenila,
A baš s toga danas ti je zaplakala moja vila.
Jožičino, čudak li si, nemoj gledat sve u zlatu,
Zar ne vidiš, da se ruše stare kule na Trsatu?
Zar ne vidiš na Grobniku Frankopanski toranj pada? —
Bršljan, što ga obavio sad nad palom slavom jada!
Zar ne vidiš, da se tako ruši sveta nam sloboda?
Zar ne čuješ kako plačno i Rječina šumi voda?
Sa Kruševa raduješ se, veseliš se Velom Vrhu,
Al ih tudjin prekrstio u bezdušnu svoju svrhu!
Sretan si sa Golešinom, pozdrav poješ Čičiberu,
Ushićen si, kada gledaš naše more u Kvarneru!
Pjesme pjevaš Kraljevici, ode poješ Grobnik-gradu
I dospijevaš jošte kadkad tješiti me u mom jadu.
I ja bi se radovao, pjevao bi pjesme sreće,
Alí mene nikad više ushititi svijet taj ne će.
Negda sam mu i ja pjevo pjesme slave i harnosti,
A on mene proganjao u očinskoj zahvalnosti!
Slavio sam rodoljube, kao što ih i ti slaviš,
Al svejedno — kao i ja — sa suhim se kruhom daviš.

Pjevao sam o slobodi, a već tada rob sam bio, —
 More sreće i ljubavi sav svijet mi se tad činio.
 Svete Muze sa oblaka pratile me na mom putu,
 Jer za boli nisam znao kao ni za gorkost ljutu.
 Sa Kruševa gledao sam one bijele kuće male,
 Što su našom Bodulijom sve uz more popadale.
 Sretan lutah Kastavščinom — bilo mi je ko u raju,
 Jer sam bio svoje mile roditeljke u zavičaju.
 A Reščine kamene me poznao kamen svaki, —
 Kao da mi kliče: „Zdravo!“ — šaljući mi cijelov slatki!
 Grobniščina draga naša i naš stari Grobnik drevni —
 Bijaše mi kao melem i napitak slatki dnevni.
 Maštao sam, pjevao sam: „Nema sreće preko moje“, —
 A blaženstva inje sveto posulo mi cvijet i hvoje.
 Slavio sam grad svoj rodni i njegove rodoljube —
 Sirotice pjesme moje — ko u moru se izgube!
 Nisam presto nadati se, pjevao sam nove pjesme,
 Jer presahle nikad nisu mojih svetih Muza česme.
 Slao sam ih svijetu tome, al on opet ništ ne daje,
 A ja gledah — razočaran — ko kad pas na mjesec laje.
 „Ajmeh, Muzo“, — kazao sam — od bezćuti taj svijet pati,
 Kod njeg ćemo skapat oba, jer ne ima što nam dati.
 Zaplakala sveta Muza, ja sam jeo srce svoje:
 Gledao sam dvoje dragih — gladovalo obadvoje!
 Mislio sam svijet se ruši, a pod menom zemlja puca —
 Rekoh: „Svijete, proklet bio, zar sam — misliš — bez želuca?“
 — — — — —
 Tako eto pjesme sreće u gorku se bol pretvore,
 Pa je sada moja tuga veća no što naše more.
 Jožičino, svijet ti neće — ko ni meni — ništa dati,
 Nego, kad ga strinom dirneš, jošte će te proklinjati.
 Tolika je podlost ljudska te se sav svijet blatom kalja,
 A u zlobi crnoj, kletoj, pjesme tvoje zaboravlja.
 Nemoj tome nehnarniku nikad više pjevat hvale,
 Jer, ko moje — i tvoje bi — pjesme na dno mora pale.
 Man se svijeta, dragi brate, i njegovih svih zlih strana,
 Dok ti nije mlada duša crnom zlobom otrovana!

Jožičina:

Ivićino, ti si pjesnik osjetljivog jakog srca,
 A u kome žarko bije rodoljublja pravog krvca.
 Razumijem! Tebe ljuto nezahvalnost svijeta boli,
 Al takvi su danas ljudi, svoj žep 'svaki pun najvoli.
 Znao sam već davno, davno, da se pjesma malo čita, —
 Za hrvatstvo naše Rijeke nit tko piše, nit tko pita!

Ali zato nije Lubanj izgubio ime svoje,
 Jer hrvatska jošte vila — makar tužno — o njem poje.
 Tujim slovom nije Proslop postô drugo nego prije,
 Jer Hrvatska Reščine se još odrekla nikad nije.
 Na Kruševu naše ševe u proljeće milo poju,
 A slavuji uz Rječinu žvrguljaju pjesmu svoju.
 Kad pozlati jarko sunce po Reščini mili kraji,
 Kako da se moja duša vilin-pjesmom tu ne raji?
 Ja ne pjevam svijetu hvale, ja ne slavim rodoljube,
 Osjećaji moje Muze u frazama se ne gube.
 Ja sam pjesnik sreće svoje, ne pjevam za koru hljeba,
 Za hrvatsko ime sveto umrijeti ću ako treba!
 Ja Reščinu pjesmom slavim, bez Rijeke mi nema žića,
 A ne marim ako igda sjeti se tko moga bića . . .
 Moj Proslope, moj Lubanju i ti dragi Čičiberu,
 Učko moja i ti more milo moje u Kvarneru!
 Ja vam pjevam, ja vas slavim, a za svijet me briga nije,
 Jer imadem svega blaga, dok je svete poezije.
 Gradim kule na oblaku — ma da mi ih zloba ruši —
 Divno li je u tom času ushićenoj mojoj duši.
 Ivićino, nemoj zdvajati, nećeš, velju, gladovati:
 Pomози mi na oblaku jednu kulu sazidati!
 Otuda će naše Muze gledat svijet taj nezahvalni,
 Kome — vele zlobni ljudi — nikad nismo bili harni.
 A kad nam se kula sruši — u nizinu kad poleti —
 Daj nam tada, mili Bože, na tlu tome bar umrijeti!
 Lijepo li je, divno li je ono Groblje tamo malo,
 Što je podno Jelen-Vrha na Grobničko polje palo.
 Blago kom će nebo dati na tom Groblju počivati!
 Blago onom, kom jur dade za Hrvatsku da tu pade!
 Blago onom, koji leži u susjedstvu Batu-Kana,
 Blago onom, kome tude svane zadnja zora rana.
 Blago onom, koji legne u blizinu Raka, Kresa, —
 Kupišinom u blizini — kom će dati grob nebesa.
 Bože sveti, blago onom, koji legne k tim junakom,
 Jer će barem vječni sanak mirno snivat srećom svakom.
 U tom kraju počivaju pradjedova svete kosti,
 Pod korakom svakim našim imade ih mnogo, dosti . . .
 Svijet imade jedno Groblje — jedno samo ima tako,
 Ah, da mi je na njem leći, svijeta toga ne bi plako,
 Ne bi plako ni žalio, jer se jednom umrijet mora,
 Daj, o Bože, da mi tude svane jednom zadnja zora!

REŠĆINA. *)

Sjatile se vile k Benaševoj Ravne
Zapjevale pjesme — naše pjesme davne!
Orilo kroz Rupe i Dol i Perovac,
Da je odmjevao kameni Leskovac.
Svanulo je sunce iza noćne tmine —
Obasjalo naša brda i doline —
Nebeski se sjala kamena Reščina:
Kruševo, Veli Vrh, Lubanj, Golešina.
Ja sam sve to gledao sa brda Lubanja
Tamo, gdje Reščina Grobniku se klanja!
Pričinilo mi se kao lijepi sanak,
Jer se nisam nado vidjeti taj danak:
U tom kraju, gdje je — zamrla nam pjesma,
U tom kraju, gdje je — presahla nam česma;
U tom kraju, gdje je — tudjinske smo žrtve,
U tom kraju gdje još — drže nas za mrtve;
U tom kraju, gdje jur — spremahu nam groblje,
U tom kraju, gdje još — tudjinsko smo roblje! . . .
Naš stoljetni krvnik — ni sada ni prije —
Nikada tu s nama računao nije,
Jer misljaše kleti, da smo jurve pali,
Da nikada više ne bud'mo ustali!
Ali preko noći sve se preporodi,
Jer nas naša pjesma u sveti boj vodi —
U boj za ov dragi i za ov kraj mili,
Kôg su naši djedi krvlju natopili.

*) Ovo je hrvatsko narodno ime okolice riječke.

Tude, gdje su negda našeg roda Muze —
 Tužne pjesme pjěle i ljevale suze —
 Radosnice danas tu pjesme izvode:
 Duž obale mora i Rječine vode.
 Ah, milina ih je i slast poslušati,
 Jer se diči time Hrvatska nam mati . . .
 Uz obale mora svuda kuće male,
 Kao na počinak da su popadale:
 Od Zvira Rječine duž obale cijele —
 Sve su sretne, sve se kao snijeg bijele.
 Frankopanske kule gore na Trsatu
 Blistaju na suncu ko da su u zlatu,
 A dolje pod Žakljom pjeva nam Rječina:
 „Lijepa je ta naša kamena Reščina!“ —
 Sjatile se vile k Benaševoj Ravne
 Zapjevale pjesme iz prošlosti slavne,
 Od pjesama davnih vijenac su savile —
 Htjedoše Reščinu proslaviti vile —
 Nije sav od cvijeća, jer ima i trnja,
 Al ima i mnogo biserovog zrnja,
 Kamena Reščino, ponosi se njime —
 Svete Muze su te darovale time!
 Nije mnogo, al je iz domaćeg gaja —
 Ružice su sve to našeg zavičaja,
 Brale su ih vile kamene Reščine,
 Da vjenčaju čelo mile Domovine;
 Da uzplamte ljubav, vjernost, slogu bratsku —
 Za tu našu milu i dragu Hrvatsku!

RIJEČANKE.

I.

„Sried zemlje slovinske
bio se grad vidjeva . . .“
Stanko Vraz.

S Kruševa vidim grad
dolje u nizini,
Što ga više gledam —
ljepši mi se čini.

Jer milo pogledam
tja u Vela Vrata,
Ako mi već jedri
moja kruna zlata!“

Kroza nj teče rijeka
hladovite vode,
Regbi suze to su
srušene slobode.

Kućo moja mala,
gnijezdo moje mile,
Sve palače n'jesu
ko ti lijepe bile.

Naokolo grada
bijele se kuće,
Ah! k jednoj me zovu
uspomene vruće!

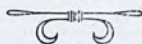
Koljevko ljubavi,
uspomena sto ti!
Ni jedan velegrad
nije drag mi ko ti.

Kraj te kuće bašta,
u njoj sjedi djeva,
Sitan vezak veže
i milo pop'jeva:

Raju svijeta moga,
nebeska raskoši,
Sav mi svijet ne dade,
što mi ti dao si!

„Puti su po moru,
da će jugo biti,
Pak će moje drago
na kraj dojedriti!

Pa bi naj sretniji
bio sin svog roda,
Da moj Dom već jednom —
ogrije sloboda.

II.

„U zemlji slovinskoj
grad se vidi jedan . . .“
Stanko Vraz.

Na kvarnerskom žalu
jedan grad mi stoji,
Koj' medju najljepše
gradove se broji.

Sa južne ga strane
peru morski vali,
Sjever ga i zapad
vrsim opasali.

Tu Učka ko straža
k njemu doći ne da,
A Lubanj i Proslop
ponosom ga gleda.

Tu Čičiber straži
i Kruševa vrsi,
Tu Veli Vrh boči
svoje gole prsi.

Tu kraljev Vrh stoji
do njeg Stražnik goli,
Gdje su nastradali
Tatari, Mongoli.

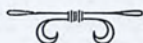
Tu kastavski junak
sjedi na Kantridi,
Tu hrabri Grobničan
gleda morske hridi.

Tu su naši Kirci
i kršni Bođuli
Od raznih došljaka
mnogo gorkih čuli.

Tu Rječina rijeka
u Kvarner se slijeva,
Pa nam svaku žalost
u radost prelijeva.

Oj grade, moj jade!
ja bih sretan bio,
Da se barem nijesam
u tebi rodio!

Jer me gorke misli
proganjaju time,
Što sakrivaš svijetu
hrvatsko si ime.

III.

„On kraj Ilirije
stoji grad na stieni . . . “
Stanko Vraz.

Nad Rječinom rijekom
stoji grad na hridi,
Bedem mu se lijepo
Sa Kvarnera vidi!

Tu „Kirin“, tu „Slogin“,
tvrđjave bijahu,
Koje Osmanlijam
jade zadavahu.

O njem veli povjest:
„Tarsa slavno ime“,
A mi se još danas
ponosimo time!

Tu temelj „Sokola“
još se danas koči,
Gdje se Mlečić 'rvo
sa senjskim Uskoci.

Jer se tu radjahu
naši slavni bani:
Neumrli Zrinski,
slavni Frankopani.

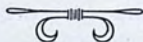
Ali jao, danas
od tog samo sjena,
Hrvat u duši
goroka uspomena!

Tarsi na podnožju —
uz obale mora —
Drugi grad se diže
krasan kao zora.

Jer je tu hrvatstvu
na zapadu zvijezda,
A tudje mu ptice
zapremiše gnijezda.

U tom gradu b'jaše
hram hrvatske slave,
Od koje ostatci —
gomile su prave.

Hrvat samo gleda
nijemo - ko bez svijesti -
Kako će mu tudjin
zadnji trag zamesti.

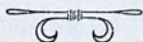
NAŠI GLAGOLJAŠI.

I.

Na more pala mjesečina
Pozlatila je cio kraj,
A žarko sjala se dobina —
Nebeskim sjajem — kao raj!
Po tihom moru barke pale,
Kao da jedna drugu hvata,
A onda opet sve su stale,
U krilu žarkog, morskog zlata.
Valovi tiho, milo poju,
Ko uspavanku gradu Puli,
Mrmore noćnu pjesmu svoju,
Kakve još ljudi nijesu čuli.
Pozna je doba noći kasne,
Al more j' jasno kao dan,
U krilu mjesečine krasne
Savladao je sav svijet san.
K zapadu jurve mjesec kroči,
Dvanajsti davno prošlo sat,
Al još ni zaklopio oči —
Sozomen, biskup. Čudan svat!
Nemiran nekud svu noć hoda
Po svojim dveri gore dolje,
Otmjeni sin mletačkog roda
Bio je nekud loše volje.
Pristaša slavne Signorije —
Sâm nije znao, što bi htio,
Zašto nezadovoljan bio —
Tolikom moći Venecije.
Kraljice mora slave zvijezda,
Ko jarko sunce se je sjala,
A nije bilo morskog žala —
Bez himbenoga njenog gnijezda.

Al sve to, sve to malo bjaše,
Da zadovolji Sozomena,
Jer slava njegovog imena —
Republikom se još ne sjaše.
On ipak znade nešto nova,
Što podignuti će mu slavu,
A tad će Svetog Marka lavu —
Pogibelj minut ispod krova:
Tu hrvatski su glagoljaši,
Što mute njegov noćni mir,
Sam spomen na njih već ga plaši,
Jer svuda Istrom slave pir.
Svud glagoljski se samo misi,
Latincu pada sav ugled,
K glagoljskoj narod hrli misi,
Ko da je sladja nego med.
Ovakve misli morile ga
Već mnogi danak, mnogu noć,
A kraj te borbe — konac svega —
Nikada nije mogo doć.
U ruci držo skup papira,
Te čitao ih po sto put,
Al ni tu nije našo mira,
Pa bacio ih sve u kut.
Svanjivala bi rana zora,
Sinulo sunce iza gora,
Al borio se uzalud!
I ove tako bjaše noći:
Proganjao ga čudan slut,
A proti sile i te moći
On borio se tisuć put!
Al uvijek, uvijek slabić osta
Umoran klonu na divan,
Misleći, da je borbe dosta,
Pa da će mirno usnut san!
Al brže usto, sjeo k stolu,
Te piso riječkome Kaptolu —
Dojavljajuć mu grozan vaj:
„Glagoljskoj misi, da je kraj!“
— — — — —
— — — — —

II.

Strahovit Rijeci svanuo dan:
 Trese se Star i Barbakan!
 Grobnička bura silno puše
 Prek Obruča i Čičibera
 I lomi valove Kvarnera,
 Da hridine se morske ruše.
 U more truni se Palada,
 Bodulska Riva jur nastrada;
 Iz mora vijor prašak stvara
 I nosi ga sve tam do Cresa,
 Ko pako da na svijet obara;
 Veličanstvena moć nebesa.
 Kvarneru grozan svan'o dan,
 Ko zimske noći strašan san!
 Juče bje tiho, mirno more,
 Sad stresa tjeme Učke gore.
 Od Kraljev Vrha do Kruševa
 I od Lubanja prek Proslopa,
 Strahovito ti bura pjeva:
 „Rijeko, dušman ti grob iskopa!“
 Sve sluša buru kako vije,
 I kako šumi more, vrije:
 Odnosi pijesak sa Maršeće,
 Što kopna više vidjet neće.
 Sve se vije
 Nigdje nije
 Žive duše,
 Svaka plaha,
 A od straha —
 Povukla se u se!
 Jer svuda bije bure jed
 To hladno lice kao led.

Svud crne zime vri strahota,
A sve je drugo bez života!
Sva obala je paklu nalik:
Školjić, Maršeća, Beli Kamik!
Prek Mlake, Brajde, Stara, Dolca —
Puše bez kraja i bez konca,
A grozno plešu — slave pir —
Kvarnera vali sve u šir.

Na zemlju pala crna noć,
Da ne može je oko proć,
Al pogledaš li Kloštru vrata
Za svjetlo ti se oko hvata,
Jer golema tu — nužda prika —
Skupila jato svećenika!
Snuždeno sjede svi kod stola —
Na čelu im svećenik sijed,
To glava riječkog je Kaptola,
Regbi ko da je svima djed.
Bure, ko da ni čuli nisu,
Zadubili se nekud svi,
Jednaki im čeznuća sni,
U taj tren jedne misli svi su.
Glagoljaš, starac hitro usta,
Dršće mu tijelo, oči, usta,
Staračka dršće blijeda ruka,
Kojom prekapa neke spise,
Na licu izraz od sto muka,
Ljevicom znojno čelo briše,
Ko da ga brige nije više,
Za cio svijet taj ni za ljude,
Jer glagoljica jur izdiše,
Da Hrvat većim robom bude!
Traži Glagoljaš, čita redom,
Ko da će tude blago naći,
Napunila se duša jedom,
A tad će gorko svojoj braći:
„Sve sam vas noćas pozvo amo,
Da ozbiljno se ravnat znamo,
O životu se radi našem,
Jer žele svi smrt Glagoljašem:
Židovi, Grci i Latinci
Od tudjeg popa do biskupa,
Svi su prot nama svi su skupa —
Svi oni rade nam o glavi —

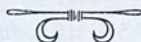
I svatko želi, da nas smlavi,
Jer hrvatskog smo roda sinci!“
Nastavlja, starac, sve to tiše,
A tiho zbori, jedva diše:
„Mi nismo više svoji, naši,
Mi nismo više Glagoljaši!
Iz Pulja su mi stigli spisi,
Da glagoljski se već ne misi;
Molitvi našoj, da je kraj:
To družbo moja draga znaj!
To zapovijed nam od biskupa,
S tog sve vas noćas sazvah skupa,
Jer biskup piše srdžbom svom
I preti nam se proklestvom.
Još veli: „Više Glagoljaš,
Ne smije molit: „Očenaš . . .“
Već samo uvijek: „Pater noster . . .“
Brani nam mnogo toga jošter,
On želi glagoljicu strt,
On želi Glagoljašem smrt!“

Kad starac reko riječi slednje
Na stolac opet s teška sjedne,
Al tko ga vidje u taj hip:
Bio je bljedji nego kip.
Okolo starca Glagoljaši —
Zanimjemeno su časak stali —
U dušu sva im bol provali,
A koje žar se teško gasi.
Kad duši vratio se mir,
Ustao jedan Glagoljaš,
Prostrane sobe razbi šir
Njegove gromke riječi glas:
„Hrvatska da će riječ zanijemit
Pred žrtvenikom Višnjeg Boga?
Molitva da će naša selit —
Iz svetog Hrama hrvatskoga?
Oj varate se, protivnici, —
Djedovske te baštine naše,
Židovi, Grci i Latinci,
Mi ne diramo, što je vaše,
Al naći ćete Glagoljaše
Taj amanet da brane sebi,
Kog pradjedovi nam namrli:
Duh praotaca sveti, vrli —

Inače pratio nas ne bi.
Oj varate se, bježte, stante,
Ćorava posla jur se mante!
Napnite sve, al ni vam bolje,
Jer ima u nas čvrste volje,
Da obranimo, što je naše,
Udarce uvijek odbit vaše.
Svim srcem, dušom zborim svom
I grmim glasom kao grom:
Bit ćemo, što nam djedi bijahu —
Hrvatskog roda svećenici,
Jer oci naši glagoljahu,
Glagoljat ćemo i mi sinci!
Potomstvu ćemo ostaviti
Neokaljan glagoljski stijeg,
A tko će nam se protiviti,
Stjerati ga u divlji bijeg“.

Opet se usto starac Glagoljaš,
Pa stao zborit, što mu dao glas:
„U tebi vidim, vrije vruća krvca,
U tebi, čujem, biju do tri srca,
Al moja stara sledila se krv,
A ja sam osto slabašan ko crv.
Biskupski nalog nije mi baš svet,
Al biskup bi nas mogo sve proklet,
Jer Sozomen je ohol k tomu strog,
Protivnik velik roda hrvatskog!
Al jer je biskup valja se pokorit,
U crkvi misu latinštinom molit,
Prokletstvo da nas njegovo ne stiže,
Jer kletva Bogu do nebesa siže,
Pa ne bi htio pod staračke dane, —
Na moje stado — da prokletstvo pane.
Biskupa dobro poznam Sozomena —
Po rodu on je pravi Mlečanin,
Pa iza njega stoji sakrivena —
Mletačka vlada, jer joj je to sin,
Koj' za nju radi i za njenu slavu,
Koj' vjerno služi mletačkome lavu!
Stog držim, braćo, da nije sad hora
Zaratiti se sa kraljicom mora,
Jer poslala bi sve svoje galiје,
Da ruše Rijeku i naš sveti Hram,
Ona je tako radila već prije

Osvetila se sto put tako nam.
Došli bi opet Galijoti oni
Palit i robit ov naš rodni kraj,
Do neba bi se čuo uzdah boni —
I plač i jauk — sirotinje vaj!
A nesreće te ja bi bio kriv,
Zato, što riječkom Kaptolu sam glava,
Pa s tog bih radje umro, nego živ
Osvetu čeko mletačkog lava,
Koj' jedva čeka, da svoj bijes iskali —
Na naše ime, na našu slobodu,
Koj' jedva čeka, da na toj obali —
Zamete svaki trag hrvatskom rodu.
I sad bi tako, vjerujte mi braćo,
Jer to je davno Mlečanu u krvi,
Od vajkad on se za oružje laćo,
Da našu sreću i slobodu smrvī.
U njega nema ni srca ni duše,
Ma za nijednu plemenitu stvar,
Topovi Signorije samo ruše —
Slobode svete svaćiji oltar.
S tog ja ću sutra potpisati spise,
Da pristajemo na latinske mise,
Al glagoljice ja se ne odrićem,
Jer to je naše davno pravo sveto,
O koje dušman uvijek se zapleto,
A uvijek i potjeran bio bićem.
Ja ću i riječko obavjestit vijeće,
Da glagoljski se više misit neće,
Nek gradski oci onda kažu svoju,
Zauzmu prot biskupa stanovište,
I neka oni ustraju u boju —
Braneći svoje hrvatsko ognjište.
To će im samo služiti na čast,
Nek znade tudja sila, tudja vlast:
Za svoje da je umirati slast!
Ne mojmo klonut, ne gubimo nade,
A gradski oci neka sada rade,
Oni će znati, što im činit treba,
A Višnji će im pomoć slat sa neba.

III.

Na domaku bje šestnajsto stoljeće —
Hiljadu pet sto devetdeset treće:
Trinajstog svibnja, najljepšeg mjeseca,
Krasan proljetni osvanuo dan,
Sladak ko mladog srca san —
Kad prvim žarom ljubavi zajeca.
Uz Rječinu je miomirno cvijeće
Sa punim čarom žića bujilo,
Miljon leptira i pčela od sreće
Poljetajući zrakom zujilo.
U svakom gaju pjevali slavulji,
Kao da pjesmom pozdravljaju svijet,
Pčelice male, maleni metulji —
Ko na počinak padali na cvijet.
Sladak bi bio taj proljetni med
I inje slatko sa cvijeća i hvoja,
Al gospodstva te tudjeg bije led —
Mila i draga otačbino moja.
Kvarnersko more milomirno bilo
Ribarske po njem pale barčice,
A ljudskome se oku pričiniło,
Da bojak biju morške sajčice.
Kruševa vrsi, obruča tjemena
Ponosno k nebu u vis stršili,
A Velebita i Učke sljemena —
S oblacima se — regbi — grlili.
Sinulo jarko sunce iza gore
I pozlatilo Velog Vrhna tjemę,
Ko lava da je žarilo se more,
Ko zlatno sjalo Golešine sljeme.
Ne možeš reći ko je ponosniji:
Kruševo brdo il je Kopica!

Sav je u suncu žario se Strijin,
Ko inje bistro sjala Golica.
Neznaš je l' ljepši Proslap od Lubanja,
Neznaš je l' više Kruševo od Gole,
Al svi se k nebu dižu, svak se klanja,
Jer svi zajedno Svevišnjega mole:
Slobodu svetu, da Hrvatskoj dade,
Jer dušmani joj svi o glavi rade!
A bez slobode svijet nema veselja,
Te bez ljubavi nema prijatelja.
Strašan bi bio bez ljubavi svijet,
Izginuo bi ko bez sunca cvijet . . .
U riječkom gradu sve puno života
Od ranog jutra danas vrvilo,
A patricijsko zvono — bi milota —
Na gradsko vijeće glasno zvonilo.
I sastali se naši Glagoljaši,
Presjedao im Veslariću Fran,
Koj' reče: „Braćo, Rijeka se ne plaši!
Danas je za nju historički dan.
Sastali smo se, dignuli svoj glas,
Rad nepravice, koja bje nas . . .
Nedavno Kaptol dojavio mi je,
Da glagoljicom misiti ne smije,
Jer da je puljski biskup Sozomen
Progoniti joj stao svaki trag,
Čupati stao svaki joj korjen,
A ma ko da je crn iz pakla vrag.
Metodij sveti i njegov brat Ćiril
Apostoli su uvijek naši bili,
Oni bijahu prvi Glagoljaši —
Ponosili se s njima djedi naši!
Braniči bjahu to glagoljice:
Kod kneza i kod svete stolice.
Od svetog oca oni ishodiše,
Da glagoljski se štiju naše mise,
A sada eto tog novog biskupa,
Gdje naše sveto, staro pravo lupa.
Al neka znade Mlečić i sav svijet,
Slobodno neka znade Signoria,
Da radje ćemo makar smjesta mrijet,
No da nas tlači tudja tiranija!
Ja pozivljem vas, braćo Riječani,
Neka zaključi danas naše vijeće,

Da desetine Rijeka plaćat ne će,
Dok naša prava gaze Mlečani.
Glagoljicu nam mora vratiti
Sozomen biskup sluga Mlečića,
Jer Rijeka do tad neće platiti
Kaptolu riječkom ni pô novčića . . .“

Zatim je vijeće Kondić Mihota
Izabralo i Matu Šegota,
Koji će poći k biskupu u Pulj
Da liječe Rijeci taj krvavi žulj.
Onda se gradski oci rastali:
Veseli, sretni, zadovoljna lica,
Al nisu zato mislit prestali,
Da još spašena nije glagoljica . . .

IV.

Oj to naše modro more u Kvarneru
 I to jarko sunce gor na Čičiberu,
 Dolci i dolčići kao i lončići,
 A u njima cvijeća dražesni vrtići.
 Naokolo brda — silni gorostasi —
 Pred kojima strepe svi dušmani naši;
 Na brdima naše slave spomenici,
 Što nam ostadoše u priči i slici:
 Eto nam Grobnika, eto nama Kastva,
 Eto nam Trsata — spomenika bratstva;
 Eto nam Hreljina i Stara nad Rikom! —
 Tko se može takvom podičiti dikom?
 Pećine, litice, šumovite gore —
 Sgledale se u to naše sinje more,
 Pa ko u zrcalu gledju sve miline —
 Te naše kamene — hrvatske Reščine.
 Na brdu Kruševu svuda miris kuša,
 Što ga jošte tudja ne zarazi tmuša,
 A na Velom Vrhju dušica i smilje —
 Podaju Reščini jošte veće milje.
 U ravnini svuda lijepe kuće male,
 Kao da su tuda na počinak pale,
 Kad ih oko gleda duša se otvori,
 Misliš, da si stigo u nebeski dvori.
 Skoro svako selo ima svoje vrelo,
 Na kojem je dnevno do tri puta „Sijelo“,
 Jer dolaze momci i djevojke mlade,
 Pa ljuvenom pjesmom svoja srca slade.
 Sve je to u skladu nebeske miline —
 Sa pjenjem slavulja i šumom Rječine;
 Sa žuborom slatke srebrene Vranice
 I šumom Žudinke, romonom Vrbice!

A i vile poju na tom riječkom Zviru:
„Hrvati na Rijeci još ne izumiru!!“ —

Svanula je zora, granulo je sunce,
Pozlatilo našoj Učki sve vrhunce,
Sva Reščina kao iz sna se probudi,
Na sve strane juri mnogo, mnogo ljudi!
Svuda zvone zvona velebno i milo,
Ko da ni još takve svečanosti bilo:
Pod Kruševom brenca ono malo zvono,
Al radosno, a ne kao negda bono;
Na Pehlinu isto, — u Škurinji zvoni,
Te niz dol i ravni mileno romoni.
Valovi Kvarnera tiho, mirno stoje,
Nema traga silnoj buri i oluji,
Svuda narod pjesme radosnice poje,
Patricijsko zvono jur na okup bruji.
Netom bjaše puna općinska palača,
Starješina javi skupljenoj gospodi,
Da j' pravica ipak od nasilja jača:
Rijeka glagoljicu svoju oslobodi!
Sozomenu drugo preostalo nije,
Nego vratit Rijeci njezine pravice,
Tim se vrati sreća što vladaše prije:
Sveti glas se crkvom ori glagoljice!

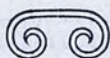

V.

Stoljeća već su od to doba —
 Prohujila jur preko groba,
 Al ti se jošte, mili rode,
 I danas boriš bez slobode!
 I danas tebi tudja ruka —
 Zadaje ovdje tisuć muka,
 Jer nedavno su vrzi kleti
 Tvu Rijeku htjeli ti oteti —
 Iz krila one biskupije,
 Gdje glagoljski se mise poju,
 Al ti si usto ko i prije
 Te obranio Rijeku svoju!
 Ti rekao si: „Stani, vraže,
 Ne diraj mi u mrtve straže!
 Ja ovdje vijek sam bio svoj,
 Jer tu se rodi otac moj;
 Jer tu se rodi moj pradjed,
 Tu mletački ga bio led;
 Tu palili mu rodnu kuću,
 Tu proljevao krvcu vruću;
 Tu progonili ga kroz vijeke,
 Al oteli mu — nikad — Rijeke!!“

Sve je ovo uvijek naše —
 Tujci znajte!
 U svetinje slavne ove —
 Ne dirajte!
 Jer mio nam je, družbo, znaj,
 Djedova naših zavičaj!
 I branit ćemo snagom svom
 Taj naš hrvatski mili Dom.

Našeg je gostoljublja dosti,
Pa nosite se tudji gosti!
U našoj kući nema mjesta,
Jer strpljivosti naše nesta. — — —
Kudagod vas svijetom ima, oj Hrvati,
Svaki amo neka k moru pogled svrati,
Jer Hrvatskoj nema žića bez Kvarnera:
Nema sreće bez slobodnog Čičibera.
Naše su vam otvorene grudi bratske,
Jer bez Rijeke ni Hrvata ni — Hrvatske!!

SUŠAK.

Na obali naše rijeke Rječine —
I Kvarnera čarno-bajne miline:
Diže mi se kao hrabar junak mlad —
Naš premili, naš predragi Sušak grad!

Palače se jedna k drugoj redaju,
A dušmani ljubomorno gledaju,
Jer Hrvatsva u njem gori žarki plam —
Za slobodu i prosvjete sveti hram.

Mili Bože, divno li ga gledati,
Kad ga jutrom jarko sunce pozlati,
Morskog vala pozdravlja ga mili poj:
„Da si zdravo, Sušak grade, dragi moj!“ —

Val Kvarnera pjesmice mu žubori,
A Rječina uspavanku šumori,
Ko slobode svete — misliš -- da je glas,
Što Hrvat — Riječaninu — nosi spas.

A kad zorom klik se čuje galeba,
Te se vine tugaljivo do neba,
Ko da pjeva pjesmu sreće tudji rob:
„Tu slobodi mojoj ipak nije grob!“ —

Ťu nekada ribari su kvarnerski
Uživali sav blagoslov nebeski,
Obilan je tada bio Božji dar —
Čuvao ih: Sokol, Slogin, Kirin, Star!

U Kaštelu stražili su Senjani,*)
Da na Rijeku ne navale Mlečani,
Ali danas nije Rijeku za te mar —
Srušili su: Sokol,**) Slogin, Kirin, Star.

Širi mi se, mili grade na vijeke
U susjedstvu otudjene nam: Rijeke,
Nikada te neće snaći njezin jad,
Jer te brani staroslavni Trsat-grad.

Budućnost će tvoja biti, — to se zna,
Jer su tvoja vjerna djeca oprezna,
Pak će znati sačuvati biser svoj. —
Rasti, cvati, Sušak grade, mili moj!

*) Grad Rijeka, da se može junački braniti pred mletačkim krvolicima, koji su ju nekoliko puta zapalili, — držao je u službi svojoj znatan broj slavni senjskih uskoka, jer su oni bili strah i trepet Mlečića.

**) Prava hrvatska narodna imena iz povijesti riječkih tvrđava.

GROBNIK GRAD.

Gleda dolje	Sa Obruča
Na to polje —	Vidik puca
Krv, trnje i ruže!	Kuplje se u dolju,
Vidi more,	A s Lubanja —
Gleda gore,	Svijet se klanja —
Što ga divno kruže.	Grobničkome polju.

S Čičibera	Oko njega
Prek Kvarnera:	Mnogo svega
Vidik Krka, Cresa,	Svuda slava blista,
Učki tjeme,	A na Zrinske,
Goli sljeme —	Frankopane —
Tu ljube nebesa.	Uspomena trista!

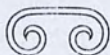
Dol s nizine	Samih suzâ
Šum Rječine,	Svetih muza
Ko da tužno gata,	Nakapnica puna,
Da je tude	Mrtva slova
Negda ljudem	Nešta nova
Cvala sreća zlata.	Priča grb i kruna!

Svud se koče
Spomen-ploče:
Glagoljica sama,
Kuju naši —
Glagoljaši
Ostaviše nama.

Usred hrama
Vidiš sama
Božjeg svećenika,
Glagoljski poje
Mise svoje
Kod svog žrtvenika.

Tude tuže
Svete muze
I pjesnici slavni,
A šum rijeke
Kroz sve vijeke
Šumi uzdah davni:

„Sve u slici
I u priči
Ostalo ti, rode,
Slava blista
Nemaš ništa,
Jer nemaš slobode!“

KVARNERSKI SONETI.

KVARNERSKI SONETI.

I.

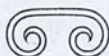
„O Adrija, kako naj te objáme,
kako te naj poljubi pogled moj . . . “
Dragotin Kette.

Moj se Kvarner plavi do Krka i Cresa
I tamo, gdje Učka pod nebo se diže!
Odtud sa Kruševa brzo k Bogu stiže —
Svaki uzdah sreće — kad traži nebesa.

Dodjite, Hrvati, vidjet ta čudesa,
Jer takovih nema sav svijet nigdje bliže,
Tu vam renegastvo tudji korbač liže,
A tudjin ga mazi 'nudeć mu svačesa.

Uz obalu morsku ne čuje se plača,
Al se zato čuje koji uzdah vajni,
Dolazi s hrvatskog korova i drača.

No tu ipak tinja oganj dugotrajni,
Što ga nijeti ljubav svakim danom jača —
Ljubav za hrvatski ovaj Kvarner bajni!

II.

Ja sam svoju dužnost ispunio davno,
Zaklinjuć Hrvate: „Ne puštajte Rijeke,
Jer kad izgubite svoj Kvarner na vijeke —
Pasti će Hrvatska u ropstvo kukavno.

Osramotili bi svoje ime slavno,
Jer je naše more biser slatke meke,
Spaja cijelog svijeta države daleke
Sa našim Kvarnerom divno i izravno.

Ja sam svoju dužnost časno ispunio,
Grleć svaki kamen obalom Kvarnera,
Svako stablo suzom sreće sam zalio.

Gledao sam more s jutra do večera,
Pojuć istu pjesmu dan i noć uvijek:
„Hrvati! Hrvatske vam nema bez Rijeke!“

III.

Vi mi se rugate, jer neznate, što je —
Biti strancem u svom milom zavičaju,
Ni vas briga za nas u ovome kraju,
Gdje nam tudja Muza smrtne pjesme poje.

Već nam puče srce na dvoje, na troje,
Od bola i tuge za milu domaju,
Koja se nalazi u teškome vaju,
A najviše krivnjom jadne djece svoje.

Vi mi se rugate, da sam pjesnik plača,
Jer još nepoznate ranjenog mi srca,
Kojega pritište čeznja sve to jača.

U srcu mi vrije uvijek vruća krvca,
A ja hvatam pero mjesto ljutog mača,
Jer duša — ko iskre — stih za stihom vrca!

VIJENAG SLOVENIJI.

I.

„Vremena bodo Kranjcem se zjasnile . . .“
Dr. Fran Prešern.

Davno več jarko sunce me ne grije,
Na krilu zime njihale me Muze,
Davno su moje jur ocvale ruže,
Ostade trnje, cvijet nigdje ne žije.

Čemerna bol mi vrelu krvcu pije,
Jer zavičaj moj nema za me suze,
Reščino moja, dušmani te kruže,
Al tebi svaki svoje želje krije.

Vremena ropstva prošla su i strave,
Al tebi, Rijeko, još zora ne rudi,
Jer tudji vijenac nosiš mi vrh glave.

Sinove tvoje tudjinstvo zaludi,
A to je uzrok moje tuge prave:
Rodjene grude hladne su mi grudi.

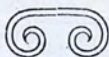
II.

Rodjene grude hladne su mi grudi,
Zanimili su glasi mile pjesme,
Hrvatstva slavnog usahle su česme,
Tudjinac, silnik tude pravdu sudi.

Moj Riječanine, daj mi se probudi,
A prije nego tudjin tobom tresne —
U naručaj se baci svoje vesne,
Koja te slatkom pjesmom od sna budi.

Hrvatstva pjesme pjevaju ti vali —
Kvarnera plavog — ti ih razumiješ,
Jer djedi su ti te pjesme pjevali.

A tudjin tebi smrtni vijenac nudi,
Ti, Rijeko moja, ljepši da je mniješ, —
„Finis je njegovoj sreći!“ — vele ljudi.

III.

„**F**inis je njegovoj sreći!“ — vele ljudi,
Al mojom srećom i imenu tvome,
Riječanin nije više svoj na svome,
A stoga sva se prošlost tebi čudi.

Slogin i Sokol, Kastav i Brgudi,
Trsat i Grobnik, Star se ruga tome,
Krvava rana to je srcu mome,
Kuju mi teško podnašaju grudi.

I kad se nadam, da ću zapjevati,
Jer razdragana duša nećim mi je, —
Tad počeo sam nad tobom plakati.

Da tešku tugu sveta Muza skrije,
Stala je braći vijenac savijati:
Rodio se — gdje sunce ne sije.

IV.

Rodio se — gdje sunce ne sije,
Savijao se, gdje slobode nema,
A rastao je, gdje Hrvatsstvo drijema,
Gdje tudje gnijezdo savijaju zmiје.

Tvoj dušmanin ti, Rijeko, svoj nož krije,
Hrvatstvu tvome on tude grob sprema,
Jer za Hrvata tu pravice nema:
Korbačem može svatko da ga bije!

Taj vijenac trnja na glavu ti mečem,
Slovenska majko, jer preteško mi je,
Što ne mogu te kitit ljepšim cvijećem.

U vrtu mome strašna bura vije:
Stabalje lomi, cvijeće zrakom lijeće,
Al sveta Muza još klonula nije.

V.

Ai sveta Muza još klonula nije,
Pozivajući svoju braću milu,
Da se sjedine na majčinom krilu,
Jer rastrgane zlo ih svako bije.

Na našem žalu tudjinac se smije,
Na našem moru stvara svoju silu,
I već nam skoro kucavicu žilu —
Presjekao je, da nam glas zamrije.

Kvarnerom plavim mnogo suza pliva,
Što nepravda ih iz oka iznudi,
Žalosti mnoge Kvarner nam sakriva.

Sladogorke nam uspomene budi,
A sveta Muza pita: „Što to biva?“ —
Nada se, misleć, da to zora rudi.

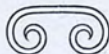
VI.

Nada se misleć, da to zora rudi,
I sluša pjesmu: „Stoji, stoj’ Ljubljanca . . . “
I gleda, gdje već Hrvat grli Kranjca,
Te srce svoje jedan drugom nudi.

Daleko ori: „Već smo svoji ljudi,
Iz jadicovca izašli smo klanca!
Uzjašili smo vilovitog vranca,
Sloboda — geslo — odselen nam budi.

Pregazili smo umjetne medjaše,
Što tuđi nam ih postaviše vrazi,
Od Dunava do mora sve je naše.

Duša s miline stapa se i čudi,
Što prebrodismo sva mora i jazi!
U srcu pjesan u svijet doći žudi.

VII.

U srcu pjesan u svijet doći žudi,
Ah, svete Muze pratilice mile,
Od ideala vi ste uvijek snile,
Ne znate mržnje ni opakih ljudi.

Vaše me pjenje na nov život budi:
Slovenske vile nad nama se krile,
Glasove čujem meni toli mile —
O Iliriji, koju Vraz probudi.

Još ori jeka „Gusle i tambure“
Sve od Triglava do Stambula grada,
Od Soče rijeke prek Drave i Mure!

Jer slavske vile poju „Djulabije“
Od toga pjenja svako ropstvo pada:
I plač i radost ujedared vrije.

VIII.

I plač i radost ujedared vrije,
Razdragali mi dušu ideali —
Uzbibali je ko barčicu vali
Za burnog mora, kada bura vije.

Ah, blago onom, koji kušo nije,
Da tudji plač mu dušu, srce kali,
Da tudja bijeda njemu mozag pali,
A plakat mora, kad se drugi smije.

Ah, teško onom, koji spoznao je,
Da sveta Muza pelin-cvijet mu poda,
Kad u koljevci nejak plakao je.

I ja sam čuo slatku riječ: „Sloboda“ —
Pa i sad maštam, tražim umom, gdje je? —
Listam i listam prošlost svoga roda.

IX.

Listam i listam prošlost svoga roda,
Jer mislim, da ću lijeka nač čeznuću,
Zatomiti ću svoju čežnju vruću,
Koja me vodi prek mora i voda.

Kada se nadjem u tuđjih naroda
Osjetim tada jošte pečal ljuću,
Jer tu sam samo ja rob na bezpuću,
A njima cvate i sjaje sloboda.

Ah, sveta Muzo, tvoje pelin-cvijeće,
Osuda bješe smrtna mi vrh glave,
Jer ostao sam siročče bez sreće.

I prodjoh svijeta od Soče do Drave,
Tja prek Dunava kuda sunce lijeće,
E bi gdje našo zahvalnosti prave.

X.

Ebi gdje našo zahvalnosti prave,
Što duguju ti, majko, drugi puci,
Kad branila si sa mačem u ruci
Gospe Evrope okrunjene glave.

Iz zahvalnosti sad te oni gnjave,
Te nigda nema kraja tvojoj mucu,
Al jošte nisu siti gladni vuci,
Jer s tvoje slave oni ruglo prave.

Rugajući se našoj domovini,
Veleć, da što će Hrvatskoj sloboda,
Kad nitko ništa žao joj ne čini.

To ti je plata hrvatskog naroda —
Strašna i grozna u svoj veličini —
Što dušman svom je spasitelju poda.

XI.

Što dušman svom je spasitelju poda,
Koji mu spasi i ime i glavu,
Koj uzveliča sreću mu i slavu,
Kad mu do vrata već bijaše voda.

Evropo, gospo, ružna ti je moda
Slična negdašnjem Mletačkome lavu,
Koji za sebi steći veću slavu —
Zatko je silnik mnogo ljudskog roda.

Kraj rijeke Kupe, Rječine, Korane,
Uz mutnu Dravu i kraj modre Save —
Gradine silne vidjeh nanizane.

Tu tražio sam sreću prošle slave,
Al pravice sam našo pokopane —
I nadjoh trnjem okrunjene glave.

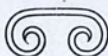
XII.

I nadjoh trnjem okrunjene glave,
I vidjeh teško izranjene prsi,
Gradina mnoga tude tužno strši,
Ko zadnji spomen negdašnje nam slave.

Junake gledah pale povrh trave
S prizora strašnog prošli su me srsi,
Jer strašna kob tu grozno djelo svrši,
A ja protrnuh od groze i strave.

Tja od Čakovca do Grobnika grada —
Tisuću vidjeh rana svoga roda —
Odtalen nosim sobom mnogo jada.

Sava i Kupa suze su, ne voda,
Jer grad za gradom ruši se i pada,
Čuva ih teško sputana sloboda.

XIII.

Čuva ih teško sputana sloboda
Grobnika grada, trsatske hridine:
Gradovi negda — danas ruševine —
Spomenik slavan slavi moga roda.

Zubu vremena jurve sve se poda —
Uz Koranu i Kupu sve davnine —
Izčeznule su prošlosti miline,
Ko sjajne zvijezde sa nebeskog svoda.

Grobničkog polja slavljene junaci,
U bujnoj mašti kaki mi se jave,
Hrvatsko moja, da smo mi onaci!

Dotukli bismo one hulje prave,
Što oteše ti kraljevstva svi znaci:
U kovima leže sinci slave.

XIV.

U okovima leže sinci slave,
A vile beru ponajljepše cvijeće,
Što ga je igda rodilo proljeće —
Te kite svojim junacima glave.

Tja od Triglava prek mora i Drave
Jedan se samo čuje uzdah sreće:
„Dodji, slobodo, u Hrvatsku veće,
Jer bez tebe joj nema sreće prave!“

Ja nujno maštam sjećajuć se dneva
Najsretnijih, što duša ih prožije
U Sloveniji, kojoj danas pjeva.

Žalim, što duši tako hladno mi je,
Ko da života svijeća dogorjeva:
Davno već jarko sunce me ne grije.

XV.

MAGISTRALÉ.

Davno već jarko sunce me ne grije,
Rodjene grude hladne su mi grudi,
„Finis je njegov sreći!“ — vele ljudi —
„Rodio se — gdje sunce ne sije!“

Al sveta Muza još klonula nije,
Nada se misleć, da to zora rudi,
U srcu pjesan u svijet doći žudi:
I plač i radost ujedared vrije.

Listam i listam prošlost svoga roda,
E bi gdje našo zahvalnosti prave,
Što dušman svom je spasitelju poda.

I nadjoh trnjem okrunjene glave,
Čuva ih teško sputana sloboda:
U okovima leže sinci slave!

VIJENAG MRTVOJ MAJCI.

I.

„Minuli sreće so in slave časi,
Ker vredna dela niso jih budile,
Omolknili so pesem sladki glasi . . . “

Dr. Fran Prešern.

Još lebdi mi u slatkoj uspomeni
Doživljaj svaki na Tvom dragom krilu
I sladogorko gledam prošlost milu,
Jer sakrila mi sve u mutnoj sjeni.

Mnogo me puta prodje srh ledeni,
Sudbine takve što osjetih silu,
Tad nujno zovem posestrimu vilu,
Da radosnice pjesme poje meni.

I vilin-pjesma kada me uznesa —
Put neba s ovog zemnog ništavila —
Gdje ljubav više ne stvara čudesa.

Pričini mi se, ko da imam krila,
Jer opet da mi vratiše nebesa —
On sveti lik Tvoj, majko moja mila.

II.

On sveti lik Tvoj, majko moja mila,
Što toli drag je bio mi i mio,
Jer pratio me vijek kroz život cio
Ko tajanstvene neke moći sila.

I oko sebe vidjeh lica mila:
Milena, Milan i Zvonko tu bio,
A k Ivici je mali Ante sio,
Jer i njeg odnje u raj neba sila.

Majčina ljubav takva čuda stvara:
Angjelkom zlatna ponarasla krila,
U krilu dobrog angjela čuvara.

Tu rajska pjesma vijekom se orila,
A jedan glas me s te pjesme začara,
S kog majčina se ljubav zrcalila.

III.

Skog majčina se ljubav zrcalila,
Ko onda kad sam i ja nejak bio,
Pa na koljeno kad bi Tvoje sio,
A Ti bi svoje zlato tetošila.

Sa Tvojih usna pjesma bi orila:
„Nanaj mi — nanaj, dragi mi i mio
I dugo, dugo jošte malen bio,
Jer stobom bi se majčica dičila“.

Nije mi tada pjesma jasna bila,
Ko što je danas ona jasna meni,
Jer jedva tad me poljubila vila.

Al sad se vraća sve u uspomeni:
Majčina ljubav, što je nad' mnom bdila
I roditeljski ponos prirodjeni.

IV.

I roditeljski ponos prirodjeni,
U kojem Ti bi svakom znala reći:
„Blago si meni tko j' od mene veći?
Dnevi su sreće meni dosudjeni.

Angjeli već su moji uzgojeni,
Pa naskoro ću mirno u grob leći,
Te u velebnoj ljubavi i sreći —
Moji će sancu biti dovršeni“.

Vez ženitbe, što djece imo nije —
Čami u mraku tugom zaslužnjeni,
Kao i cvijeće, gdje sunce ne sije.

Sunčani traci jošte ne vidjeni
Ogrijali su meni tuge dvije!
Pitam se često: Zašto uprav meni?

V.

Pitam se često: Zašto uprav meni
Sudjeno bjaše uzgajati angjele?
Zašt' moji dragi, svi se u raj sele,
Grobovi samo ostanu ledeni?

Kad zasja suza u mog oka zjeni —
Tad tužno svoju okolicu gleda:
Slika za slikom u duši se reda,
A sve su drage — sve su mile meni.

Dvije slike svete o mom srcu vise,
Jer lica ta su najdraža mi bila,
Pa s njima duša moja ponosi se.

Treća je slika vrlo tužna bila,
Jer mili ćaćko već ne živi više
I majka umr'je, koja me ljubila.

VI.

I majka umr'je, koja me ljubila,
A ja sam osto ko bez krila ptica,
U duši lebde jošte draga lica,
U vječnost što se bjahu preselila.

Oj tugo moja, lijepa li su bila —
Sestrice drage: Beta i Katica,
A k njima došo angelak Pavica,
Štono je rano u raj odletila.

Sramota — vele — junaku plakati,
Al moja će ih oplakivat vila,
A ja ću svoje suze sačuvati.

Da me ne zove domovina mila —
Ja bih od tuge i mr'jet htio znati:
Gorkosti jer me uvijek bije sila.

VII.

Gorkosti jer me uvijek bije sila
Moro sam svijetom svašta pregorjeti:
Dječicu svoju vidio sam mrijeti,
A majka im je tako dobra bila.

Kad ruka čavle u l'jes udarila —
Čuo sam iste kroz srce prodrijeti,
Al plakat tude nisam smio htijeti.
Da manje tuži družica mi mila.

Plakahu ljudi, gorjele su svijeće,
Kitio odar cvijet i zim-zeleni,
Ah! od te tuge nitko nema veće.

Na srcu rane još krvare meni,
Jer nestalo je tude moje sreće:
Raj proljetni mi zatro mraz studeni.

VIII.

Raj proljetni mi zatro mraz studeni,
U duši tada nastala kruta zima,
Ah! blago vama, blago svima, svima,
Jer još vam nije bilo kao meni.

Slobodno ruglu izvrgnite sve mi,
Što takvih suza u mom srcu ima,
Al duše moje ruglo se ne prima,
Jer najdraži su ideali meni.

Moj zavičaj — ime slatko toli —
U tebi moje uvenuše ruže,
A osta trnje, što bode i boli.

Mila mi lica, što mi maštom kruže,
Blagoslivljajte — srce moje moli —
Ojmeh o svete sa oblaka Muze.

IX.

Ojme! o svete sa oblaka Muze,
Što pratite me mojim zavičajem,
Gdje svaki kutić i kamen poznajem,
Jer tu su cvale moje prve ruže.

Čežnja za nečim dušu mi obuze,
Sanjarec lutam izgubljenim rajem,
A svuda tijem ropstvo vlada krajem:
Svud slušam plač, svud vidim gorke suze.

Sloboda svuda poražena kleči,
Tlači se svako pravo rodu mome,
A lanac ropstva svuda, svuda zveči.

Teško je, teško odoljeti tome.
Jer na dnu srca jošte uvijek ječi:
Hoću li igda u životu svome?

X.

Hoću li igda u životu svome,
Na vilin-brdo sretno se popeti? —
Hoću! I sretan sa sobom pon'jeti —
Trak slobode mom rodu hrvatskome.

Vile će tada zavičaju mome
Samo o sreći i slobodi pjeti,
Naše će more slobodno šumjeti:
„Slobodan si mi mili, dragi Dome!“

Pjesme će moje radosnije biti,
Ljepše će cvasti krug Kvarnera ruže,
Vile će vijenac od ruža saviti!

A moja braća, što se sad ne druže,
Sjedinjena će tad i sretna biti:
Okusit sreću radosnice suze.

XI.

Okusit sreću radosnice suze,
Kakve još nigda okusili nisu,
Jer tuđe roblje uvijek bili svi su,
Nasilje tuđe sve im, sve oduze.

Nebesa nek im samo pomoć pruže,
Da tuđinci nam Hrvatske ne sišu,
Da njena djeca slobodnije dišu,
A prot dušmana svi se bratski sduže.

Prosto je svakom branit svoje ime,
Ne robovati tlačitelju svome,
Već boriti se za pravicu s njime.

Ja radujem se jur času onome,
U duhu svuda ponosim se time:
Vidjet slobodu zlatnu rodu mome.

XII.

Vidjet slobodu zlatnu rodu mome,
Gdje traci njeni sjaju svetim čarom,
I sunčanim se natjecaju žarom,
Te griju u svem veličanstvu svome.

Tad blago moru u Kvarneru tome,
Blago i Zviru pojitelju starom!
Blago Rječini, što šumeći marom —
Bolove blaži rodu hrvatskome!

Srcu se čini, kao da već sluša,
Gdje sa oblaka raduju se Muze!
U toj pomisli raduje se duša.

Jer svuda, svuda Hrvati se druže,
Te zavičaj moj istom sreću kuša,
A lance ropstva nebo mu oduze.

XIII.

A lance ropstva nebo mu oduze.
Jer morili ga kroz hiljadu ljeta,
Mnogo j' u boju palo naših četa,
Nisu nam cvale u prošlosti ruže.

Domovinom ko rijeke tekle suze,
Sgažen je bio pupolj našeg cvijeta,
Bili smo sluge doseljenog svijeta,
A krov nad glavom tudjin nam oduze.

Oj rajska vilo, što si me zan'jela —
Uljuljala na bajnom krilu tvome —
Raskoš života u gorkost prel'jela.

Moli se sa mnom Ocu nebeskome,
Ko da sloboda jur nam grije čela —
Cio moj narod, da je svoj u svome.

XIV.

Cio moj narod, da je svoj u svome,
A Rijeka — biser domovine moje —
Prigrčila je pravo ime svoje,
Jer vratila se rodu hrvatskome.

Valovi buče u Kvarneru mome,
Rek bi i brda na mjestu ne stoje:
Rječina — Rijeci, Kvarner — Učki poje
U velebnome uskrснуću tome.

Svuda veselje, svuda radost vlada,
Jer svi Hrvati jur su izmireni:
Odrazuje se svakom s lica nada.

Ah, majko moja! kako j' bilo meni,
Kad r'ješile me Muze svih tih jada:
Još lebdi mi u slatkoj uspomeni.

XV.

MAGISTRALÉ.

Još lebdi mi u slatkoj uspomeni
On sveti lik Tvoj, majko moja mila,
Skog majčina se ljubav zrcalila
I roditeljski ponos prirodjeni.

Pitam se često: Zašto uprav meni
I majka umr'je, koja me ljubila? —
Gorkosti jer me uvijek bije sila,
Raj proljetni mi zatro mraz studeni.

Ojmeh, o svete sa oblaka Muze,
Hoću li igda u životu svome —
Okusit sreću radosnice suze?

Vidjet slobodu zlatnu rodu mome,
A lance ropstva nebo mu oduze:
Cio moj narod, da je svoj u svome?

SLAVNOJ USPOMENI HRVATSKIH MUČENIKA

BANA PETRA ZRINSKOGA

I

KNEZA FRANA FRANKOPANA,

koji su za Hrvatsku svoju poginuli od krvničkog mača
u Bečkom Novom Mjestu. († 30. travnja godine 1671.)

I.

Ne diraj u gusle, jer su plačne strune,
Sa njih samo pečal bol i tuga ječi,
Ne diraj ih, vilo, pregorke su riječi —
Što ih miso radja — s duše boli pune.

Domovinom gledam suza milijune
Ne diraj me, vilo, lanac ropstva zveči,
Hrvatska sloboda poražena kleči —
Pred svojim tiranom i kob svoju kune.

Ne diraj me, vilo, jer se čuvstva bune,
Nad sramotom crnom, nad izdajom kletom,
Koju rod hrvatski davno jur prokune.

Kukavna se zgoda s nama sbila netom,
Koja kao strijela kroz srce mi sune:
Izdani smo opet pred čitavim svijetom!

II.

Hrvat u svom domu tudjinski je sluga,
Nema blage noći, nema mirna dana,
Ko ono za vrijeme Zrinjskih, Frankopana,
Bahato se opet silnik s nama ruga.

Ni plakat ne mogu, ubila me tuga,
Jer je naša sreća tako pokopana,
Hrvatskoj na tijelu milijuni rana,
Što joj djecu more, gore nego kuga.

Vlastiti rod danas majci sreću priječi
I zadaje gorke boli na sve strane,
Hrvatska za ropstvo hvali svojoj djeci.

Ojmeh slavne sjeni, slavnih mučenika!
Neumrli Petre, neumrli Frane,
Ponose Hrvata, slava Vam i dika!

OČE, BUDI VOLJA TVOJA!

(PRIGODOM STOĀODIŠNĀJICE NARODJENJA BISKUPA
JURJA DOBRILE).

Stotinu je projurilo ljeta
U sred ljutog i Źestokog boja!
Sve bje trnje, al sad Istra cvjeta —
Nov joj Źivot poda knjiga Tvoja.

Zora sviće, a sloboda sveta
Razastire zlatna krila svoja,
Rod hrvatski — Źirom svoga svijeta —
Moli: „Oće, budi volja Tvoja!“

Haran narod kiti svakog dana
Oltar cvijećem Tvoga perivoja,
Na uranku suncem obasjana.

Vilin-pjesnik sklada Źuvstva svoja —
PoboŹan mu Źapat sa usana —
Źapće: „Oće, budi volja Tvoja!“

PRESVJETLOM GOSPODINU
ROKU VUČIĆU
PRIGODOM IMENOVANJA BISKUPOM BISKUPIJE MO-
DRUŠKO-RIJEČKE.

Jest, u svakoj tuzi ima i veselja,
Ko što u veselju imade i tuge,
Čekali smo preko dvije godine duge,
Dok nam se je vruća ispunila želja.

Dolaze hiljade smjernih štovatelja,
Žele mnogo zdravlja i još sreće druge,
Obuzela radost Tvoga stada kruge,
Obuzela srca Tvojih prijatelja.

Ponad Tvojom glavom dâge čarno-bojne,
Razastrle svoje zrake zlatno-sjajne,
Što ih radja vjera do neba visoka.

Sjatile se stada — ovce mnogobrojne,
Krajem ori poklik odanosti trajne:
Bog živi Pastira našeg Vučić Roka!

Rijeka, 29. travnja 1910.

LIŠĆE PADA . .

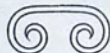
I.

Lišće pada, a uvehlog cvijeća
Hladan lahor truni cvijet za cvijetom
Dol u jarku Rječina šumeća
Cio kraj je osvojila sjetom.

Lišće pada, ode moja sreća,
Ostao sam sâm sa sudbom kletom,
Moja tuga — svake tuge veća —
Svud me prati munjevitim letom.

Mutni vali valjaju kamenje,
A uz jarak već se trava žuti,
Te Rječina, ko da bono stenje.

Sve je tužno, kao groblje šuti,
Zamrlo je veselje i pjenje —
Moje Muze tek je uzdah čuti.

II.

Lišće pada, a vrh Čičibera
Jesenske se pramen magle puši,
Obalama modroga Kvarnera
Sahne trava — list za listom suši.

Lišće pada — s juga i sjevera —
Studen vjetar svaku nadú ruši!
Lišće pada, tuge puna mjera
U mojoj se udomila duši.

Lišće pada, kiša tio sipi,
Ko slobode naše gorke suze —
U mom srcu od čežnje sve kipi.

Trn do trna strši bez života:
Svi su goli, bez ijedne ruže —
Plačna jesen oko njih se mota.

VELIKOME PROROKU.

Fijolice, najnježnije cvijeće —
Rijetko stale pomaljati glave,
A ja gledam divno li se plave —
Na ravnici, kud se pjesnik šeće.

Cio kraj jur navješta proljeće,
U njem vile svog ljubimca slave,
Pjevaju mu s Triglava do Drave,
Raduju se uz Dunav od sreće.

Ej, da i ja u kolo se hvatim —
Širom toga pjesnikovog raja —
E, da rukom gudalo dohvatim!

Radosti svôj dadem izražaja —
Na pram onog, kojeg me duh prati:
U veselju i kad duša zdvaja.

KVARNERSKE ELEGIJE.

I.

UZDAH.

Minuli su dnevi prve sreće,
A ostale gorke uspomene,
Negda mi je bujno cvalo cvijeće,
A danas mi i sahne i vene.
Izčeznulo zlatno mladovanje,
Kao jasna sa nebesa dūga,
Ode polet, ode radovanje,
A sad spomen kao da se ruga:
Moj pjesniče, kule ti se ruše,
Sam si osto ojadjene duše.

Dan i noć si letio bez krila,
Bludio si vasionim svijetom,
Pratila te jata bijelih vila
Mladenačkim, vratolomnim lētom!
Ushićeno pjevao si pjesme
O ljubavi i o vrućoj krvi,
Presahle ti nisu nigda česme —
Medj prvima bio si najprvi:
Mislio si, da si kralj kraljeva,
A sad plačno tvoja vila pjeva.

Gledao si katkad sa Kruševa
Na plavetno more u Kvarneru,
Slušao si kako pjeva ševa:
Pozdrav Učki, pozdrav Čičiberu.
Divio se visini Obruča

I romonu srebrene Rječine,
Hvatao si zrake jarkog sunca,
Da okitiš čelo Domovine.
Sve si htio, sve si pokušao,
Nikad pao, nikad malaksao!

Sve prolazi u zaborav pada,
Pa i slatki doživljaji tvoji,
Srce bolno, a duša se jada,
Jer u pravdu svijeta jur podvoji.
Tvoju dušu svijet je otrovao —
Ulio ti u srce čemera,
A ti njemu pjesme si pjevao:
O Kvarneru i od Čičibera,
On je tebi nezahvalan bio,
A ti si ga pjesmom proslavio!

Sad si susto, odbjegli te sreća,
A krila ti smalaksala laka,
Sada ti je žalost jošte veća,
Jer svijet vitla olujina jaka:
Ruši pravdu i slobodu ruši,
Lomi drvlje i valja kamenje,
Bolno ti je i gorko pri duši,
Jer i svemir oko tebe stenje:
„Sve je samo jedan uzdah vajni —
Plač slobode naše dugotrajni!“

II.

HARAČ.

„Paragrafom hladnim na prag su ti pali“
Nu, ne boj se, starče, doć će bolja ljeta;
Tebe će otkupit i taj novčić mali,
Krvopija tvojih ni sve blago svijeta . . .“
S. Str Kranjčević.

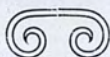
Poslali ga harač kupit skupio je vrlo malo,
Al ga zato srce boli, a oko mu proplakalo.
Istina je, da je viko: „Ajde, Jele, „štivru“*) plati“,
Al većina sirotinje ni imala što mu dati.
Stari Marko molio ga: „Pričekajte, gospodine!
Pošteno ću sve vam platit odmah, kako berba mine.
Sav utržak bit će za vas — što utržim od svog vina,
A kroz zimu gladovat će — kao lani — sva družina“.
Pošao je k staroj Žvanki, da bar ona harač plati,
Al i ona zakukala: „Nemam bogme što vam dati!
Ljetine ni bilo ništa sve je suša uništila,
Sirota sam danas veća nego li sam lani bila.
Žita nema skoro ništa, kukuruza jošte manje,
A krumpira ni toliko, koliko bje sjeme lanje“.
Čoban Stipe rekao mu: „Platio bih* i ja skoro,
Al je loša prodja sira — baš nikakva — ide sporo.
Prodat ću ga makar kako, u bez cijenu ću ga dati,
Samo da se harač plati, — ja ću s djecom gladovati!“
Mlinar mu je tužno reko: „Kod mene vam nema novca,
I palentu ši kupujem svu u gradu kod trgovca.
Jer domaće ljetos nema, pošto davno bi bez kiše,
A mlinovi uz Rječinu, kao da se skameniše.
Sad je voda nabujala, ali nema što za mljeti --
Eto glada ove zime, kaošto i prošle ljeti!“ —

*) Narod u Hrvatskom Primorju zove sve državne poreze „štivra“.

Barba Jože rekao mu, da on uvijek štivru plati,
 Jer da treba Bogu božje, a Caru pak carsko dati.
 Ovog ljeta uslijed strašne nerodice nije smogo,
 Pak duguje jednu „štivru“, a to ipak nije mnogo.
 „Ne možemo sada platiti!“ — plačući mu ljudi vele —
 Pričekajte jošte malko, sad na ćemo prodat tele“.
 Udovica Bara veli: „Gospodine, nije smoći!
 Bolestno mi troje djece, pa ne spavam kroz sve noći.
 Pogledajte ovo dijete, dvadeseta već mu teče,
 Da mu nije niti osam — tko ga vidi — svatko reče!
 Drugome je petnaest ljeta, ne bi reko, da pet ima,
 A u selu sve ga voli, jer je mališ mio svima.
 Ovaj treći hrom je osto — krmača mu zgrizla nogu,
 Kruto žalim, što je tako, al svejedno hvala Bogu!
 U teškoj ih hranim muci još u težjem živim radu,
 Noseć drva na ledjima te ih prodajem po gradu.
 Tako radim kroz sva ljeta, na Rijeci me pozna svako,
 Miluju me dobri ljudi, a to boli i te kako!
 Svojoj djeci krušac služim u krvavom, teškom znoju
 A do sada svakog ljeta — platila sam „štivru“ svoju“. —
 Jedan veli: „Platiti ću čim unovčim lanjsko sijeno,
 Jer ga ljetos nije bilo, od žege bi izgorjeno“. —
 Drugi veli: „Gospodine! Družina mi bosa, gola,
 Al svejedno ja ću platit, jer ću prodat jednog vola.
 Davno bi ga unovčio, al je ljetos gladovao,
 Pa je tako zmršavio — za nj bi mesar malo dao.
 Do proljeća nije dugo, bit će tada dobre paše,
 Odebljat će, prodat ću ga, pa eto vam štivre vaše!“ —
 Ovako ga kroz sve dane pozdravljalo svako selo,
 A on luta amo tamo smrknuto mu uvijek čelo.
 Svakoga je milovao tješeći ga veleć: „Dobro!
 Pričekat ću jošte malko, kad buš smogo, plati, pobro“. —
 Nekog dana vrativši se kući
 Posjeo se do pisaćeg stola,
 Bolne misli stale mu se vući,
 Da je narod sirotinja gola.
 U to neko pokuca na vrata,
 A on „naprijed!“ — šanuo je tio —
 Od sobe se otvoriše vrata —
 Debeljak je neki došo bio.
 Predstavi se: „Glavar svih poreza,
 Došao sam pregledati knjige:
 Koliko ste ubrali „peneza“,
 Koliko ste zadali si brige?“

Polak sata trajaše „kontrola“,
Debeljak se strašno mrgodio,
Nemirno se micao kod stola,
A pogled mu sve mračniji bio.
Ustao bi, pa bi odmah sjeo,
Vidjelo se, da se strašno ljuti,
Poreznik se sav od straha smeo
Znajući, da će koju gorku čuti.
Glavar reče: „To je nemar skrajni!
Takav nered neka ide k vragu,
Ništa nema novca u blagajni,
Pak vas zato stavljam pod istragu...“

Osto starac kao od kamena,
Gledao je nijemo, blijeda lica,
Uzdahnuo oka orošena:
„Takova je tudjinska pravica!“

III.

NAD RIJEČKIM ZVIROM.

Jarko sunce preko Čičibera
Pozlatilo Rječine dolinu,
Titralo se milo na Strijinu
U dubinam sjalo se Kvarnera,
Po travici na rosicu palo,
Ko biserje inje se blistalo.

Ja sam netom — došav sa Kruševa —
Spustio se niz nizine Zvezde,*)
Gdje se kosi i slavulji gnijezde
I gdje pjeva velepjesan ševa:
Dižući se ponad riječkih Plasa,
Šum Rječine, gdje joj se oglasa.

Ne znam kako noga mi zaluta
U nizinu tog kamenog kraja,
Stvorio se pako iz mog raja,
Baš kad bijah na kraju svog puta:
Jer — opaziv zjalo riječkog Zvira —
Moje vile razbila se lira.

Iz duše se bolan klik izvije,
Do tad moje ushićene Muze,
Mjesto pjesni — rodile se suze,
Mjesto „ode“ — eto „elegije“!
Jer moradoh gorko zaplakati,
Ushićeno gdje mnijah pjevati.

*) Brdo nad Žakljem na riječkom teritoriju.

„Zdravo, da si davni pojitelju,
Pradjedovskog rodjenog mi grada!
Zdrav izvore gorkosti i jada,
Što ih zada svome štovatelju!
Zdravo suzo od sviju najveća,
Kud li mi se djede tvoja sreća?

Pričaj riječki pojitelju stari,
Gdje slobode tvoje sad su dani?
Gdje su Zrinski? Gdje su Frankopani?
Tvoji davni, slavni gospodari!
— Ne znaš? Pitaj ruševine one,*)
Što još danas gorke suze rone.

Danas ti je sputana sloboda,
Jer ne smiješ ravnim putem k moru,
Već se penješ uz brdo i goru —
Sve do ždrijela tvoga vodovoda,
Iz kojega ne smiju Hrvati
Sa pitkom se vodom napajati!

Opustjelim putem do Kvarnera,
Da ti mogu strojeve razoriti!
Oko tebe sve zgrade oboriti,
Gdje te muče s jutra do večera,
Gdje ti ropstva teške lance kuju
I o smrti tvog hrvatstva snuju.

Tako bih ti skinuo okove,
Što ih gledam na sve četir strane,
Zavičaju mome da odlane,
Koji plače rad nepravde ove!
Ah, da mogu . . . To su želje puste,
Što mjr mute, spavati ne puste.

Najmilijim ti ćeš mi proć gradom,
Na svom putu šecući se k Rijeci,
Otudjeloj braći deder reci,
Da mi j' srce ogorčeno jadom,
Da iz čaše gorkosti sam pio,
Kađ sam tebi pjesmu pjevat htio!“

*) Stari Trsat grad.

STADO.

Zavladala krajem sjeta, gusto sipi kiša nagla,
 Ode s vida stari Grobnik — u krilo ga sakri magla.
 Ne vidi se Lubanj brdo, ni grobničke druge gore,
 Sakrila se stara Učka, sakrilo se sinje more.
 Tek Grobničko polje osta, osta čisto ko zrcalo:
 Oko polja sela sjela, posred polja stado palo,
 Stado pase do njeg čoban milo poje slatke volje:
 „Drago mi je, lijepo mi je to Grobničko naše polje,
 Kud se šeće i pasiva mila moja — zlato moje,
 Koja voli, koja ljubi samo mene — drago svoje.
 Lijepo mi je, milo mi je to Grobničko naše polje,
 Oko njega silna brda, oko njega čarno dolje,
 Kud Rječina rijeka šumi, kud Sušica katkad juri,
 Ko da im se do Kvarnera čim skorije doći žuri . . .“
 Pjeva čoban za njem Rusko, čuvar stada čudno cunta,
 Rep je steška objesio, ko da važe tisuć funta.
 Kiša sipi, a stado se bijeli ko što nigda prije,
 Takve slike ljudsko oko još gledalo nikad nije.
 Vjetrić dunu i rastjera sivu maglu za planine,
 A nad poljem — nad Grobničkim — velehna tad duga sine.
 Ko da je i sunce jarko ljudskom oku zavidjalo,
 Pa je opet nad gradinom — nad Grobnikom sjati stalo.
 Da zasine jošte ljepša, velebnija jošte slika,
 Kakvu samo gleda oko sa Obruča i Snežnika.
 Pred okom ti eno Učke, eno Krka, pa i Cresa,
 Eno starca Velebita, što se digo do nebesa.
 Ako ti se pogled oka spusti dolje u nizinu:
 Na sunčanim zrakam stado kao bijeli mramor sinu!

Ti ga pratiš svojim okom po pustome polju tome,
Jer je milo, jer je drago — hrvatskome srcu tvome.
Oj čobane, stani stani, nikom nije lijepo tako,
Ah, jer n'jesam drug tvoj i ja! — plakao sam. jurve plako.
Pjevao bih zlatu svome, košto i ti: „Ninanena . . .“
A ovako nigdje mira, nigdje sreći ni spomena.
Bio sam još momče mlado, kad se na put u svijet dadoh,
Al sam svuda samo strado, jer još svijeta ne poznadoh.
Pratila me uvijek tuga na svakome mome putu,
Ja proživjeh mnogo boli, ja upoznah gorkost ljutu.
Bilo mi je katkad tako, ko da će mi srce pući,
Sav svijet bio duši mojoj samo jedan uzdah vrući.
Šeto sam uz mutnu Muru, na obali bijah Drave,
Gledao sam velji Dunav i valove vidjeh Save,
Al i tu se pričinilo, ko da slušam plač Rječine,
Koja šumi plačno toli, dok sloboda žarka sine!
Oj čobane stani, stani, blago tebi kod tvog stada,
Sretna li je uza tebe drugarica tvoja mlada,
Vedra li je vaša pjesma ko jutarnja zora rana,
Jer vam nije jošte duša crnim svijetom otrovana.
Sretna li su srca vaša, Rječina im mir ne muti,
Da o ropstvu roda poje — vaša duša ni ne sluti.
Oj čobane blago tebi, da je samo meni tako,
Pjevao bi pjesme sreće, pjevajući ne bi plako!
Al ovako — stado moje — svaka pjesma čaša boli,
Stih za stihom iz srca se ko ranjena krvca proli.
Oj čobane, blago tebi, jer si sretan kod svog stada,
Teško meni, jer me bije tisuć gorkih, teških jada!
Slušao sam šumjet rijeke — to Rječine plač je bio:
Suze to su, jer je silnik — rod hrvatski zarobio . . .

RADOVANJE.

Rado bih se radovao i ja,
 Ali sjeta srce mi rastače —
 Oko mene vlada tuga tija
 Moja duša skoro uvijek plače.
 Kada drugi raduju se ljudi
 Ukradem se njima iz sredine,
 Te Grobničkim poljem duh moj bludi,
 Gdje je spomen slavlja domovine.
 Tu mi mašta mile slike stvara,
 U bajnosti vraća prošlost svetu,
 A ja molim kao kod oltara,
 Klanjajuć' se svetom amanetu, —
 Najvećemu roda spomeniku,
 Što nad gore grobničke se diže,
 A služi nam na ponos i diku,
 Jer mu slava sve slave prestiže:
 To je slava Grobničkoga polja,
 Gdje još danas straži Grobnik stari —
 Trajni svjedok onoga pokolja,
 Kad padoše Mongoli, Tatari;
 Kad Hrvati silnog Batu-Kana
 Potukoše i njegove čete,
 Jer Hrvatsku stigla b'jaše rana,
 Slobode joj ponestade svete!

Nad tim krajem, vrleti Snežnika
 Digoše se nebu pod oblake,
 A s tjemena gordoga Stražnika
 Dohvatit će — misliš — sunca trake.
 Tu se dižu litice Proslopa,
 Dižu vrsi Obruča, Lubanja,
 Digoše se na hiljadu stopa
 K nebu, — misliš — sunce im se klanja.
 Nedaleko Kraljevoga Vrha,
 Gdje Gorniški k nebu uspeo se,
 A gdje Turčin sto put vrat svoj skrha --
 Oku milo polje prostrlo se!
 Pre!jepo mu narod dao ime
 Prozvaše ga svoje „Radovanje“⁽⁶⁾
 Kroz vijekove ponosi se njime,
 Jer narodno to je milovanje!
 O njem narod čudne priče priča,
 Koje su mu kao vjerovanje,
 Jer tu pade, k'o od Božjeg biča
 Tatar, kad bje na Grobniku klanje . . .

— — — — —
 — — — — —
 — — — — —
 — — — — —

Sva se vojska k Radovanju sjati:
 Radovanje, — veselje — nastade,
 Pobjedu su slavili Hrvati,
 Jer mongolska sila tude pade.
 Od Kanove vojske mnogobrojne,
 Nitko živ se kući ne povrati,
 Tek ostaše uspomene bojne,
 Koje će se vazda spominjati.
 Tu je Podboj, tu su Pobojišta,
 Podkivalac tu je i Okršaj,
 Tu su sveta Hrvatu Grobišta,
 Gdje zastava slave se leprša.
 Tu Rakovci, gdje je Rakoš pao —
 Za svog roda slobodu i slavu,
 Tu Podrvanj, gdje se Kres r'vao
 I spasio svome kralju glavu.
 Tu Ratulje, gdje su se ratili —
 Hrvatskoga roda slavni knezi,
 Tu Podčudnič, gdje su se čudili,
 Kako dušman bez obzira bježi. —

Već je davno, što se sve to zbilo,
Od tog danas tek su spomenici,
Ja već plačem, plači i ti, vilo,
Jer nas vidi svijet u pravoj slici:
Slobodu smo izgubili svetu,
U tom kraju ja ju oplakujem,
Katkad mi se čini u poletu,
Da junake pale plakat čujem . . .
Tu sam i ja mnogo puta plako,
Proklinjao ruku zle sudbine,
Ah, da mi je samo umrijet tako —
Za slobodu mile domovine!!

TRSATSKOJ GOSPI.

Bilo je to davno, davno, al se sjećam jošte sada,
 Jer djetinja pobožnost mi od vajkada dušom vlada.
 Majčica bi mila moja za ručicu me uzela,
 Pa trsatskih preko škala, Gospo, k Tebi se uspela.
 Klečala bi pred oltarom, košto i ja klečim sada,
 Molila se Sinu Tvome ah, pobožno srca rada.
 Molio sam uz nju i ja, mišljah, da sam u Tvom raju,
 Jer anjele vidjeh Tvoje kako nebom poljetaju.
 Tad pogledah na svijet dolje i opazih velje čuda:
 Borio se život s'mrću — na toj zemlji svuda, svuda.
 Ja valove vidjeh velje ko brdine Učke gore,
 Vidio sam uzburkano, uzbibano sinje more.
 Gledao sam, maštao sam u mladjanjoj svojoj duši,
 Kako bjesni silna bura i kako se more puši.
 Vidio sam bezbroj ladja kako bijes ih morski nosi,
 Lomi jedra i križeve te jambore broda kosi.
 Slušao sam plač mornara i molitve slušah svete,
 Vidjeh borbu sa životom i pobožnost i zavjete.
 Vidio sam crnu ženu, što dugačku kosu nosi,
 Čekajući, vrebajući sto života, da pokosi.
 I u takvoj u zdvojnosti, gdje je svatko straha zebo,
 More bi se umirilo, a zjasnilo južno nebo.
 Sinuo bi pod nebesim dalekoga tamo juga —
 Lik Tvoj sveti, Gospo sveta, a krug njega sjajna duga.
 Takvih slika vidjelo se mnogo, mnogo pod nebesi,
 A i danas Hram Tvoj sveti jošte mnoga takva resi.
 Žrtve to su pobožnosti hrvatskoga roda moga,
 Zaboravlja koji nikad svoju vjeru, svoga Boga . . .

Bilo je to davno, davno kad sam tude mašto tako,
 Ali s tuge nisam tada, košto sada gorko plako!
 Jer su tada u mom vrtu bujno cvale moje ruže,
 A danas ih orosile mjestoinja biser-suze . . .
 Ja sam danas pohodio Frankopanskog slavnog grada,
 Gdje sam našo: pusti dvori, more suza, tisuć jada.
 Krvarilo srce moje, zaplakala moja vila.
 A u svetom u poletu slomila se duši krila.
 Ubila mi srce sjeta, usahla mi tude česma,
 Rodila se s teške tuge i žalosti tužna pjesma.
 Iz dubine svoje duše ja pozdravih puste dveri,
 Svaki kutić, kamen svaki tužan pogled moj omjeri.
 Popeo sam se na bedeme i na nekoć kulu slavnu,
 Duh moj nekud zanjeo me u daleku prošlost davnu.
 Vidio sam grad kneževski, kao da su carski dvori,
 I junake silne vidjeh sve u zlatnoj u odori.
 Slušao sam sablje zveket po kaldrmi kako zveči,
 Vidio sam Katarinu u Kapeli kako kleči.
 Uzdigla je srce k Bogu moleć mu se za svog vojna,
 Da ga dušman ne pogubi tamo posred polja bojna . . .
 Vidio sam Petra doći u pohode Katarini,
 I slobodu vidjeh tude — ponos miloj otačbini!
 Ali kada prenuo me iz maštanja plač Rječine,
 A preda mnom gorka sbilja sadašnjosti naše sine —
 Bježao sam iz Tvog grada, kao da me dušman tjera,
 Jer gorkosti u mom srcu dubkom bjaše puna mjera.
 Kod izlaza njemački me pozdravio tudjin kleti,
 Kao da je drznik htio, da me Novog mjesta sjeti . . .
 Još sam čuo bolan jauk i sjekiru tešku sjeći,
 I stratište vidio sam i nevinu krvcu teći . . .
 Gospo sveta, Majko sveta, svih mornara zaštitnice,
 Naših slavnih spomenika na Trsatu čuvarice.
 Ja te molim, Gospo sveta, u pobožnoj svojoj duši:
 Daj pomози rodu mome, da to kletu ropstvo sruši!
 Daj Hrvatskoj snage dosti, da dušmane sve istjera,
 Sunce sreće da obasja naše gore krug Kvarnera.
 Nek zavlada jedna pjesma od Dunava do Triglava,
 Jer i danas tuda svuda živi naša stara slava.
 Gospo sveta, Majko sveta, daj ostvari želje ove,
 Hrvati Te Tvoji mole, Hrvatska Te Tvoja zove!

JA VAS PLAČEM . . .

Ja vas plačem, brda i doline,
 Naokolo rodjenog mi grada,
 Ja vas plačem mile visočine,
 Gdje se duša tugom mi izjada:
 Svoje divno izgubiste ime
 Tudjinci vam narinuše drugo,
 Silnik kleti već vam se narugo —
 Misleć grob vaš zapečatit time!
 Ja vas plačem, uspomene mile,
 Mile mete ushićene vile.

Ja vas plačem, o izvori sveti,
 Kojima se moj zavičaj poji,
 Moja duša s jednog k drugom leti
 Ushićena time, što ste moji:
 Od Lešnjaka do Belog Kamika,
 Od Rečice do vrela Vranice,
 Od Žabice na vrelo Vrbice —
 Od Mlačice, gdje teče Žudinka.
 Ja vas plačem, oj vi suzâ suze,
 Amaneti sveti moje Muze!

Ja vas plačem, brežuljci i gaji
 I vas gorde kamene Pećine,
 Ja vas plačem, najmiliji kraji
 I vas moje sive Golešine.

Ja vas plačem, najsladja imena,
Vi kamene litice, vrleti,
I u cičoj zimi i u ljeti —
Mila mi je na vas uspomena!
Ja vas plačem, Rječino, Kvarнару,
Prodaše vam ime na pazaru.

Ja vas plačem, Proslope, Lubanju
I Golice najljepša glavice,
Ja vas plačem kroz noći i danju
Nad Rječinom ili na Stražnice;
Ja vas plačem, oj Kruševo brdo
I Rijavo kamenito moje,
Srce moje puklo bi na dvoje,
Da ni kao stanac kamen tvrdo.
Vaše tjeme tvrdo, kameno je,
Ali nije, ko što srce moje!

Ja vas plačem, srce mi ne puca,
Niti duša nad vama ne zdvaja,
Vatra tinja . . . Gle! gdjeno svjetluca
Sveti oganj hrvatskoga raja.
Skoro jakim planuti će žarom,
Zasjati će brda i brdašca,
Zapalit će hrvatska srdašca
Plam slobode svete pravde jarom!
Vratiti će hrvatskome rodu:
Staru slavu, sreću i slobodu.

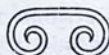

DRŠĆU GRUDI . . .

Dršču grudi ne od zime, već od ljudske zlobe klete,
 Što no plete oko svijeta mreže laži i klevete.
 Zima mi je, bura puše i sa krovom kuće drmlje,
 Popadalo s drvlja lišće samo strši golo grmlje.
 Nesta pjenja u Vrbiku, ode slavulj iz svog gaja,
 Crni pako stvorio se iz sanjarskog nekoč raja,
 Crni pako u njem vrazi zaigrali svoje kolo,
 Duša im je golotinja i tijelo im vidiš golo.
 Strašna slika, grozna slika, groznije se hvata duše,
 A sanjarske misli moje u bezdan se ponor ruše!
 Pjevao bi, plakao bi, al ni toga mi ne dadu, —
 Ne dadu mi vrazi mira, jer ga sami ne imadu . . .
 Oko mene mile sjene, u obliku uspomene,
 Na njihovom svetom pragu vragovi se crni žene.
 Grozna lica, crna lica, a pogledi plam gorući,
 Od užasa duša strepi, srce misliš da će pući.
 Nemoj srce, nemoj tako, ta junak ni nigda plako,
 Pa makar se iz tvog raja tisuć puta stvori pako!
 Domovinu, koju ljubiš, što je slavi tvoja pjesma,
 Jer je tvojim idealom nepresahla sveta česma;
 Domovina tvoja mila — Domovina tvoja draga, —
 Ne može se oslobodit tudjeg ropstva, tudjeg vraga!
 Nemoj srce, stani, stani, ta davno je preveć suza,
 Makar da ih ima gorkih i krvavih tvoja Muza,
 Ali zato ne češ pući, jer ni hora kucat prestat,
 Jer će jednom tvoje boli, jer će tvoje tuge nestat.
 Umiri se, srce moje, ta ti imaš svoga Boga,
 Ta ti imaš vilu svoju i još mnogo, mnogo toga.

Pusti vrazi nek vraguju sami će si skrhat vrata,
U kaljuži svojoj gmižu i dave se na dnu blata.
Pusti srce, stani srce, nek im savjest grizu crvi,
A ti želiš za svoj narod dat i zadnju kaplju krvi.
Daj se smiri, srce moje, proljeće će opet doći,
Dan radosti stvorit će se iz današnje crne noći.
Opet će se slavulj vratit i pjevat će u Vrbiku,
Bit će melem tvojoj boli, vili tvojoj bit na diku.
Pravica će nad nepravdom u svem svojem cvijetu cvasti,
A lanci će ropstva kletog sa Hrvatske tvoje pasti!
Stani srce, nemoj pući, cvast će ruže na tvom polju,
Utjehe ti nosi vrijeme i budućnost ljepšu, bolju.
Umiri se, srce moje, tople će ti grudi biti,
Istina će podlost kletu i klevetu pobjediti!
Življe kucaj, sretno budi, sloboda nam sviće tija,
Nosi nam ju neumrli — Duh — Staroga i Jenija.

IX.

NAD BAKARSKIM JAZOM.

„Ne razumie pjesma zapoviedi . . .“

P. Preradović

Oj, zdravo da si Frankopanski grade!
Tebe pozdravlja danas uzdah moj,
Nekoč ljubimče vilâ — danas jade —
Moja ti Muza jada pečal svoj.
U davnu prošlost zaniev se te gledam,
Kako si bio slavan, ponosit —
Dušmanu svome spreman prkosit —
A danas plačeš nad nepravdom bijedan!

Taj Jaz tvoj to je — vrelo gorkih suza,
Koje izviru mnoga stoljećâ,
Nad njime danas plače moja Muza,
Jer dugo, dugo dan je proljeća!
Sloboda sveta, ko da otud bježi,
Jer otjera je ropstva bolan krič,
Nastao metež, tudji bije bič, —
Od tuge, jao, koža mi se ježi.

U tebi negda pjevale se pjesme,
Gradio tu je pjesnik „Vertlec“ svoj,
Al rodoljublja usahle nam česme,
A to je danas dubok uzdah moj.
Tvoj pjesnik Fran te okitio cvijećem,
Jer svetih Muzâ bio si uzor,
A danas plače tude vilin zbor,
Jer mrzaz je pao na naše proljeće.

Nemoj se čudit, što sam ovdje plako,
A ja se vraćam na naš Grobnik grad,
Kada pak opet posjetim te tako —
Bog dao našo sreću, a ne jad!
Pjevao bih ti rodoljublja ode,
Ne klonulosti plačne elegije,
Al nemam sreće, gdje ljubavi nije,
Jer ja sam pjesnik — pjesnik sam slobode.

Moj grade zdravo, zdravo do vidjenja! —
Još jednom kliče moje pjesme glas,
Moje mi sreće i tvoga kamenja,
Ako sloboda još ne s bliži nas.
Sveti će zanos domovinske sreće
Pregazit jošte jednom ovaj Jaz, —
Rastopit će se ljute zime mraz,
Koji je pao na vilinsko cvijeće!

X.

HARAČLIJE.

P osred sela skupiše se ljudi,
Jer u selo dodjoše „Štivrači“*)
Tužan narod zgraža se i čudi,
Što iz kuće sve mu se izvlači.
Svako veli: „Toga bilo nije,
Štivra nam je veća nego prije!

Sve za porez morat ćemo dati,
Jer je svako lanje ljeto bolje,
Gospoda će namet nametati,
A to sve nas i bez noža kolje.
Sve je bilo. al tako nikada:
Porez raste, a mjesto, da pada!“

„Kravu su mi izvukli iz štale!“ —
Jadikuje Andrićeva Mare, —
Franka veli: „Bogme nema šale —
Pretražiše sve kućne ormare,
Odušoše s' kreveta jastuci
Onoj jadnoj Draganovoj Luci“.

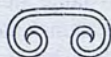
Kata priča: „U mojoj je štali
Zatvoreno bilo jedno prase,
Haračlija unutar provali
I odpelja sve ufanje naše“. —
Pepa veli: „A moje su guske,
Ko zečeve streljali iz puške!“

*) Haračlije zove narod ovako.

Janko plače: „U mojem ormaru
Imao sam samo jedne hlače,
Uz njih jednu harmoniku staru —
Haračlije i to po harače,
Pa u kući nastala mi tuga,
Jer već nemam svog veselog druga.

Harmoniko, razgovoru mili,
Kroz godine bijah sretan s tobom,
Sad moradoh predati te sili
I plakati nada tvojim grobom!
Rekoše mi: „Janko, štivru plati“, —
„Nemam!“ - rekoh - „tko će novac dati?“

Tako eto — kroz više tjedana —
Kukala su sva sela Reščine,
Nije bilo nijednoga dana,
Kad še nije čuo plač Rječine,
A i danas — kao biser čista —
Moga roda suza u njoj blista!

NA RUŠEVINAMA RIJEČKE ĆOMILE.

Pero zape, a pamet mi stala,
 Ne vara me srca slút ni duša!
 Uho moje tudju pjesmu sluša,
 Jer je naša svuda zaostala,
 Nitko više da se obazire,
 Gdje nam silnik hrvatstvo zatire.

Moga roda, gdje ste slavni sinci,
 Krov nad glavom oteše nam veće!
 Hrvatskoj nam nema spasa, sreće,
 Ako Rijeku otmu nam tudjinci!
 Tu je Kvarner — srca našeg bilo:
 More, što nas sa svijetom spojilo.

Jur je kasno, al prekasno nije,
 Prenite se, na obranu stante!
 Što će vama Petrarca i Dante?
 Vam je svoje od tudjeg milije.
 Na Harmici, Paladi i Rovu —
 Oborite himbu tudjinovu.

Preko vašeg negda slavnog Stara
 Juri sada ulica „Canova“,
 Putokazi — samo tudja slova —
 Ne pričaju, kak' se zvala stara.
 Hrvat gleda, pa se samo čudi:
 „Krov nad glavom otimlju mi ljudi!“

Zar su ljudi? Nè, to ljudi nisu —
Otimači tudjega imena!
Crna na njih svaka uspomena,
Jer himbeni, pokvareni svi su.
Stani, vilo, posestrimo, stani,
Te zanosom svete pravde plani.

Preko stare hrvatske Harmice
Sad se „via Bell'aria“ penje,
Proplakalo drvlje i kamenje
Naše riječke slavne Kozalice!
Jer hrvatske lomile ga ruke,
Harmica je plod hrvatske muke.

„Sokolu“ se svaki trag zameo,
Nigdje nema spomena „Kirinu“,
Zatrpaše ime i „Sloginu“,
Koj' Mlečića jur u bijegu smeo,
Kad bi došo pljačkati na Rijeku,
Nekoč bilo — u srednjemu vijeku.

Deamicis, Giordano i Gali,
U svakom se skoro kutu koči,
Pobjedosno izbuljili oči,
Jer svladani Hrvati su pali.
Svuda, svuda bane se tudjinci:
Galilei, Galline, Da Vinci!

Slava njima, slava plesnicima!
Sa pijetetom spominju neka se,
Vremena su takva — „svaki za se“
Vlada geslo medju smrtnicima.
Pak kod svoje vi kuće ostante:
Leopardi, Carducci i Dante.

Vilo moja, sve to preko noći
Opazilo moje suzno oko,
Posjeklo me u srce duboko,
Kako nije opisati moći,
Jer preslabe jesu slova mrtve,
Da opišu sve — jur pale žrtve.

Svud se samo tudje ime koči,
A našemu nigdje nema traga,
Svuda pandže doseljenog vruga,
Što u našoj sad se kući roči.
Što bje naše, sve se sada briše:
Zadnji spomen hrvatstva izdiše.

Gdje Adamić ponosno stajao,
Tu se Rijeci nametnuo Dante,
Svete Muze, mante me se, mante,
Puklo mi je srce . . . Jao, jao!
Da ne gledam takvo otimanje,
Svog hrvatskog roda umiranje . . .

OPROŠTAJ.

Oprostite, kamene Pećine*)
I ti stari starče Čičiberu!
I vi polja grobničkog ravnine
I ti Zrinski grade na „Majeru“.
Oprostite, potoci i vrela
I ti drago u Kvarneru more,
I vi moja razštrkana sela,
Što vas oko gleda s Učke gore.
Oprostite, brda i doline
I gajevi, gdje pjevam i maštam,
Oprostite, mile visočine,
Što se s vama ovako opraštam!
Htio sam vas pjesmom pozdraviti
Ushićeno, zanosno bez tuge,
Ali jao, nije moglo biti —
Sjajne mi se razplinuše dūge!
Olujine navalila sila,
Ljut sjevernjak prek Kruševa dunu,
Moje Muze slomiše se krila —
Prevalivši — tuge čašu punu.
Oprostite, što se zbilio tako,
Te sam opet pjevajući plako!

Oprostite, pradjedovi slavni,
Što ste za Dom ovdje krvcu lili,
Oprostite spomenici davni,
Jer Hrvatskoj ponosom ste bili:

*) Visoke one litice nad cestom, što vodi preko Kruševa u Grohovo
— narod zove „Pećine“.

Trsat grade i ti moj Grobniče,
Hreljin grade i ti Bakru stari,
Kastav grade i ti Kraljevice —
Svim vam dušman istu kašu vari!
Oprostite, što perom ne mogu
S zemljom sravnit vaše dušmanine,
Al svejedno hvalim milom Bogu,
Što ste udo jedne domovine!
Eda Bogda i sreća junačka —
Dan slobode — da nam svane sretno,
A ta naša domaja Hrvatska,
S baci svoje ropstvo tisućljetno:
Nek pošalje vraga preko Drave
Ne treba joj nikakva tutora —
Od Triglava prek Kupe i Save —
Naša slava ori — preko mora!
Raduju se sa oblaka Muze
I ja s njima, ko da sam na piru,
Al svejedno obliše me suze,
Jer je sve to samo na papiru,
A u praksi, jao, mili rode,
Rob si tudji, jer nemaš slobode!

Oprostite, kuće moje male,
Gdje sam bio ko u domu svome,
Duž Rječine sve ste popadale —
Al svejedno u srcu ste mome!
Morao bi mnogo toga reći,
Zahvatiti duši u dubine,
Al iz srca stane krvca teći,
Kada vaše sjetim se sudbine.
Oprostite, Proslope, Lubanju,
Moj Strijine i ti Golešino!
Prosti i ti mome jadovanju
Mila moja i draga Rječino.
Slatka li su ta vaša imena,
Što su vam ih pradjedovi dali,
Blagoslivljam vazda sva vremena,
Otkad Hrvat ovdje svijecu pali!
Kandilo mi naše jošte gori,
I uz more i na visočini:
Na Obruču i na Učki gori,
Po Kvarneru, a i na Rječini.
A ja gledam, jer naša Rječina,

Čini mi se od Dunava veća,
Ponos je to svakog Riječanina,
Žalibože, što nije i sreća!
Jer njom dušman našu zemlju dijeli,
Postavljajuć uz nju „tromedjaše“*)
Jadan Hrvat preko mora seli,
A nam tudjin grabi, što je naše!
Jao, rode, dok je tebi tako,
Ne čudi se, što sam i ja plako!

*) Tik uz Rječinu nalazi se tromedja : „Hrvatsko-riječka-istarska“.

RAZNE PJESME.

PJESNIK I SVIJET.

PJESNIK:

Vilo moja, katkad mislim, kao da sam kralj kraljeva —
I o raju nevidjenom moja duša mašta i pjeval
Katkad opet čini mi se, da će srce kucat stati,
Jer od tuge čudne neke gledam sav svijet umirati.
Vilo moja, katkad mi se sivi kamen zlatom čini,
Sa Kruševa gledam srebro mjesto vode u Rječini.
Katkad gledam, vilo moja, stare kule na Trsatu —
Poškropljene krvlju svetom, drugda opet sjat u zlatu.
Više puta stari Grobnik od miline sav se sjaji,
Katkad opet sa njega mi dodju bolni uzdisaji!
Na Grobničkom polju katkad gledam svete spomenike,
Drugda tude iz prošlosti redaju se tužne slike.
Sve me muči, sve me boli, nigdje, nigdje mira nemam,
Potlačene, odbačene oplakujem, te im pjevam.
Progonjene rado grlim, braća — mislim — svi su ljudi,
Sve bosjake i prosjake privio sam jur na grudi.
U crnome ropstvu kukam, i još pjevam o slobodi,
U daleku neku luku ideal me jedan vodi!
Al je more uzburkano, svud se pjenu na obali,
A barčicu svoju dragu nose bjesni morski vali . . .

— — — — —
U svom srcu sav svijet nosim, a svijet nema srca za me,
Onaj, kom' sam pjesme pjevo s zahvalnosti proganja me.
Na mom putu svuda trnje s dračem srasle moje staze,
A dušmani moga roda svud slobodu svetu gaze! . . .
Kada gledam sirotinju, gdje od gladi kruha prosi —
Srce moje zakrvvari, oko moje se orosi . . .
Kada vidim malo dijete, što ga broje medj nahode,
Tad mi neka tajna tuga kao nožem grud probode.

Ako vidim starca slijepca pipajući kada kroči,
 Potresen sam do dna duše, dao bih mu svoje oči.
 Kada slušam, gdjeno majka oplakuje čedo svoje,
 Čini mi se, da to vade iz grudiju srce moje.
 A kad gledam nastradale u bolnice prenašati,
 Vilo moja, ja od bola ne mogu ih ni gledati!
 Kad na dugom putu gledam hromog starca drven-nogu,
 Ajmeh, vilo kako mi je, ni opisat ti ne mogu . . .
 Ako čujem lanca zveku, kad tamnice škriplju vrata, —
 Čini mi se, da u veće ropstvo vode moga brata,
 Kada gledam pravdu krojit, paragrafe kad se čita, —
 Tamo, gdje za svaki zločin i dokaze pravda pita —
 I svjedoci kada krivi pred očima svijeta lažu
 Makar svjestno, ništa zato, jer moraju da dokažu!
 Tada mislim, vilo moja, odprle se grudi meni,
 A u kutić srca moga sakrili se prevareni,
 I tad dodje drznik neki, te će: „Ovaj srca nema,
 A ja — kad bih samo htio — skrhao bih mu vrat posvema“.
 Eto, tako bezdušnici pred cijelim svijetom reć će,
 Al njihovo srce zato ni od moga ništa veće! —
 U tom času, vilo moja, želim da se Učka sruši,
 Naše more u Kvarneru, da presahne, da presuši!
 Da dušmani krvni naši, ne dolaze nam u kuću —
 Otimat nam ime sveto i izpijat krvcu vruću. —
 U Kvarneru — ja bih reko — da je bila moga roda —
 Pokopana za sve vijeke: „Zlatna sreća i sloboda!“
 Jer tud plove tudje ladje, zastave se tudje viju,
 Dok se naše na Kvarneru ni pojaviti ne smiju.
 Našim morem tudjin brodi, a naš brod je na dnu mora,
 Dok je tako — daleko je, — slobode i sreće zora! —
 Ded mi reci, vilo moja, zaš me sve to tako dira?
 Ded mi reci: „Zašto nemam na tom svijetu nigdje mira?“

VILA:

Moj patniče, što te boli sve ću, sve ću tebi reći,
 Al će tada tvoje grudi pritisnuti jadi veći.
 Plačidruže, nemoj tužit, obustavi plač i suze,
 Ti si pjesnik! Kod koljevke bratile se s tobom Muze!
 I sad nosiš križ svoj teški, nigdje, nigdje nećeš stati,
 Jer kada se rodi pjesnik, počeo je umirati!

KUDLAK.

Šikić Petra sin jedinač Pavo
Bio surov i pogleda stroga,
U selu je ljude izbjegavo,
Pa se reklo, da ne ljubi Boga.
Nitko mu se oprijet ne usudi —
Svak se boji njegove osvete:
Djeca pred njim podbrusuju pete,
A od straha križaju se ljudi —
Šapćuć: „Svojim okom ne naškodi,
Jer si Kudlak,?) Bog nas oslobodi!“

Ako tuča usjev uništila,
Ako krave izgubile mlijeko,
„Kudlakova tu je ruka bila!“ —
Ozbiljno je svak u selu reko.
Ako kome crknule su krave,
Janjad mlada ili bijele ovce,
Ako kome ukrali su novce —
Ljudi vele: „To je Kudlak Pave,
On će i kroz ključanicu proći,
Jer se stvori muhom usred noći“.

Pavlov otac — kad dočuo ovo —
Bio skršen, kao da će pući,
U grudima nešto ko olovo —
Sapinjalo očev uzdah vrući.
Bilo mu je žao za jedincem,
Kog je tako zamrzilo selo,
Žig sramote tisnu mu na čelo,
Jer ga drži Vještica ljubimcem,
A Pavo se nikome ne smješi,
Mrzi ljude, te se time tješi.

Krsnik Luka pričao Grguru,
Da je mladi Šikić Kudlak pravi —
I rodio, da se u mjehuru⁸⁾
I sa znakom kudlačkim na glavi.
Nijedna ga puška neće ubiti,
Dok kudlački znak nosi pod kapom —
Glogovim⁹⁾ ga tek probosti štapom —
Jest moguće — navijek ga pogubit.
Valja, da se živ ne vraća Pavo —
Pod laloku¹⁰⁾ zabiti mu čavo.

Čak i tamo u devetom selu
Pričalo se, da Pavo sâm nije,
Govorili na svakome Sijelu,
Da se kroz noć sa Krsnici bije.
Svaka njemu poznata je Štriga,
Jer on s njima na Križišću¹⁰⁾ pleše,
Al mu kape nikad ne oteše,
Već on njima daje tisuć briga.
I Coprnjak od njeg svak se plaši,
Jer da Pavo kroz noć metlu¹¹⁾ jaši.

Nekog dana došo Krsnik Luka,
Te dojavu Pavlovome ocu,
Da je tamo ispod brda Kuka
Mrtav čovjek u šumi Leskovcu!
Čovjek sav je ogrezo u krvi —
Čini mu se, da je sličan Pavi —
Teške rane imade na glavi,
A on mu ih povezao prvi:
Mislio je, da ranjenik diše,
Al ga nema medj' živima više . . .

U jedan mah selo bje pod Kukom:
Župnik, učo i bilježnik Mile,
Krsnik Luka juri grobnim mûkom,
A gospodu — rek bi — nose vile.
Liječnik Mojo našao pod bokom
Tešku ranu, što bje smrti kriva --
Čudio se, što se tude sbiva —
Pošto vidje čavo pod lalokom:
Pod koljeni prerezane žile
Pričale su groznih muka sile.

Tužan dojam — na pametne ljude —
Učinio događaj krvavi,
Sijedi starci svi se čudom čude,
Kako Pavo nesretno zaglavi.
„Tako svrše život svi Kudlaci!“ ---
Nesigurno reče Krsnik Luka, —
Župnik veli: „Opsjena je pûka,
Tvom Kudlaku vjeruju ludjaci!“
Mile veli: „Probo ga Jurica,
Da baštini imetak svog strica . . .“

Tu gospoda jur istragu vode:
Preslušali svjedoka stotine,
Al ni nitko znao pošto ode
Jadni Pavo Kuku pod visine.
Bilo tude i vike i plača
Starcu ocu od tuge sa smrči —
Od boli ga spopadoše grči —
Odmah, čim se našla glogovača,¹²⁾
Kojom Krsnik probadao Pavu
Prije no mu čavlom probi glavu.

Kad su Pavi pregledali ranu
Od prisutnih nitko ne zamjeti,
Da se Krsnik okrenu na stranu
Nemogavši očev plač podnijeti.
Drugog dana pokopali Pavu —
Jadnik bio sujevjerja žrtva —
A već sutra našli oca mrtva:
Na križ Pavlov naslonio glavu.
Nije mogo podnijet gorke boli —
Za Krsnika sad se Bogu moli.

DESETI BRAT.

Nad Rječinom, gdje se dižu Frankopanski slavni dvori¹³⁾
U blizini sinjeg mora, gdje Kvarnera val žubori;
Nad ponorom starog Žaklja¹⁴⁾ u blizini Zvezde brda,
Gdje su pasla od vajakada hrvatskoga roda krda;
Na kamenu, gdje još piše zlatnim slovom: „Banska vrata“¹⁵⁾
Kroz koja se spušta k moru i „Lujzinska cesta“ zlata;
U tom kraju, gdje kamenja sivog ima tako mnogo,
Da bi lako Kvarner sinji zatrpali njime mogo —
U tom raju ubavo se jošte danas selo vidi —
Posjelo se kao s truda na kamene gole hridi,
Kao da će počinuti od teškoga od života,
Jer ga borba za opstanak jur potlači teško smota:
U tom selu Knežić Jelu svi su Prkačinkom¹⁶⁾ zvali —
Nadimak taj u davnini neznam zašto su joj dali!
U te Jele — ljudi vele — devetero djece bilo,
Kada joj se ko za čudo i deseto porodilo.
Pričalo se po Reščini — od Lubnnja do Vratnika —
Da je Jela Knežićeva sad rodila još Krsnika,¹⁷⁾
Koj' će biti majci sreća, a ljudima spas donijeti,
Jer da je to jedne majke jednog oca sin deseti.
Svi su ljudi proricali Knežić Jeli sreću novu,
Jer da čeka blagostanje svaku majku Krsnikovu.
Krsnik rasto, a majka ga brižno, milo tetošila,
A u svakom razgovoru ljudima bi govorila:
„Gledajte ga, krasan li je! krasne nu mu oči sjajne,
A na desnoj ruci nosi Krsnikove moći tajne!
Rodio se crvenkapom na glavi mu ona bila,
Te svemoći boginja ga kod poroda poljubila.
Svake noći o ponoći na Križišću¹⁸⁾ hvata Štrige,¹⁹⁾
A ja živim bez „Uroka“²⁰⁾ i bez svakidanje brige.

Ne bojim se slabog oka, Vještice mi ništ ne mogu,
 Moj se Krsnik po sve noći moli za me svome Bogu.
 Moja krava ima mlijeka, moje ovce daju sira,
 A Maliki²¹⁾ i Kudlaci moraju mi dati mira.
 Moje dijete ne „naštrapa“ — neće nogom stat' u „Zdelu“,
 Desetog se brata boje i u gradu i u selu.
 Moja polja žitom rode, blagoslova puna kuća,
 Vinogradi rode vinom, jer im ništ ne može tuća.
 Ne bojim se ciče zime, nit se ljutog mraza bojim,
 Sve Kudlake, Coprnjake potući ću sinom svojim!
 U mog sina glogovača on je nosi kud se gane,
 Od udarca teškog njenog svako gine, svako pane:
 Mriju Štrige i Vještice i Maliki i Kudlaci,
 Od nje ginu noćni Mraki²²⁾ od nje ginu Čarobnjaci“. —
 Zavidjali ljudi Jeli, poznale ju sve Krsnice,
 A o bratu desetome pričale se čudne priče . . .
 Kad bi tkogod „naštrapa“ — nogom stao Štrigi u „Zdelu“
 Tad bi s mjesta potražio Krsnikovu majku Jelu,
 Neka moli svoga sina — moćnog Desetoga brata,
 Da „Uroke“ mu odtjera: da u čaši vode gata . . .
 Tad bi došo brat deseti i donio oganj sveti:
 Proklinjao svijet taj kleti, što se dao tako speti!
 Uzeo bi čašu vode, a u vodu oganj baca,
 Te nad vodom tako moli ko svećenik kod mrtvaca.
 Naštrpalac nijemo gleda, a Krsnik ga križat stao,
 Ugljenom mu posred lica znak krsnički napisao.
 Onda bi mu strogo reko, da se vodom ne umiva,
 Jerbo da se u tom križu sva krsnička moć sakriva.
 Voda križa ne smje isprati već sam mora izčeznuti,
 Tad i boli će nestati, a „Uroki“ uminuti“.
 Krsnikova rasla slava s dana u dan bila veća,
 Srebra zlata bilo dosti — pratila ga kuma sreća.
 Sa svih strana krug Kvarnera dolazili ljudi k njemu,
 A on liječi svetom vodom i pomaže baš u svemu.
 Jedan dodje, da mu Čeda izgubila sasvim mlijeko,
 Jer da ju je susjed Jure „Urocima“ kletim ureko.
 Drugi došo, jer mu sina kroz sve noći Mora sase,
 A treći pak, jer ga Štrige i Vještice svuda plaše.
 Četvrti pak, jer mu neda njegva Liska više masla,
 A peti je zato došo, jer nevolja — da ga snašla.
 Došo šesti, jer ga more kroz sve noći crne sanje:
 Radosi mu ponestaje, zdravlja ima sve to manje.
 Sedmi veli, da mu koke sve bez kore nose jaja,
 A osmi pak, jer od nekog tajanstvenog straha zdvoja.

I deveti došo veleć: „Dijete mi je „naštrapalo“ —
Čini mi se, da je svojom nogom Štrigi u „Zdelu“ stalo...“
Tako išlo sve to dalje, te Krsniku rasla sreća,
A u Jele Prkačinke bilo zlata puna vreća!
Nosili su krompir ljudi, nosili su ljudi žito,
Davali su sve Krsniku i u novcu jošte mito.
Nosili su masla, jaja, nosili su sira i mlijeka,
Jer bijahu uvjereni, da im Krsnik daje lijeka.
Pričalo se od Krsnika, kako mu je moćna ruka,
Jer spašava svima glave: tja od djeda do unuka!
Išlo tako kroz godine, dok ostari Prkačinka,
Kojoj bijaše teško, teško dijeliti se od svog sinka...
Umrla je ostavivši iza sebe mnogo zlata,
Al i sreću odnijela Luke — Desetoga brata.

— — — — —
— — — — —
Nekog dana došli ljudi, da im opet Krsnik gata,
Al su našli kod ulaza zatvorena kućna vrata.
Pitali su: „Što se zbilo? Kud se djeo Krsnik Luka?“ —
Ali im je neko reko: „Dostigla ga pravde ruka.
Sjećate se, kad je ono zaglavio Kudlak Pavo,
Jer mu netko udario pod laloku donju čavo?
Nitko nije pravo znao, što se ono s Pavlom zbilo,
A još manje kako li se to umorstvo dogodilo.
Krsnika je grizla savjest, trpio je strašne muke,
Uzalud je na molitvu tisuć puta sklapo ruke!
Pošao bi na grob Pavlov, da će tude molit Boga,
Ali nije ni tu našo baš ni trunka mira svoga.
Kad već bijaše muke dosti, a prištednja potrošena —
Blizu groba Pavlovoga — našli su ga obješena...

DODJI MI, DODJI . . .

Dodji mi, dodji, pjesnik Te čeka,
Da Te privine na svoje grudi!
U njegovu Ti, vilo, postelja meka —
Ranjeno srce — koje Ti nudi.

Dodji mi, dodji, pjesnik Te moli,
Da mu se vineš na strune tanke,
Ocean suzâ i gorke boli —
Pretvorit će se — u slatke bajke.

Da Tebe nema, pjesniku krila —
Oluje bijes bi — slomio laka!
Dodji mi, dodji, draga i mila:
Sanjarska sliko, dodj' sa oblaka!

NAŠA ADA.

Bila je lijepa naša Ada,
jedina ćaći i mami nada!
Sreća, radost i ufanje,
Roditeljsko milovanje.
Sve u selu: — velo i malo
Adicu je rado imalo,
Jer je naša Ada bila,
Ko angjelić lijepa i mila.
Cijelog sela djeca mala
Oko nje se kupit znala,
A angjeli s neba mali,
Nad glavom joj poljetali,
Pa bi s neba znali zaći,
Da ju otmu mami i ćaći.
Nekog dana pošla Ada
Ko obično u školu rada,
Al se nujna vrati mala,
Pa se majci tužit stala:
„Mamo moja, draga i mila,
Mene neka čudna sila —
U grudima jako steže,
Pa mi dah i govor veže,
Da ne morem . . . Čuj me, mamo,
Jer me davi kašalj samo“.
Tužna mati se skameni,
Strepi: blijedi i rumeni,
Pa miluje svoju' nadu,
U postelj stavi malu Adu.
Došo ćaća, pa ga šalje
Po liječnika u grad valje;

Dodje liječnik, pa govori,
Da ga neka slutnja mori,
A sam nije znao reti,
Što je Adi, što joj prijeti.
Pita mama, pita ćaća:
„Kakva bolest?“ — on uzvraća,
Da će opet sutra doći —
Sa dva druga od pomoći,
Pa će skupa konferirat,
Ako treba — operirat.
Kad je opet sutra bilo,
Cijelo selo uranilo,
Pa čekalo — puno jada,
Dok liječnici došli iz grada,
Koji nit sad što su znali,
Nit su Adi zdravlja dali.
Plače ćaća, plače mama
I Adica plače sama,
Jer ju strašna bolest mori,
Pa od muke ognjem gori.
Majka s teške tuge zdvoji:
„Kud odoše sancji moji?
Kud odoše mile nade?“
— Nesta ih sa zdravljem Ade!
Prošlo dana nekoliko.
U kući plače svekoliko,
A u toj golemoj tugi
Opet dodje liječnik drugi,
Pa pronadje zašt je vruća:
Zapalila joj se pluća!
— Jao ljudi, na sve strane,
Vidajte mi teške ranel
Ne moj Bože, svijet mi strti,
Izbavi mi dijete smrti!
Tako plače tužna mati,
Koja sve će svoje dati,
Da se Adi zdravlje vrati.

— — — — —
Ali jao, zvone zvona,
Krajem ori tuga bona!
S jedne kuće plač se čuje,
Netko bolno jadikuje;
Iz te kuće nesta sreće,
U njoj gore smrtne svijeće!

Mnogo cvijeća oko svijeća —
Medju njima ponajveća —
Prerano se ugasila:
Umrla je Ada mila . . .
Sjatile se mnogo ljudi
Svak se pita, svak se čudi:
„Zar moć smrti je to bila,
Što nas je tu sakupila?“
Zvona zvone, narod moli,
Čez brijeg ori i kroz doli,
Samo jedna tuga vela
Pritisnula srca cijela.
„Ajme, jao, dobri Bože,
Našu Adu u grob voze!“
Već drenovska zvone zvona,
Već krvare srca bona;
Oko groba svi se skupe
Tamo posred kamne Rupe!
Sve je tiho, sve je pusto,
Svaki kucaj srca susto,
Samo čuješ, kako moli
Mlad svećenik. Teške boli!
A kad poče — mili Bože —
Lijepo zborit barba Jože:
„Nesmiljene smrti sila,
Ado, nam Te ugrabila!
Nije danas pokosila
Stare trave, drač i kukolj,
Nego mladog cvijeta pupolj.
Ado, dušo, dijete milo,
Svima si nam drago bilo,
A da nije bilo tako,
Ne bi danas svaki plako.
S Bogom, Ado, dijete milo,
S Bogom moja mala vilo!
Prije neg se zazeleni
Zelen-trava humka Tvoga,
Neka opet Te zamjeni
Darak sreće dobrog Boga,
Koja će Tvojim roditeljem
Zamijenit tugu sa veseljem!
S Bogom bijela golubice, —
Odletjela sa zemljice!
Nek Ti bude mila raka,

A hrvatska zemlja laka.
S Bogom Ado, dušo mila,
Ti si pravi angejo bila,
A angelom — to svi znaju —
Mjesta ima, samo u Raju,
Zato dodjoše sa neba,
Jer na nebu Tebe trebal
Tu ćeš imat mnogo druga, —
Na zemlji je samo tuga,
A u Raju, Ado mila,
Imati ćeš zlatna krila,
Pa ćeš Rajem poljetati
I krilima trepetati.
S Bogom Ado, milo dijete,
Moli za nas Boga i Svetel“

Rijeka, na Duhove 1910.

GROBNIŠTINA.

„Ajdmu, pjesmo moja,
gore u Jeruzalim,
Da kip zavičaja
pred tobom razgalim . . .“
Stanko Vraz.

Hodi, vilo moja,
kroz gorje i dolje
Sa mnom na Grobničko
naše slavno polje!

Koji zadadoše
svijetu straha toli
Pod strašnim imenom:
Tatari, Mongoli.

Tu ćeš vjekovječne
vidjet spomenike —
Iz slavne prošlosti
bojovite slike.

Vidjet ćeš, gdje Rakoš
Bogu dušu dade,
Kad već Batu-Kanu
silnom smrt zadade.

Vidjet, gdje Grobnik-grad
na brdašcu sjedi,
A Grobničko polje
sa ponosom gledi,

Rad prerane, tužne
smrti Rakošove
Narod Rakovcima
sav taj kraj prozove.

Jer ga s njime vežu
uspomene davne —
Borbe za slobodu
iz prošlosti slavne.

Vidjet ćeš, gdje djeda
počivaju kosti,
A potomstvu slave —
gdje ostade dosti.

Vidjet ćeš, gdje Obruč
vječnu stražu straži
I priča, kako su
pod njem pali vrazi,

Vidjet ćeš, gdje strašna
bitka bijaš bita,
Danas od povjesti
jest kruna savita.

Naokolo polja
bijela sela sjela,
Sto bojnih imena
oko jednog čela.

Tu Soboli sjede
uz Grobničko polje,
Pa pričaju svijetu
uvijek dobre volje,

Kako su se tude
Kresovi vojnici
Junački ponijeli
s Mongoli u bitci.

Od tud nedaleko —
kod sela Čudniča —
Čudili se starci
i žene i dica,

Jer još ne vidješe
takovo pokolje,
S kojeg zakrvari
sve Grobničko polje.

Od tuda i ime
njihovo Soboli,
Jer su se s Tatari
i Mongoli — boli.

I Sušica rijeka
krvava je bila,
Rječina joj seka
bje zakrvavila!

Potoci su tude
tekli ljudske krvi,
Jer tu Hrvat vruga
Europe smrvi.

Od sela Ratulje
do sela Lumbardske,
Pucale su grozno
lubarde tatarske,

A starci i žene
u boju su bili,
Pa su se sa strašnim
dušmanom ratili.

Tamo, gdje je danas
Podkivalac mali
Hrvati su svoje
konje podkivali,

Jer su ih trebali
u tom strašnom boju,
Da obrane kralja
i djedinu svoju.

Tu Podrvanj sjedi
i junački gleda,
Te od srca rado
pričati zareda,

Da su pradjedovi
tude dočekali —
Mongole, Tatаре,
te se porvali!

Od rvanja toga
bjaše krvi more:
Od Banje pak tamo
sve do Podotpore.

Taj se kraj još danas
zove Podotpore,
Jer se tude bila
bitka bez odmora.

Gdje pak Podboj leži
i mjesto Grobišta,
Palo je junaka
Hiljadu i trista,

Zato se to mjesto
Grobištem prozvaše,
Jer pale junake
tude pokopaše.

Od Banje pak dalje,
gdje se Podhum zlati —
Banovali jesu
banovi Hrvati!

A od sela Svini,
pa do Buzdohanja
Bijaše bojni stan
silnog Batu-Kana.

Al su ga kod Svinog
svinuli Hrvati,
Te mu buzdovane
daše pokopati.

Pa jošte i danas —
posred krši ove —
Cijeli taj kraj narod
Buzdovanom zove.

Od mjesta Okršaj,
pa do Pobojišta,
Kupišine vojske
bijahu ognjišta.

Na Kraljevom Vrh —
okrunjena čela,
Kraljeva je kralj
svih Hrvata — Bela.

Sa brda: Stražnice,
Kopice, Koraža,
Čuvala ga silna
Rakoševa straža,

Pa do tad oholom
pobjedniku Kanu —
Kod Grohova zada
Kreko smrtnu ranu!

Jer mu poslužila
tude sreća nova,
Što uspije srušit
Mostić kod Grohova.

Kralj se bijegom spasi
na drugoj obali,
A Rakoš drugi dan
svom silom navali.

Hametom potuče
vojsku Batu-Kana,
Al je i sam smrtnih
dopanuo rana.

Njegova ni slava
izginula s njime,
Jer su mu Hrvati
sačuvali ime!

Svaki pedalj zemlje
krug Grobničkog polja,
Sjećat će Hrvate
onog strašnog boja:

Kada su Hrvati —
sinci slave stare —
Hametom potukli
Mongole, Tatare!

PJESMA SA KOSOVA.

Eto novog dana sa Balkana —
Novog sunca traci k nama sižu:
Plakali smo dugo za slobodom,
Koja nam je sada tako blizu!

Junak Marko jaši šarca konja,
Topuzinu tešku dohvatio,
Pa potrči u ta mjesta donja —
Gordi li je u tom času bio.

Zovnu Marko Starog Jug Bogdana
I njegovih devet Jugovića,
Zovnu Marko Strahinjića bana
I junaka Miloš Obilića:

Zajedno su pošli na Kosovo,
Da osvete svoju prošlost svetu,
Da proslave ime Dušanovo —
U svom rodu i po cijelom svijetu.

Divno li ih bilo pogledati:
Naprijed Marko junak topuzine,
Kojom istom par puta zamlati,
A sloboda na Balkanu sine!

PETAR LONČAR.

Šumi more o obale bije
Ispod drevnog riječkog gradskog tornja,
Sva obala: i donja i gornja —
Krug Kvarnera mrmoreći vrije!
Buči more, valovi bijesne,
Jedan drugog gura — o kraj trijesne.

More šumi, sam djavo njim mlati,
Vrije ko da crn ga pako srka,
Silna Rijekom danas vlada trka —
Sav se narod k jednom mjestu jati:
Boljar, prosjak, žene, svećenici,
Klećeć' mole Boga na ulici.

Leti šapat od usta do usta
S groze ove, koža ti se ježi,
Od užasa mis'o dalko bježi —
A dah duše, — kucaj srca susta,
Jedno čudo, sto oltara stvara
Sav puk priča od Petra Lončara:

Riječka mladež sred Lešnjačkog trga —
Igrala se kamena s ramena,
Kratila si dosadnog vremena,
Kolovodjom bio Ričan Grga,
Koji skoro zapovjedat poče:
„Igrat ćemo na kamene ploče.

Ta je igra za nas mnogo ljepša,
Nego bacat s ramena kamenje,
Pod težinom čijom mnogi stenje,
Jer su ledja od kamena mekša,
A svi nismo junaci na mucu,
Nit' jednaki na desnici ruci!“

Sretna mladež igru prihvatila,
Pa uz radost iznova započe,
Bacale se kamenite ploče,
Dok je sretna ruka dohvatila
Ono malo srebrnog sitniša,
Što izgubi igravac Juriša.

Tako išlo redom mnogo puta,
Dok je srećom okrenuo vjetar,
Pa gubiti stao Lončar Petar
Do tad sretna igralica ljuta,
Koji svoje čelo namrgodi,
Kada pločom cilja ne pogodi.

Pokraj trga bio križ drveni,
A na njemu Isukrst Propeti,
Kom' na tijelu bijaše vidjeti,
Gdje na ranam krvca se crveni,
Kao pomen ljudskom pokoljenju:
„Od kajanja nadaj se spasenju!“

Igra tekla dalje svojim redom,
Petar Lončar gubio je vijekom,
Al najednom zaputi se tijekom
K Raspetome, sa strašnim pogledom,
Pa u ruci kamen ploču stisne,
A na užas sviju strašno vrisne:

„Već izgubih sve dukate zlate,
Skoro polak svoje imovine,
Al ako me opet sreća mine,
Ovaj kamen baciti ću na Te!“
Kad izusti prijeteć strašne riječi,
Od križa se Petar odaleči.

Stade igrat, baci ploču opet,
Al ga ni tad ne posluži sreća,
Spopa kamen kao zvijer bjesneća,
Pa ga baci, gdje bje Isus propet!
Krv proteče — a na čudo puka —
Gdje bje kamen udarila ruka.

Kao groma munjeviti bljesak
Lomnjavina nast, svijet se stresa,
Ka da će se na zemlju nebesa
Lomeć spustit, a uz strašan trijesak
Rastvori se zemlje strašan otvor
Izgubi se u njem Lončar zlotvor.

Na njem pako ostavi svoj znamen,
Na očigled čitavoga puka,
Jer iz zemlje osta vireć ruka,
Kojom bjaše nabacio kamen.
Ni sam pak'o ne htje ono ždrijeti
Čim se Lončar služio prokleti.

Svećenici i mnogi biskupi,
Pohriše na lice tog mjesta,
Svakog rada diljem grada nesta,
Sav se svijet oko križa skupi
Božji sluge, da tu ruku satru,
Dali tude zapaliti vatru.

Kratko vrijeme iza čuda toga,
Dizahu se tu četiri zida,
Sagradiše crkvu svetog Vida,
A u slavu Boga velikoga.
Osta svijetu tude vječni zapis,
Jer i danas stoji krvav napis:

„Huius lapidis ictu, percurssus est Crucifixus! Anno Do-
mini 1227.“

(Ovim kamenom bio je udaren Propeti ljeta Gospodnjega
1227.)

PROSLOV

PRIGODOM 40 GODIŠNJICE HRVATSKE ČITAONICE U
KOSTRENI SV. BARBARE.

To bijaše davno nekad u vremena ona kobna,
Kad je našoj na obali kraljevala pustoš grobna.
U Kvarneru naše more ko jezero suza bilo,
Tjeme gorde Učke gore suzama se orosilo.
U ubavom našem kraju vladala je crna tama,
Nigdje svjetle zrake sunca, svuda, svuda tmina sama.
Sve je bilo uspavano, plakale su svete Muze,
I svemir je uzdisao, kao rijeke tekle suze.
Vjerni sinci ovog kraja u dalekom bili svijetu,
Sjećali se zavičaja, pozdravljali grudu svetu,
Dijelilo ih s zavičajem silno more Oceana,
Al je srce ostalo im sred majčinog milog stana.
Jedrile su morem ladje, nosila ih jedra laka,
Orile se pjesme krajem bolan uzdah bila svaka:
„More moje, milo more, ti uživaš mnogo blaga
Mnogo zlata, srebra bijela — kad mojega milog draga!“
Vračali se sinci kući iz dalekog tudjeg svijeta,
Idealno stali radit puni žara i poleta.
Med prvima bio prvi mjestni župnik, pastir stada —
Radio je, borio se, da zapreke teške svlada.
Kapetani, Kostrenjani bili su mu desna ruka,
Uz njega su bili uvijek, te svladali tisuć muka,
Pratila ih ljubav k rodu, vodili ih ideali,
„Čitaonici“ su tako — ovoj našoj — život dali.
Bijaše to davno nekad, četrdeset prošlo ljeta,
Što na nov se život rodi naša rodna gruda sveta.
Raduju se svete Muze, krajem ori pjesma naša,
Evo cvijeća pjesničkoga, hrvatskoga sa Parnasa.

Od Triglava preko Drave i od Soče do Dunava,
Raduju se srodna srca kličući nam: „Slava, slava!“
Na obalu morskou ovu rod hrvatski gleda cijeli,
Hrvatska nam domovina raduje se i veseli!
A u grobu trudne kosti prvih naših borioca,
Voljkije će počivati, jer se sdani crna nojca.
Naši mili pokojnici, što su sinci rajске sreće,
Blagoslivljaju nas s neba, bacaju nem rajsko cvijeće,
A Kostrena mila naša još ne vidje takvog slavlja,
Kćeri njene, sinci njeni — svak od srca ga pozdravlja.
Sa ponosom sjećaju se prošlih borba, prošlih jada,
Jer se svaki pouzdanjem budućnosti boljoj nada.
Slavlje ovo svatko hoće, da kroz cio život panti,
A svi složno sada kliču: „Slava Burmašević Anti!“
Slava! Slava! Slava!

ČA JE TO — POETÀ?

(IVIČINA I JOŽIČINA).

Ivičina:

Hodil sam po svetu: po moru i kraju —
Bil sam več va „Paklu“, a bil sam i v „Raju!“
Navigal sam skoro petnajst i pol leta,
Videl sam domači i tujega sveta:
Kad sam bil va Londre, videl sam Inglezi —
Bilo bi mi lepo, da j' bilo pinezi! —
Videl sam Kinezi i Amerikani,
Bil sam med Arabi i med Afrikani;
Videl sam Indiju va njoj Indijanci,
Gledal sam čubasti nosi pul Japanci,
Bil sam va Parizu, bil sam va Berlinu,
Videl sam i rodnu zemju Gambettinu;
Bil sam va Glasgowu i va sred Tolona,
Videl sam rovine od Napoleona;
Videl sam debelu Bismarkovu glavu,
Narugal sam se jur Mletačkome lavu,
Ki va Venecije leži na vrh stupa,
A krvava prošlost po prsteh ga lupa!
Bil sam več va Moskve i va Petrogradu,
Bil sam va Solinu i va Carigradu;
Bil sam va Brgudu, videl sam Krsnika,*)
Poznam dobro Mraka još bolje Malika;
Poznam več Kanelu još bolje Poldreku,
Ki su okužili Gomilu i Reku! —
Bil sam va Ricmanju, bil sam i va Trstu —
Sva Evropa mi je va mičeren prstu.

*) Deseti brat.

Videl sam Grobnik grad i Grobničko polje,
 Pil sam „Mejsko“ vino, bil sam dobre volje;
 Bil sam na Braščine, bil sam na Kozale,
 Z Štrigami sam tancal na Srokovem Kale!*)
 Videl sam Kastav grad, bil sam pul Tibjaši,
 Videl sam Drenovu, bil sam pul Milaši;
 Bil sam na Proslopu i na vrh Lubanja,
 S kuda se pobožan puk Trsatu klanja . . .
 Kad sam šal čez Pakal, pital me je Dante:
 „Vi, dragi Rečane, samo malo stante!
 Pak mi neke male „formacije“ dajte,
 Aš sam čul, da je v Reke neka „Piazza Dante“?
 Rekal sam mu: „Dragi, mante me se, mante,
 Aš Rečani slabo vaše ime pamte!
 Talijani su njim narinuli škole,
 Al se još hrvaski križaju i mole.
 Ča se je delalo v Reke, ča se dela —
 Od vašeg imena — kriv vam je Kanela,
 On bi tel po sile, da šmo svi s Furlanske,
 A mi smo svi deca domaje hrvaske!
 Tu nas pere naše more od Kvarnera,
 Tu Rečina šumi ispod Čičibera;
 Tu je naša Učka, ka vaveki straži —
 I pazi, da ne bi zatrli nas vrazi,
 Ki vrebaju na nas i na naše more,
 Ki prekršćevaju naše lepe gore;
 Ki odtudjevaju naša lepa mesta,
 Aš njim svakog čuvstva iz dušine nesta!
 Svi ti su postali kleti renegati,
 Al ipak hrvatska rodila ih mati,
 Oni su hrvatske majke mleko pili,
 Pak njoj na sramotu su se odrodili!“
 Kad je to čul Dante, gorko je zaplako,
 Veleć mi: „Ja ću svoj podpuniti „Pako“:
 Svi oni Rečani va nj ću pohitati,
 Ki su od Hrvata sada renegati,
 Aš je to kukavno, ča od Reke dela —
 Ta Furlan, ne „Fiuman“ — Ažardo Kanela!“ — —
 Ovako va „Paklu“, a v „Raju“ još bolje,
 Aš vam je previše bil široke volje.
 Videl sam sve drage i sve mile svoje,
 A to je ideal tužne duše moje . . .

*) Narod priča, da Strige plešu na Srokovem Kale svakog kvatrnog petka.

Bil sam va New-Yorku, videl sam Kolomba,
 Bil sam i va Rimu na dnu Katakomba!
 Bušnul sam čavatu svetog oca Pape —
 Tako klateć svetom zustal sam prez sape.
 Bil sam va Čikago, bil sam va Tokio —
 Mislím, da ni grada, va ken nisam bio! —
 Sagde, kade sam bil na ten Božjen svetu,
 Ja sam čul spominjat nekega „Poetu“,
 Al nikad nisam znal, ča bi to bit znalo:
 Jel to za posrebat, al pak požeralo?
 Pital sam sám sebe: „Ča je to „Poetà““
 Je morda onisti, ki ceste pometa?
 Al on, ki na vozu kapulu prodava?
 Al on, ki za solad lemunadu dave?
 Al on, ki nan v Reke ponuja „Šorbeta?“ —
 Najbrže — mislel sam — to će bit „Poetà!“
 Al sam se prevaril, zustal duga nosa,
 Pak mi je od brige posivela kosa!
 Pital sam svi ljudi: „Ča je to „Poetà““ —
 Reklo mi se: „Neznam, ka je to šajeta!“
 Već mi je i glava sva bila smučena —
 Od tega „Poete“ — čudnega imena.
 Nisam znal, ča storit, pak sam šal študijat,
 Da ću morda temu „Poete“ dodijjat,
 Ale sve badava, ne morem ga naći:
 Ni na dugem putu, ni kad zamen kraći!
 Sada se obraćam, Jožičino, na te,
 Aš je tebe morda rekal barba Mate,
 Pak morda ti već znaš, ča je to „Poetà“:
 „Je to stara metla, al nova škoveta?“

Jožičina:

Kadegodar si bil, bil si med bedaki —
 Poboga su ti svi — najbrže — jednaki,
 Kad ti nisu znali reć, ča je „Poetà“,
 Al su pak misleli, da si kakva smeta,
 Pak se — morda — nisu govorit denjali,
 Aš su oni „veli“, a mi smo još mali!
 Niš zato, amice, znat ćeš prvo leta,
 Kega to svet zove imenom „Poetà“,
 Aš ću ti ja sve reć, al se strpi malo, —
 Ne budi mi tako velik radoznalo,
 Aš svaki, ki će znat više od sveh ljudi —
 Prvo ale pokle mora da poludi! — —

Ti — kako povedaš — bil si već va Rimu,
 Navigal si z Grkih čez leto i zimu:
 Aš si bil imbarkan na brodu od slame,
 Ki ima jarboli od suhe salame!
 Videl si makine, ke imaju kola,
 Kako sir velika, a od špeha gola,
 Miši su nosili fraki i velade,
 A pantigane pak salon od parade.
 Videl si Meriku, videl si Afriku,
 Videl si Aziju i svu Jamaiku;
 Bil si i va Španje, videl si Manilu,
 Bil si na Školjiću i poznaš Gomilu;
 Bil si va Bostonu i va San Frančiško —
 Već te pozna Mate i naš barba Miško,
 Aš si bil sagdere na ten Božjen svetu,
 Pak govoriš, da još ne poznaš „Poetu?“
 Najbrže, da su te držali za norca,
 Kad ti opisali nisu stihotvorca? —
 „Poetà“ ti je on, ki sam sebe vara,
 Da je ta črni svet lepši od oltara;
 „Poeta“ ti je on, ki piše prez plaće,
 A na sebi nosi poderane gaće;
 „Poeta“ ti je on, ki i pjesme stvara,
 Veći je od kralja — misli — i cesara!
 „Poeta“ ti je on, ki nima klobuka,
 A kad drugi trpe najveća mu j' muka;
 „Poetà“ ti je on, ki oblake hvata,
 A postoli su mu davno prez poplata;
 „Poetà“ je i on, ki petjara daje,
 A on od petjara više potreban je;
 „Poetà“ ti je on, ki se vavek nada,
 A nikad niš nima, leh za drugeh strada;
 „Poeta“ ti je on, ki nima stomanje,
 A kudagod hodi nezahvalnost žanje;
 „Poetà“ ti je on, ki zna puno više,
 Leh va stihovima na hartu napiše;
 „Poetà“ ti je on, ki sav svet rad ima,
 A od tega sveta nezahvalnost prima;
 „Poetà“ ti je on, kega tuje srbi,
 A sam ima svoje — još previše — skrbi!
 „Poetà“ ti nebog kadagod umira,
 A drugi put misli, kako da gre s pira!
 On kadagod lepo pjeva o slohodi,
 A drugi put kjane ta svet, po ken hodi;

On kadagod misli, da su ljudi roblje,
 Drugi put mu se pak vas svet čini groblje;
 On kadagod misli: „Živit ću stoljeća“, —
 Drugda: „Već živjenja dogara mi sreća!“ —
 „Poeta“ ti je on, ki svi ljudi ljubi,
 A oni su njemu još previše grubi;
 „Poeta“ ti je on, ki za drugeh dela,
 A njemu je život miserija cela;
 „Poeta“ ti je on, koji sa visina —
 Vidi obučen sav — svet u stihovima!
 „Poeta“ zavidi svakemu beraču,
 Zna, da tako gorku on ne ji pogaču,
 Kao on, koga svet nazivlje „Poeta“,
 Na kega nevolja i tuga zaleta!
 On svejedno sav svet stihovima slavi,
 Al ta nezahvalnik brzo zaboravi.
 Ni to stara metla, ni nova škoveta,
 Leh je tankočutan čovek — ta „Poeta“.
 Zmašćeno, zgaženo leži mnogo cveta,
 I „Poetu“ čeka zaborav tog sveta!
 Ne čekaj od ljudih nikakova slavlja,
 Aš se danas ljubav lako zaboravlja.
 Sad znaš, Ivićino, ča je to „Poeta“ —
 To je samo lutka — nezahvalnog sveta,
 Pak od sad naprvo nek ti bu deveta —
 Razbijati glavu: „Ča*) je to „Poeta“?

*) Ovu sam pjesmu štampao čakavštinom, kojom govori hrvatski narod
 Rijeke i Rešćine, jer mu je čakavština najmilija.

ZADNJA PJESMA.

Dolaziš, draga, pozdravljam te milo,
Jer davno, davno čeko sam te veći
Na svijetu nigda ni mi dobro bilo —
Baš zato ja ću rado u grob leći.

Veselja nisam mogao imati,
Jer si mi uvijek bila kućni gost:
Svoje sam mile gledao umirati,
Al hvala, hvala sad je svega dost!

Ne žalim svijeta ni njegove ljude,
Koji kroz sav vijek kupe novac zlat,
Za ideale živio sam tude,
Za ideale dao život mlad.

Dolaziš, draga? Hajdmo nemoj časit,
Jer ja sam davno spreman na taj put,
Moje se oko ne će suzom kvasit,
Da oplakujem možda udes ljut.

Na svijetu nigda nisam imo mira,
Proganjao me uvijek plač i bol,
Svaka me suza sirotinje dira,
Sirotinje me bije plačni dol.

Ne poznajem sreće, nisam imo blaga,
Al imao sam srca punu grud,
Jur pada lišće ostavlja me snaga,
A ja te čekam, čekam uzalud!

Dolaziš, draga, nemoj duljit samio,
Jer dosadan je svaki daljnji ček!
Moja je želja, da dodjemo tamo,
Kamo se ide, ide za na vijek.

Nikad se nisam otimo za novce,
Samo sam uvijek htio biti svoj,
Preziro blaga i bogatstva lovce,
Skroman je bio, skroman život moj.

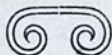
Ah dodji, dodji! Hajdmo već je hora,
Jer dalek nam je, dalek danas put!
Mog dana sunce jur je iza gorâ —
Ne vara li me duše moje slut.

Ne žalim svijeta, pjesme žalim svoje,
Što ostati će kao siročad,
A ja sam htio ideale moje
U vilin-vijence saviti baš sad.

Stih moje pjesme nikog ne pozdravlja,
Slabašan mu je krila zadnji lêt,
Svijet danas ljubav lako zaboravlja,
Zaboravit će i moj polet svet . . .

Ne žalim svijeta, samo prijatelje —
Teško je teško meni ostavit,
Dječicu — moje jedino veselje —
Za zadnji puta teško pozdravit!

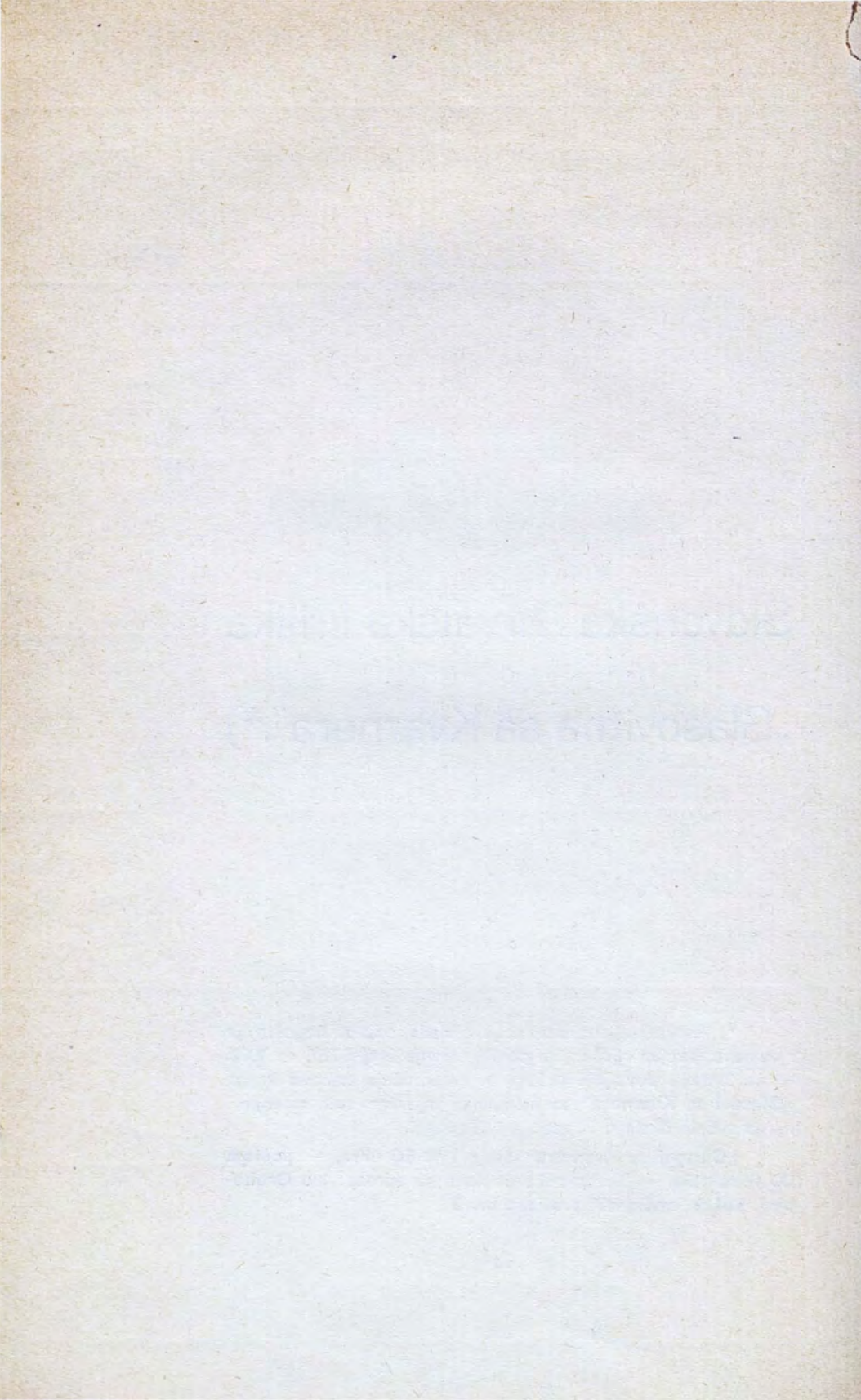
Dolaziš, draga? Hajdmo il ću sâm —
Bez tebe na put uzet zadnji cvijet!
Kojim ću putem ja to dobro znam,
Kad nećeš, idem, te ostavljam svijet . . .

Slovenska i hrvatska kritika
o
„Glasovima sa Kvarnera“.*)

*) Visoka kraljevska zemaljska vlada, odio za bogoštovlje i nastavu, svojim riješenjem od 13. travnja broj 5788 ex 1910. — na temelju povoljnih ocjena — preporučuje nabavu knjige „Glasovi sa Kvarnera“ za učeničke knjižnice svih srednjih i njima sličnih škola u Hrvatskoj i Slavoniji.

„Glasovi sa Kvarnera“ stoje 1 K 50 fillira, — poštom 20 fillira više. — Novac neka se šalje na adresu: Ivo Grohovac, Sušak, poštanski pretinac br. 2.

„Slovan“ o „Glasovima sa Kvarnera“.

„Ob Kvarneru se svita! Prakultura teh krajev, ki spadajo med najlepše v Evropi, je spala in sanjala v pozabljeni samoti. Tiha romantika je tod domovala; le letoviščarji, dialektologi in folkloristi so prihajali k njej v kratke posete; a imajoč pred očmi le ožje namere, ji niso pogledali dovolj globoko v oči, je niso prepoznali in so je hitro pozabili.

Oznanjajo se drugi časi. — Pripravlja se velik preokret v realnem življenju na teh kršnih tleh; računajoči um že meri njih latentne moči.

Zavstrijmilo pa je tudi srce Kvarnera v prvih enega njegovih najzvestejših sinov, našega „Riječanina“. Reka je dala Grohovcu njegov pseudonim, Reka kot osrčje Kvarnera pa ga tudi navdušuje in daje njegovemu imenu osebino. Tudi zakrku-jenca mora genit ta pristna ljubezen do doma in domovine, ljubezen, ki nič ne oprahuje po vzrokih, ki je vesela in srečna ob sami sebi in ob lastnem užitku.

Pesnik pa tudi pozna svoj dom; proučil nam je preteklost, oživel se je v njegovo sadajnost in verno upa v njegovo srečno bodočnost. Srečen je, ko se v pesniški intimnosti združuje z svojim krasnim morjem, s starim, nekadaj slavnim mesti, s naravo, ki ji ni para, in z ljudmi, ki su mu ne le bratje, ampak tudi potomci prednikov in predniki srečnih potomcev.

Pesnik pa se pri vsem žarkem domačem patriotizmu vedno čuti tudi členu velike celote; zato nepostane enostranski in zato se mu radi v dajemo; saj si mislimo, da bi naj vsak plemenit človek bil v tej obliki ljubitelj rodnega domovja in rodnosti. Sledimo mu tem rajši, ker kaj hitro spoznamo, da imamo pred seboj pesnika, ki se ne poigrava z besedami, ampak šele potem kaj pove, to res ve kaj povedati, moža, ki ni pisal pod trenutno iluzijo, ampak iz celega svojega bistva.

Tako je nastala resna knjiga resnega moža, iskrena in trdno zgrajena. In dobro priporočilo je za njo, da ji je vzor naš Prešern: tudi v tej zbirki imamo n. pr. sonetni venac z akrostihom.

Cena lepo opremljeni knjigi je zelo nizka. Uvod ji je pisal R. F. Magjer“.

Dr. Jos. Tominšek.

Pjesme (sa slikom autorovom). Predgovorom popratio Rudolf Franjin Magjer. Rijeka 1909. Nakladom tjednika „Riječki Glasnik“. Tisak „Union riječka zadružna tiskara“. Cijena 1 K 50 filira. — Riječkim Hrvatima posvećeno.

Kako nas se svježe i ugodno dojmaju iskrene patriotske pjesme, što ih je stvorila ojadjena duša u borbi proti useljenu tudjinu i u probudjaju zadrijemane hrvatske svijesti — a u doba gdje nam je javni život otrovan umjetnim slogama s elementima, što zatiru razvitak nacionalnosti naše! Pjesme riječkog rodoljuba Ivana Grohovca, koji zamjernim političkim radom podiže hrvatsku svijest na Rijeci i osobito u njenoj okolici, u onim zamrlim podopćinama — evo dospijeva da i pjesničke strune dirne, pa da zemljacima svojim zanosnom pjesmom ne samo ulijeva ljubav k hrvatskom rodu nego upravo da ih digne na otpor proti zazornom širenju tudjinstva, prekodravskog i prekomorskog. Za svoju pjesmu odmah u početku veli:

„Nije pjesma — neg' je uzdah srca vajna,
Rasplakane duše to je — suza sjajna!“

A odmah za tim nižu se „Riječki soneti“, gdje ispovijeda da mu je geslo: „Bog i Hrvati“, te „Hrvatska Hrvatom“!

U pjesmi „Riječkim Hrvatima“ bolno jadikuje:

„Sve je pusto! Tudje raste trnje,
Gdje je negda naše cvijeće cvalo!“

Značajno je, da je u ovaj odsjek stavio pjesnik njezne pjesmice pod natpisom „Prvi susret“, gdje uz ljubav domovini svija spomen na ljubav k sadanjoj svojoj ženi — udarivši tako program svoga pjesnikovanja. Tim dvjema stazama sipa on pjesničko cvijeće.

Obje ove ljubavi prikazane su u svim svojim nijansama u krasno složenom sonetnom vijencu „Dragoj i domovini“, na način Prešernov, to jest, da su soneti vezani istim stihovima, a na koncu opet svi ti početci i svršetci daju novi zaključni sonet — magistrale — u kom prva slova svakog stiha sastavljaju ime

njegove drage. Taj sonetni vijenac najuspjeliji je dio cijele knjige, jer je i umjetnički iscizeliran.

Uopće soneti, kojih ima u ovoj knjizi lijep broj, Grohovcu najbolje uspijevaju od svih pjesničkih vrsta.

Na osobiti se način Gohovac uspijeva, kad opjevava svoj rodni kraj i okoliš mu. Kad spominje marmor Rječine i bilisanje slavulja, završuje: „Oj, te bih glase slušao na vijek!“ A kud ćete ljepše idile, nego li je u pjesmi „Na obali Grohova“:

„Odavle djeva krasna, lica bijela
Otrpatila me na put ružin — cvijetom,
Tu osta srce osta duša cijela!“

Svim tim pjesmama sred gorkih jada s unesrećenog i otudjenog naroda struji val prave porodične sreće, iskreno osjećane i iskreno opjevane.

Daljnji su odsjek „Povjestice“. Tu pjesnik epskom opširnošću a po uzoru Šenoinih pjesničkih pripovijesti opisuje raznolike povjesničke zgode poglavito iz prošlosti grada Rijeke, dok je još orila hrvatskom slavom. To je „Dragica Belinička“, što je spasila Rijeku za navale Engleza, „Josip Bunjevac na Rijeci“ 31. kolovoza 1848. god.), koji je po nalogu Jelačića bana po(tjerao guvernera Erdödy-ja. Zgodni su tu u pola šaljivi stihovi, što ih Bunjevac dovikuje Erdödy-ju i Magjarima:

„Svemu svijetu odavna je znano,
Da nam more htjeli otet biste,
A ne znate niti da je slano,
Jer vi toga okusili niste.

— — — — —
Ajte jadrin po Blatnom jezeru“.

Oduga je pjesma, sjećajući na Šenoina „Vinka Hreljanovića“ — „Mlečani na Rijeci“ (2. listopada 1509.) s žarkim, patriotskim epilogom gradu Rijeci:

„Grade Rijeko, najmilije ime,
Što sam igda u životu čuo!
Grade Rijeko, ponose najveći,
Štono sam ga imo u životu!
Grade Rijeko, Primorja biseru!
Grade Rijeko, ah da mogu reći
Jednom riječi svu tvoju krasotu!
Grade Rijeko, alem-kamen sjajni,
Ded mi reci prave ti matere, —
Jer ti tudja smrtnu postelj stere —
Sa Hrvatskom, reci, što te dijeli?
Grade Rijeko, spominjanje milo!

Grade Rijeko, kolijevke mi krilo!
 Nikad nisam ustao iz loga,
 Nikad jošte nisam lego spati,
 Da te nisam stao spominjati
 I za tvoju sreću molit Boga,
 Hvaleći mu na veljoj milosti,
 Što se mojim milim zavičajem,
 Sve ljepote medj sobom natječu:
 Jedna hoće da prestiže drugu,
 Domovinu svaka da okiti,
 Ko sestrice nevjesticu seju,
 Kad je majka daje za junaka!

Do ove se reda povjestica „Kraljica Marija“, što no u Budimu pogiba od straha pred sjenom Karla Dračkoga, a do nje „Krsto Frankopan u Istri“ (g. 1511.), kojino odsječe glavu Mlečiću Andriji Civranu.

Prave pjesnikove suze jesu njegove „Riječke elegije“, što ih iznosi u ovoj knjizi preštampane iz svoje prve zbirke „Riječanke“.

„Ako danas, vilo, u mom zavičaju
 Medju kršne stijene koja tužna kane,
 Bit će gorka suza u mrtvome raju,
 Gdje hrvatstvo gine, gdje hrvatstvo sane!“

A kako se na koncu elegija rastaje — polazeći u svijet — sa svojim zavičajem:

Zdravo i ti, Rijeko, moj krvavi jade,
 Mene vazda mori odmetništvo tvoje.
 Otudjela majko, dok mrtav ne pade,
 Sin će za te dati — sve: i žiće svoje!

Napokon je na kraju u odsjeku „Razne pjesme“ balada „Nevjera“ o nevjernoj ženi, što se djetetom tudjeg čovjeka baca u more iz straha pred dolaskom pravog muža — zatim osobito krasna spomen-slika „Na padu sušice“ uz neke sitnije, ali isto vrijedne stvarce,

Knjigu završuje Grohovac s pjesmom „Otačbini“ i pjesmom dragoj „Oj Marice“ — tako da se lijepo podudara s početkom.

Grohovčeve su pjesme ugodan razgovor ne samo za onaj tamo narod, kojemu su i namijenjene, već će biti svježiji napitak i ostalim Hrvatima, koje još nije zarazio indiferentizam.“

(„Hrvatska Smotra“, Zagreb, V. knjiga, svezak XI.—XII. godine 1909.)

Dr. Milan Ogrizović.

„Glasovi sa Kvarnera“.

U lijepo opremljenoj zbirci, omiljeli riječki pjesnik Ivo Grohovac poznat pod pseudonimom „Riječanin“ posvetio je mrtvoj straži, Rijeci, oveću zbirku pjesama, koju je uvodom popratio drugi naš pjesnik g. Rudolf Franjin Magjer. Jer su pjesme posvećene lih „mrtvoj straži“, za to i one pripadaju hrvatskoj javnosti, koja u njoj nalazi ne samo pobude, već poluge i zanosu, ljubavi i nade, kad domovini našoj, kako pjesnik zanosom pjeva:

„Svanut će ti bolji dani, nestat muke!
Briši suze, utješi se, mila mati,
Na tvojoj će glavi opet kruna sjati“.

Nazor, Katalinić-Jeretov i Grohovac tri su naša pjesnika, koji u svoje pjesme ulijevaju žarki zanos duše sa jedinom svrhom, da u pospalim narodnim srcima probude, ožive ljubav spram otudjelih krajeva naše domovine: prva dvojica za Istru, Katalinić-Jeretov idući Grohovčevim tragom, a Nazor, poput talijanskoga pjesnika D' Annunzia, da nam opjeva razne gradove slavija mjesta Istre. Ali ni prvi ni drugi pjesnik u tako narodnoj plastici i iskrenosti, ako i nije svuda formom u tako živom prikazivanju postojećega stanja stvari, ne predoduje nam vas onaj kompleks vitalnih pitanja, koja se usredotočuju u jednom cilju.

Cilj je pjesniku Grohovcu: Rijeka. Rekao bi čovjek, da mu je sav horizont skučen u riječkom obsegu i da njegov vid dalje ne dosiže. Uzmemo li ma koju njegovu pjesmu, ma pjevao on o bilo kojemu predmetu, sve se opet svodi: na Rijeku. I njegovo srce krvari zbog nezakonitoga stanja, u koji je Rijeka zapala ne pak s male krivnje vlastitih sinova. Ali pri tom ne očajava. Pogled njegov zasijeca dublje i prorokuje dan oslobođenja od ove more:

Tu hrvatstvo gine i danas tu sahne,
Al titansku borbu sutra će začeti
Za svoje u tmni prospavane dane,
U borbi će ipak pobjedu odnijeti.

Ali to nije samo proročanstvo pjesničko, nije to izljev Grohovčeve pjesničke duše, jer Grohovac ne spada među one pjesnike, koji bi, da imadu „milijun života“ — da se poslužim Tresićevim izrazom — dali za domovinu; nije on pjesnik da, poput Begovića, „sve žrtvuje na oltar domovine“ — dakako riječima — ili on se ne zanaša za modernim ili najmodernijim pjesnicima, kojih su usta samo puna „divnih čara mile domo-

vine“. Ne! U tu vrst pjesnika, Grohovac ne spada! Ne spada među naše političke pjesnike, kojima dok je na jeziku domovina prva, postaje zadnja na djelu. Grohovac naprotiv — a u ovomu je jedini hrvatski pjesnik — naš je Tirtež, koji sam ide u boj i pjesmom oduševljava narod; u boju živi i izazivlje bojno kreševo. Za to stoji nad svim ostalim pjesnicima, kojima je uzor Horac: o domovini najljepše pjevati, ali za to, poput njega, bacati oružje u boju i bježati.

Grohovac što kaže inom „i sam svojim potvrđuje činom“: za to se odriče unosnih služba, ostavlja velegradski život, da dodje na Rijeku i svojim radom doprinese k njezinom pohrvaćenju i osvješćenju hrvatskoga naroda one okolice.

Pred ropstvom, koje nas tišti, on ne može pjevati veselice, pak mu za to iz svake odrazuje patriotizam, tuga i sinovska bol. A pjesme tuge i boli baš su one, koje su kadre narod iz mrtvila prenuti i koje ostaju vječitim spomenikom. Tužne pjesme, u kojim je izraelski puk plakao sjedeći na riječkim obalama Babilona još odzvanjaju, dok je Babilon prikrit ruševinama i zemljom. Grobovi Troje ne postoje više, a Homerova pjesma sveudilj odiše krjepošću i ljepotom.

. . . „Evo pjesni
U obliku suza,
Jer veselih nema
Jošte tvoja Muza“

— veli pjesniku vila. I u toj kitici sinteza je Grohovčeva vrstnoga pjesnikovanja.

U svojoj ljubavi, iskrenoj, čistoj ljubavi, on sve obuhvaća počam od drvarica:

„Oj vi moje mučenice jadne,
Što vam drva trudna ledja tište,
Dok na domu bijedne ste i gladne,
Zalogaj vam sitno čedo ište!“

pak do svoje mile dječice, za koju, kad je mislio da su mu dani izbrojeni, vapi:

O Bože, Ti bar štiti djecu moju:
Milog mi Zvonka, Belizara, Zlatu!

Da su mu u ovoj zbirci svi proizvodi pjesničke mašte podpunji, savršeni, kao što su pak oni srca i duše, to ne ću kazati. Nu njemu, koji ljubi i djeluje, koji pjeva, jer mora da pjeva, jer je pjesma bit njegova bića, treba oprostiti, ne iz kojega milosrdja, nego jer on ne pjeva za slavu, već da narod budi, ne da pobire lovorike, već da ulijeva života u tu mrtvu stražu; ne pjeva da crpe koristi, već da izpunja svoj zavjet.

Moje je geslo: „Bog i Hrvati!“
Lozinka moja: „Hrvatska Hrvatomi!“
Zvijezda slobode svuda me prati,
Na putu trnje — čini mi se zlatom.

Gdje takav duh kroz pjesme provejava, tu se svuda ne mogu tražiti savršeni proizvodi. Ali ono, što udivlja kod Grohovca jest, da dok mu čitavom zbirkom vlada jedna te ista svrha, dok je toj svrsi posvećena svaka pjesma, on se u pjevanju ne ponavlja i u svakoj su nove posebne misli.

A i njegovi opisi („Mlečani na Rijeci“, „Kraljica Marija“, „Krsto Frankopan u Istri“, „Josip Bunjevac na Rijeci“, Dragica Belinička“, „Nevjera“, „Elegija“ itd.) svi u živim bojama, prikazuju se u svojoj slici onako, kako se u realnosti zbilo: bez metamorfoza i kićenosti već jednostavno i vjerno: ne efektira, već pripovijeda tako umiljato, tako zvonko, tako dražestno; nije u tomu poput silne rijeke, koja buči, već nježni potočić koji žubori.

Koliko će hrvatska književnost biti zahvalna pjesniku, još će više hrvatski narod, jer su mu „Glasovi sa Kvarnera“ melemom, kojim vida svoje teške rane; jer i ako mu rastvara bol srca radi otudjenosti Rijeke, ipak mu pokazuje stazu, kojom će poći.

Mi takvom pjesniku moramo biti zahvalni i osokoliti ga, da nastavi, kako je počeo, jer i ako je za njega ova staza puna korova i drača — što će njegova odlučna volja prebroditi — ona je ipak jedina, kojom će kad udari našem narodu u opće, a napose onomu riječke okolice otvoriti oči, da dodje do spoznaje kako

„Hrvatska zemlja bila bi bez Rijeke,
Ko sivi soko bez desnoga krila!“

(„Hrvatsko Pravo“ u siječnju 1910.), I. A.

Ivo Grohovac-Rečanin, ki mu prinašamo sliko na str. 8., je avtor „Glasov sa Kvarnera“, naznanjenih v 7. št. prejšnjega letnika „Slovana“. Rodom je iz sela Grohova pri Reki ter sedaj župan v Dolnjem Jelenju. Prej je bil 9 let uslužben v veletrgovinah z rižem, dve leti v Budim-Pešti, sedem let v Trstu (1901.-1908.). Svoja tržaška leta hrani Grohovac v najljepšem spominu. Ne more pozabiti lepega, mičnega Škednja, na katerega ga veže toliko spominov, tudi trpkih, zakaj na njega pokopališču sta mu pokopana otroka, Milan in Milena. Družil se je v Trstu mnogo s Slovenci, zlasti v škedenjski čitalnici. Tam se je tudi bliže

seznanil z gdčno Marico Gregoričevu; ona mu je dajala čitati slovenske knjige, a on nje hrvatske, „pa sta tako izmjenjavala ideje slovenske in hrvatske“. Z njo se je najveć razgovarjao o slovenski književnosti. „Jurčičevi junaci“, mi piše Grohovac, „Juri Kobilu, Martinek Spak itd. itd. uvijek su mi pred očima, pa mi se katkad pričinu, kao da poznajem živoga „Desetoga brata“. V Šklednju se je lotio slovenščine in se je domalega tud-unačilo. „Nikada ne ću zaboraviti“, piše Grohovac, „sa kolikom sam nasladom čitao Vašega slavnoga Jurčiča, a Prešernovi stihovi su me upravo uzhitili, pa sam se stao zanimati za nj i pokušavati njegov život . . . Upravo sam tražio sve, što se je pisalo o njemu, jer me je sve više i više vukla neka nepoznata želja, da ga čim bolje upoznam. Mnogo njegovih pjesama naučio sam na pamet, a njegova zbirka pjesama bila je uvijek na mom pisateljskom stolu, a tako je još i danas. Iskreno kažem, da mi se bolje sviđaju Prešernovi soneti nego oni, koje je spjevao slavni Petrarca; baš su me Prešernovi soneti tako oduševili, da nisam imao mira, dok nisam i ja spjevao vijenac dragoj i domovini. Hiljadu i hiljadu puta promozgao sam Prešernov sonet: „O, Vrba . . .“ Bio sam tako uzhićen, pa sam i sam spjevao sonet: „Oj Grohovo, o kamenita krš, gdje dom se dizo mojih pradjedova . . .“ In res, v njegovih „Glasovih“ najdeš čisto očividne reminiscence na Prešerna. Nad sonetom „Junaštvo, šlavu naših pradjedova prošlosti nama crno slovo priča“ je citat iz Prešerna: „Očetov naših imenitna dela . . .“ O svojem prvom susretu s krasotico-devo nam pripovijeda u sonetih, ki se začinjaju tako le: „Bje treći dan — mjeseca listopada: hiljadu osamsto devetdeset pete, vraćao sam se baš od mise svete u društvu majke sa Trsata-grada“. A spletel je Grohovac tuđi sonetni „Venec dragi i domovini“. Prijatelji, vidite li, kaj je v Grohovcu rodilo tesno druženje in intimno obćevanje s Slovenci? Ko bi živio Grohovac sam na Reki zase in Gregoričeva zase v Šklednju, bi pać ostala — lepo vsak zase do smrti. Mehanično, brez duševne pobude ne rastejo duhovi drug v drugoga! Hrvatski pesnik Katalinić-Jeretov je trgovac v Zadru. Tuđi Grohovac je bio trgovac in — pesnik. Slovenci nimamo trgovcev-pesnika. Ali imamo pesnike trgovce?

„Slovan“, Dr. Fran Ilić.

Pravašku misao na Rijeci već godinu dana brani „Riječki Glasnik“. Osnovao ga je, ako se ne varam, kao i radničko društvo „Slogu“ Ante Kalanj, krasan Hrvat, bunjevačka i hrvat-

ska korjenika, činovnik senjskog parobrodarskog društva na Rijeci, čovjek na mjestu, radin, ustrajan i požrtvovan. Duša „Riječkog Glasnika“ je uz mlade svećenike Svečka i naročito A. Bujana, Ivo Grohovac-Dovičić, načelnik u Jelenju kod izvora Rječine, kod riječko-banovinsko-istarske tromedje. Nedavno je svojim troškom izdao u patriotskom duhu spjevane „Glasove sa Kvarnera“, pune stare pravaške poezije:

Na srcu ne bi bilo razvalina
Od tuge, nego hram sreće i slasti,
Svom blagodatni kad bi mogla cvasti —
Hrvatska naša mila domovina.

Kastavska naša rujna ruževina
Tad imala bi mnogo više časti,
Da nas ne tlači sila tuđe vlasti —
Slobodan Hrvat grlio bi sina.

Oj slatka željo, ded ne kasni doći
I uzmi narod moj u krilo svoje,
Jer samo tvoje trebamo pomoći.

Velebnog neba, oj vi plave boje,
Izbavite me ove ropske noći,
A radostne bi bile pjesme moje.

A što je najvažnije, Grohovac djeluje u „Riječkom Glasniku“ na mase kao feljtonista u čakavskom narječju. To vrijedi više za budjenje riječke svijesti od tisuće uvodnih diplomatskih članaka. Naši ljudi najviše razumiju domaćeg čovjeka. Evo, kako novinari naš Riječanin za svoje zemljake u stalnoj rubrici „Ivičina i Jožićina“:

„Ivičina: — Ja pak neki dan san šal na jagu z jednen prijatelom, pak smo ubili jednu srnu, ka je imela rogi“.

„Jožićina: — Je to istina da je imela rogi?“

„Ivičina; — A je poboga! Ja pak pokle me pita ta moj prijatelj: „Ivičino, je ovo blago samac ale samica“, — to je, on je mislel reć, ako je ženskega, ale muškega roda?“

„Ja san mu rekal: „Muški je, muški, to je samac“ — a on ni nikako tel verovat, leh se je s manun prehtal, da ni muški, leh samica“.

„Jožićina: — No, pak da ni bedast ta tvoj prijatelj?“

„Ivičina: — Ti si i ti moj prijatelj, pak nisi jako šegav“.

„Jožićina: — Niš zato, samo da si ti!“

„Ivičina: — Pokle smo se još karali za to ubijeno blago. Ja san tel, da je na moju, a on mi ni dal pravo, aš da je žensko,

a ne muško. On ni tel ni čut, a ja san se razjadil pak san rekal: „Trubilo, ženske nimaju rogi, leh samo muški!“

„Jožičina: — Pak ča je bilo pokle?“

„Ivičina: — Pokle je bilo to, da smo se svadili, pak mi je rekal, da ne će više poč smanun na jagu, a ja san rekal, da jušto dobro, aš mi ni baš ugodno poč z muškemi na lov. I ta bedak se je na me razjadil, aš da je i on muški, pak da mislin, da ima i on rogi“.

„Jožičina: — Pak morda i da?“

„Ivičina: — Neka ih ima, ale neka ne krivi mene zato, ako on ima rogi, tr mu nisu narasli, po mojem ordinu, leh po nečen drugen“.

„Jožičina: — A si ti Ivičino čul, da je i Cezar bil na tr-gadbe?“

„Ivičina: — Ki Cezar? Ča je to morda rimski car skrsnul?“

„Jožičina: — Ne, ne, leh Matetov pas se tako zove, a to će puno reć, aš neki govore, da je ta Cezar jako pametan, pak da ne bi nijedan rekal, da je to pasji sin“.

„Ivičina: — A si pak ti čul, da je naš nekadanji plovnan neki dan hodil prošćenja pitat?“

„Jožičina: — Nisan niš čul!“

„Ivičina: — Aj je hodil, a njegov „pidintar“ ga je na putu pratil, pak su se i na karoce skupa vozili“.

„Jožičina: — Neka nisan znal!“

„Ivičina: — Pak sada se čuje, da mu misle oprostit, al da mora poč delat pokoru“.

„Jožičina: — Pravo mu budil!“

Grohovac bijaše magjar. činovnik u Pešti, dobro plaćani trgovački namještenik u Trstu, pa ipak se zadovoljava sa manjim, da pomogne održavanju hrvatstva na Rijeci. Utješljiva je pojava, da usred posvemašnjeg nehaja i sve jačeg narodnog supticizma počinju hrvatski list dva siromašna popa sa siromašnim činovnikom i siromašnim radnikom Kalanjem, koji je do duše nekad kao podsusedski klesar išao na razgovore A. Starčeviću, ma da ga Stari držaše siromahom, ponudivši mu „patakun“ (komad od 4 novčića) . . . Ja preporučam „Riječki Glasnik“ u interesu hrvatstva na Rijeci i okolici svim dobrim Hrvatima, to prije, što se i kod toga poduzeća vidi, da laik i hrvatski svećenik mogu bez ikakog suvišnog „kulturkampfa“ raditi rame o reme, kada se radi o zajedničkoj, o svetoj misli hrvatskoj. Uzmemo li, da ti čestiti ljudi rade bez reklame, da pišu badava i da ih svaki polutjednik stoji oko 70 kruna, sve hrvatske or-

ganizacije bi im trebale biti od pomoći kao i Istranima, jer nam Istra nije preča od Rijeke. Već je krajnje doba, da sa riječkim Hrvatima složimo kakvu Riječku Ligu ili slično društvo, jer propade li nam za uvijek Rijeka, izgubismo Primorje, a izgubismo li Primorje sa željeznicama, možemo uzeti kapu, pa kao prosjaci u bolji svijet, ako taj bolji svijet osim Hrvatske postoji!

O more, sinje naše more, tužno naše more Jadransko!

Bijah i u Opatiji, ali što da pričam o Švabama, Magjari-
ma i o atentatu hotela na prirodu, novca i austro-ugarskog fi-
listra na poeziju onih zatona i šumica, gdje ima toliko lovora
da bi si njime mogao ovjenčati čelo i Milvoj Dežman, naš Be-
nedikt i Dušan Plavšić, naš Šogor? Više mi se od Opatije svi-
dja Grobnik sa svojim gradom, Jurom Starčevićem, „ručicama“
i Grohovcem, sa pogledom na more i na herojsko dravno polje,
sa ptičicama u svojim „šumama“, pčelama na cvijeću svog ka-
mena, skakavcima i koscima u ogradjenim livadama, ženama sa
tovarom na našuljenim ledjima i momčalcima medju zrelih ku-
pinama iza ovaca, što nad poljem i morem pjevaju: „Trajna
nina ni nena“ i „Popuhnul je . . .“

I tu, gdje nam je narod najbolji, najradiniji, tu nam oteše
najbogatiji grad, tu zijeva kao rana pod srcem Hrvatske, izdaja
i sramota prodane Rijeke.

O more, sinje more, tužno naše more Jadransko!

„Hrvatska Sloboda“, A. G. Matoš.

„Danas kad je naša književnost pošla tako strmoglavice,
da sa dubokom zebnjom u srcu mora svakoga patriotu rastužiti;
danas kada „književnicima“ postaju ljudi za to, jer su napisali
dva-tri politička članka ili su iz koje revie izvadili kakvi eks-
cerpt ili nijesu napisali ništa, danas kad je ocjeni djela pravih
književnika političko mjerilo, pa kada izdato djelo kojeg knji-
ževnika, jer ne pripada njihovoj političkoj stranci, nemogu po-
kuditi onda radje o njemu šute; danas kad je naše književno
polje posuto dračom i korovom . . . danas samo još se na tomu
polju može javljati tek neodvisan duh, istinski rodoljub, samo-
prijegorni Hrvat. Bez tih trijuh svojstava, kadrih da uzdignu
klonuli duh nad postojećom mizerijom našega svagdanjega ži-
vota, oh, nel nije moguće uzeti pero u ruke, a još manje pje-
vati pjesme.

Tim trima svojstvima odlikuje se riječki pjesnik, pjesnik.
ljubavi i molitve, pjesnik boli i nade; pjesnik: Ivo Grohovac,

Pjesnik je svoju rodoljubnu zbirku pjesama u šest dijela razdijelio: „Riječki soneti“ (str. 21—26); „Vijenac dragoj i domovini“ (str. 29—59); „Povjestice“ (str. 63—97); „Riječke elegije“ (str. 105—124); „Razne pjesme“ (str. 129—141); „Glasovi iz tudjine“ (str. 145—155).

Kako se vidi sve samo domorodne pjesme, koje su odraz njegove duše, u kojima se zrcali sam pjesnik. Pjesmama je, na koncu zbirke, dōdan i tumač, koji nam predočava Rijeku. Svaka je pjesma od prve „Domovini“ pak do posljednje „Oj Marice . . .“ neprekidnom niti medjusobno spojena u jednoj riječi: Rijeka. Ta pjesnik je Riječanin: on ne zna živjeti nego riječanski, ne zna osjećati nego riječanski.

Nesavladiva sila vuče ga k njoj; i on se toj sili ne može oteti. U ovo materijalističko doba, to je ludost, kazali bi i njima slični oni predvodnici, koji u nesretnoj Hrvatskoj dandanas vode glavnu riječ: ludost da čovjek žrtvuje sebe i obitelj svoju, da radi za Ideal. Ali uprav taj Ideal njemu podaje snage, podaje mu vjere u bolju budućnost:

„Tješit se nisam mogo tudjim sjajem,
Svijet nije znao, što mi duši treba,
Ko mrtav bijah na dnu crnog greba,
Oh, gorko plakah za zgubljenim rajem.

„Jer nigdje nijesam mira naći mogo
Rječine pjesma svuda me pratila
I poj talasa modroga Kvarnera“.

(str. 22.)

Rječina, ta suza rodnoa mu kraja; ta, koja pjesnika uzhiće, kao što ga nemogoše uzhititi ni Dunav ni Tisa, i koju zaklinje pjesnik:

„Pričaj: da sam na tvom vrelu bio
Da sam plako, kad sam pjevat htio!“

(str. 117.)

— u pjesniku je porodila milozvučne i patriotične pjesme: „Riječanke“. A talasi modroga Kvarnera, čije nam je ime prvi protumačio: od kuda potiče i zašto su ga naši praotci tako okrstili („Riječki Glasnik“ br. 117. do uključivo br. 122. od ove god.), zaniješ maštu našega Grohovca, da nam poklanja ne svoje, već narodne „Glasove sa Kvarnera“. Jer on pjeva, da uzdigne klonulost duha u narodu napose, a Riječana osobito; da u njihovu srcu uzdrži živi plamen rodoljubnoga žara; da mu ulijeva nade u pobjedu, da ga pripravlja i oduševljava, kada će doći vrijeme da kaže onima, koji nam svojataju Rijeku:

„ Dosti! —
Taj morski biser blago j' moje!“

(str. 89.)

To je jedina svrha i cilj „Glasova sa Kvarnera“. I narod Rijeke i okolice shvatio je pjesnika; upoznao je drhtaje pjesnikove duše i kucaje pjesnikova srca; shvatio je i upoznao, da u njemu ima svoga riječkoga pjesnika, koji ga pjesmom pozivlje da s puta ne skrene. I narod ga sluša: ta u riječkoj okolici do Grohovca nema u narodu poznatijeg imena i obljubljenijega pisca, jer nitko kao Grohovac ne zna onako jednostavno, onako pripovijedajućim načinom prikazati: što nam je bila, što je danas i što biti mora Rijeka.

A danas biti riječkim pjesnikom znači biti: narodnim pjesnikom, znači stražiti stražu na toj mrtvoj točki i pjesmom narod oduševljavati na borbu za povratak toga našega krasnoga predjela.

Može li se, dade li se zamisliti plemenitijeg osjećaja, rodoljubnijega poziva, uzvišenijega zadatka nego si je postavio Grohovac da skida okove sa narodnoga tijela?

Pred tim ciljem i najstrožiji kritički sud o „Glasovima sa Kvarnera“ mora pasti. Nu ipak ma kako tko htjeo biti Aristarkom mora priznati: da je Grohovac pjesnik, nježni, čuvstveni, narodni pjesnik u pravomu smislu riječi.

Grohovcu kao umjetničkom narodnomu pjesniku nema premca u novijoj našoj književnosti, baš onako kao što ni Kapiću ni Krčmaru (na žalost oba sada zamukla!) nema premca u prostoj narodnoj pjesmi; kao što Šenoi i Vrazu nema premca u klasičnosti pjesnikovanja na narodnom temelju.

„Glasovi sa Kvarnera“ zaniješe me, uzdigōše mi dušu i srce . . .

I listao sam, i čitao sam, i osvježivao mile domorodne uspomene, i slušao sam glas, koji mi dōpire sa Kvarnera, gdje:

„Nad Kvarnerom straži

Stražu Učka gora,

Ko da neda otet —

Hrvatskoga mora“.

(str. 139.)

Ja sam pjesniku zahvalan za one divne časove, koje su me vezali sa prošlošću, koje su mi misao, dušu i srce prenijeli na onaj božanstveni kraj mile mi domovine koji je jedno sa mojim bićem.

Rekoh da se pjesnik u ovim pjesmama zrcali. Samo je dostatno pročitati sonete „Prvi susretaj“, „Mlečani na Rijeci“, „Kraljica Marija“, „Josip Bunjevac na Rijeci“, „Glasovi iz tuđine“, da se odmah shvati istina mojih riječi: pjesnik hoće da ga se shvati odmah na prvi pogled, a to znači biti pjesnikom. Nije simbolističan, nije pun mitologije, koju ne razume nit oni te ju ko kvakama u pjesmu turaju, pa da sami shvate prisiljeni

su pogledati u koji mitološki riječnik ili enciklopediju, nije mu à la Jelovšekovih „Simfonija“, svaka pjesma puna: piknja i crtica, jer to je danas moderno: nešto izvaliti bez glave i repa pak onda nekólikò redaka piknja ili crtica.

Ne, kod njega nema te banalnosti ni teatralnosti; nema, akò hoćete, ni uzvišenih oblika, ali ima uzvišenih misli; nijesu svuda milozvučni stihovi, ali je uvijek milozvučan — i ter kako! — glas koji iz njih izvire i u srce ti dopire.

Eto to su pjesme Ive Grohovca-Riječanina, bez kojih ne bi smjela biti niti jedna — ko što se nadam da i ne će — narodna kuća u riječkoj okolici; bez kojih ne bi smio biti niti jedan naš rodoljub, jer će u njima naći pobude i poluge u borbi za narodna prava.

Još mi je, pri koncu jednò iztaknuti. Ove su pjesme izašle nakladom tjednika lista „Riečki Glasnik“. Koliko je ovaj list zaslužan za hrvatstvo Rijeke i kojemu se baš mora u zadnje doba izključivo zahvaliti ako na Rijeci i okolo Rijeke nije zamro narodni duh, kao i da se narod počeo buditi i ódlučno tražiti svoju školu. „Riječkomu Glasniku“ mora se zahvaliti ako je riječko pitanje izkočilo na površinu, jer ódlučan i bezobziran u borbi za narodna prava. Samo takav list mogao je podariti naš narod ovakovom krasnom zbirkom, kao što su „Glasovi sa Kvarnera“.

„Riječki Glasnik“, Rijeka br. 138.. Ivan Andrović.

Bogodani pjesnik i jedan od najboljih hrvatskih filozofa, profesor sveučilišta Dr. Gjuro Arnold piše:

„Velecijenjeni gòspodine!

Vaše sam pjesme primio i s nasladom pročitao, ako sam neke već odprije poznavao; nu zahvaliti Vam se nijesam mógao na njima, nijesam znaó Vaše boravište. Izvolite zato naknadno primiti móju srdačnu hvalu.

Samo oni pjesnici shvataju pravo svoj poziv, koji se stavljaju sasvim u službu hrvatskim narodnim idealima, a medju te rijetke spadate Vi.

Omalovažavanje neka Vas zato ne omaloduši, jer ostaje, što sam prije mnogò godina reko: Za dom tek živi, koj je umro za nj.

Vaš štòvalac

Dr. Arnold“.

Teško ćeš u ovó zadnje dóba kod nas Hrvata čitati óvaku zbirku pjesama, kakova je ova jer mi smo se preveć nekuda dali u moderne ljude, pa oponašajući u svem tudjinca, činimo to i u lijepoj knjizi. No da tim nije učinjena nikakva korist našem književnom životu — što više da gore stojimo nego prije — jasno je svakom ózbilnijem pòmratraču. Zato nas óva zbirka Grohóvčeva upravo veseli, jer nije moderna u smislu naše hrvatske moderne čeljadi, naših pokretaških ljudeskara, kojima je samo ono valjano, što je protiv vjere i zdravóg morala. Grohovac je vjeran svojim djedovskim svetinjama, on je njima ushićen, on drži, da ne možemo propasti, dok se držimó ideala.

„— Moje je geslo: „Bog i Hrvatil“
Lozinka mója: „Hrvatska Hrvatom!“
Zvijezda slobóde svuda me prati,
Na putu trnje — čini mi se zlatóm!“

(„Moje je geslo“ str. 21.)

Što je u „Riječkim sonetima“ elegičan, što mu suze teku i srce puca, što nema mira ni počinka — tko da to ne razumije. Tko iskreno ljubi svoju rodnu grudu, pa tko je gleda u rukama tudjinca, kako da srce ne prošlače. A ón ljubi svoju Rijeku, ljubi je dó groba. Kaó Preradović želi tu kósti svoje ostaviti.

E, da mi tude umrijet dade Bogol
Cio svijet nema gróba toli mila,
Jer nema Učke, nema Čičibera!

(„Riječkim Hrvatima“, str. 23.)

Iz „Póvjestica“ ističemo ósobito „Mlečani na Rijeci“, radi mnogih krasnih izraza, radi plastičnosti i podsjećanja na narodnu.

A najljepše su „Riječke elegije“, koje valja čitati, pa kad bi htjeli sva lijepa mjesta citirati, trebali bi pol „Luči“. Ovo može čitati svatko, pogotovo niži, ne toliko iškolovani slojevi. I u tom, da je Grohovac znao spojiti jednostavnost dikcijinu sa ózbiljnošću misli i krasótóm čustva, u tom je njegová osebina, pa i ako nije u svójoj formi moderan, što više, ako i ima u njega dosta nedóstataka s te strane — mi smo ovom zbirkom mnogo zadovoljniji, nego sa drugima naših „modernih ništica“, bez smisla i čustva, punima fraza. A da je bolje ovako pjevati i ne biti moderan, jasno je i mi zbirku ovu najljepše preporučamo.

Takav je i u „Vijenac dragoj i domovini“. Iz tudjine misli samo na svoju dragu Rijeku i na „svoje mile ričinske Hrvate“. Nema sreće u tudjini.

„Sunašce tudje ne htje me grijati,
Ne ushiti me Dunav sred svog jarka,

Ljepota tudja to je samo varka . . .
Pun čežnje stadoh bolno uzdisati“.

(„Vij. drag. i dom.“ str. 35.)

Nije sretan ni doma, kad je za nas sve davno propalo,
a naša bijeda svakim danom veća. No svejedno ne zdvaja, već
dovikuje Riječanima: „Mante se tudjina“, oprite i pod geslom:
„Svakom budi svôje“, moraju nastati ljepši dani. Svoj pogled i
molbu šalje našoj pomoćnici neba.

„Trsatska Gospo! Daj pomози i Ti,
Da k nebu dignem salómljena krila,
A da ne moram uvijek suze liti“.

(Sb. XIV., str. 42.)

Lijepe su pjesme „Rodnom kraju“, nježne i pune čustva.

„Ja podjoh svijetom od Soče do Tise,
Al nigdje para tebi, selo moje,
Sve, što sam mnio, tužna miso mi se
Vijek povraćala do obale tvoje“.

(„Rodnom kraju“, II. str. 50.)

Takav je i u „Na Jbali Grohóva“. Svuda uz spomen na
sreću vlastitog ja, spomen na domóvinu. On nije dakle jedno-
stran, on je universalan, u čem i jest prava sreća. A nježan je
i ónda, kad pjeva o „Róditeljskoj sreći“, o ženi i djeci svojoj,
o času, kad misli, da će umrijeti.

(„Luč“, Beč, broj 6. 1910.)

Pjesnik, čije je ime već dobro poznato u našem književ-
nom svijetu, podaje nam u ovoj zbirci pretežito velik broj do-
moljubnih pjesama. Ima tu lijepih, zanosnih misli, iskrena pa-
triotskog osjećaja i dubokog pjesničkog nadahnuća. I po dikciji
i po izradbi njegove se pjesme mogu nazvati uspjelima, pak
pjesniku želimo, da ne sustane na započetu putu na kojem ga
bez sumnje čeka još mnogo priznanje. Zbirku preporučujemo“.

(„Samoborski list“ 26, rujna 1909. broj 39.)

O ovim domoljubnim pjesmama kao i u radu simpatič-
noga Riječanina biti će u našem listu još govóra. Za sada naj-
toplije preporučamo za nabavu gornju knjigu, koja dolazi iz
kraja, gdje se danas više no igda upiru oči sviju nas, kojima je

stalo do lijepe Rijeke i njezine okolice, za kojom toliki sižu, a što opjevava vatrenim i iskrenim domoljubljem Grohovac, koji tamo nijeti hrvatsko cvjstvo za sve što je hrvatsko.

(„Naročna Obrana“, Osijek, u listopadu 1909.)

I ostavio je ludji kraj i došao kući s dušom punom pjesama odujenoj, ali svejednako ljubljenoj svojoj Rijeci, Kvarneru, Rječini, domu, dragoj, kršnim brdinama, sirotama, srcima hrvatskim.

Ima u ovoj omašnoj knjizi mnogo starinskog rodoljubnog načina, ali će nepristran čitalac priznati, da su i stare misli prošle kroz srce pjesnikovo i u tom lijepom srcu zadobile nešto novo, nešto srdačno i privlačivo, te ih rado čitaš. Ne smetaju ni mnoge — naročito formalne — pogriješke, jer ih kao prikriva ona prirodnost i neusiljenost, što diše gotovo iz svake pjesme. A osobiti čar podaje pjesmama Grohovčevim mjesni kolorit. Najveći se dio njegovih pjesama bavi Rijekom i njezinom okolicom, a tu je pjesniku tako reći svaki kutić poznat.

Grohovac je pravi pobožni primorski Hrvat. Kršćanstvo je s njegovom dušom tako prirodno sraslo te se čini, da ta duša i ne može biti drugčija van kršćanska. Napose se ističe u par pjesama njegovo poštovanje k trsatskoj Gospi.

Ili tko Grohovca kudilo ili hvalio, narod, navlastice onaj iz riječkog okoliša, rad će ga čitati. A to i jest glavno. Jer koja korist pisati, ako nitko ne čita, što pišeš?

Plemenitom pjesniku želimo da nastavi, držeći se što više pučke naše poezije i starijih pjesnika naših — tamo od ilirskog preporeda unaprijed, — a prijateljima svojim preporučamo, da ovu knjigu čistih i umiljatih pjesama šire medju narodom.

(„Hrvatska Straža“, Senj, svez. III. 1910.)

U ovim pjesmama pučki pjesnik Ivo Grohovac ponajvećim dijelom daje oduška nad teškim prilikama hrvatskoga naroda, a nada sve ovdje na Rijeci. Ima i nekoliko ljubavnih pjesama.

Pisac je nesumnjivo pokazao prirodnog pjesničkog dara u ovim svojim stihovima . . .

(„Novi List“, Rijeka, u godini 1909.)

„Ljubljanski Zvon“ o „Glasovima sa Kvarnera“.

V marsičem smo — prijetno — iznenadeni, izredno je že, da se nam nudi elegantno opremljena knjiga, ki obsega 160 strani velike osmerke in je natisnjena fino in ne varljivo, potratno, za tako malenkostno svotico. Dobro nam dalje de, da je pesnik imel ozira do bralca, nudeč mu k pesmam tolmač; a b-š nam Slovencem postaje toplo pri srcu, kadar spoznamo že pri površnem listanju in še preden čitamo simpatično pisani uvod knjigi; iz peresa R. F. Magjera, da je naš pesnik velik občudovalec in a-ber poznavalec našega Prešerna.

Da se je hrvaški pesnik tako v globil v našega ljubljenca, to je kot simptomen pojav treba pribiti: tudi se nepomišljam, prav iz tega, da si na prvi pogled zunanjega, to knjigo Slovencem toplo preporučiti.

Seveda se vprašamo tudi po absolutni, po pesniški ceni te knjige. Jasno je sicer že a priori: kdor se tako resno oklepa Prešerna kot vzorca, kakor to opažamo pri našem pesniku na vsaki strani, ta gotovo ne pripada pesniškim drobninarjem, ki poceni prodajajo norimberško blago; ampak njegovi proizvodi morajo biti izdatnejši in tehtnejši. In to velja o „Glasovih sa Kvarnera“. Igračkanja in popevčkanja po vzorcu lirskih gigrlov in pesniških vajencev tu ne bomo niti pričakovali niti našli; ti „Glasovi“ so resni in veljavni i po vsebini i po obliki. Ker ima vsaka pesem tudi dokaj konkretne snovi, zato se pesniku ni treba loviti za besedami in sukati fraz, ampak ker nam ve kaj povedati, nam to tudi more povedati brez izžemanja.

Svoj pesniški posel si je kot Prešernovec itak že sam otežkočil. Hoteč se naslanjati na svoj vzor in vzorec, se ni smel gibati na površju; moral si je izbirati vzvišenejšo, idejsko snov ter skusati biti klasičen v obliki. Poskusil si je celo v najtežji Prešernovi obliki, v sonetnem vencu. Ta sonetni venec „Vijenac dragoj i domovini“ je popolna kopija Prešernovega: da je vsebina ista, je razvidno že iz navedenega naslova; pa tudi v zunanem oziru kaže — razen mnogih slično zasukanih verzov — njegov „Magistrale“ takisko akrostih njegove drage: pri Prešernu „Primicovi Julji“, pri Grohovcu „Mariji Šuperina“. V tej nahlombi leži, kakor jo tudi pozdravljamo, seveda tudi nekaj slabosti; kar je pri Prešernu izvirna moč, to je pri našem pesniku umetna vcepljenost; Prešeren se diskretno skriva u samega sebe, Grohovac hoče briljirati s svojo umetnostjo; pri

VIJENAC MRTVOJ MAJCI.

Još lebdi mi u sladoj uspomeni	59
On sveti lik Tvoj, majko moja mila	60
S kog majčina se ljubav zrcalila	61
I roditeljski ponos prirodjeni	62
Pitam se često: Zašto uprav meni	63
I majka umrje, koja me ljubila	64
Gorkosti jer me uvijek bije sila	65
Raj proljetni mi zatro mraz studeni	66
Ojmeš o svete sa oblaka Muze	67
Hoću li igda u životu svome	68
Okusit sreću radosnice suze	69
Vidjet slobodu zlatnu rodu mome	70
A lance ropstva nebo mu oduze	71
Cio moj narod da je svoj u svome	72
Magistrale	73
Slavnoj uspomeni hrvatskih mučenika	74
Oče, budi volja Tvoja	76
Roku Vučiću	77
Lišće pada	78
Velikome proroku	80

KVARNERSKE ELEGIJE.

Uzdah	83
Harač	85
Nad riječkim Zvirom	88
Stado	90
Radovanje	92
Trsatskoj Gospi	95
Ja vas plačem	97
Dršću grudi	99
Nad bakarskim jazom	101
Haračlije	103
Na ruševinama riječke Gomile	105
Oproštaj	108

RAZNE RJESME.

Pjesnik i svijet	113
Kudlak	115
Deseti brat	118
Dodji mi dodji	121
Naša Ada	122
Grobinština	126
Pjesma sa Kosova	129

ZZ.886.2/GROHO

G.B.-Ri D531

